

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

- *МОН України підписало меморандум із CRDF Global*
- *Організаційно-правові аспекти наукового дослідження Антарктиди*
- *Українські біженці від війни: аналіз інформаційних ресурсів підтримки*
- *Найкращі 20 науковців від «Бібліометрики української науки»*
- *Цифрові можливості академічних бібліотек*

№ 3 (196)
березень

Київ 2024

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, заст. генерального директора НБУВ. Редакційна колегія: К. Лобузін, д-р наук із соц. комунікацій; Л. Костенко, канд. тех. наук, лауреат Держ. премії України в галузі науки і техніки; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

№ 3 (196) березень 2024

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2024

Київ 2024

ЗМІСТ

Аналітичний погляд	3
Наука – для обороноздатності країни	47
Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	50
Наука і влада	53
Міжнародне наукове співробітництво	57
Наукові дослідження коронавірусу COVID-19	62
Новини наукового розвитку	64
Проблеми енергозбереження	69
Науково-організаційні заходи	71
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	75
Бібліотека в науковому процесі	77
Наукова комунікація	91
Зарубіжний досвід наукової діяльності	93
У критичному фокусі	99
ДОДАТКИ	99

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Аналітичний погляд

Л. Костенко,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

О. Жабін,

науковий співробітник відділу бібліометрії і наукометрії,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Найкращі 20 науковців від «Бібліометрики української науки»

У табл. 1–3 наведено рейтинги вітчизняних учених за індексом Гірша (Хірша), згідно з даними (станом на 5 березня 2024 р.) інформаційно-аналітичної системи «Бібліометрика української науки» – загальнодоступного національного бібліометричного та наукометричного сервісу, призначеного для формування в суспільстві цілісного уявлення про стан та динаміку процесів, що відбуваються в науковому середовищі України. У записи бази даних (БД) системи заноситься фактографічна інформація (особиста, пов’язана з дослідницькою діяльністю, бібліометрична – оціночно-статистична та ін.). Вона вибірково запозичена мовою оригіналу в процесі онлайн-моніторингу із загальнодоступних профілів науковців від низки провідних світових наукометричних платформ, таких як Google Scholar, Scopus, Web of Science, ORCID тощо. Фактично в записі БД «Бібліометрика української науки» формується єдиний консолідований профіль вітчизняного вченого.

Проєкт було започатковано у 2014 р. відділом бібліометрії і наукометрії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і на початок березня 2024 р. містить інформацію про понад 57 880 науковців, які самостійно або через уповноважену особу від установи надіслали анкети для реєстрації в системі.

Джерело даних: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=about>

Рейтинг учених за h-індексом від Google Scholar

*Рейтинг	№ з/п	ПІБ	h-index Google Scholar	Галузь науки Рубрика Google Scholar	Установа
1	1	Срьоменко Едуард Анатолійович	208	Педагогіка Physical Education & Sports Medicine	Не підтверджено
2	2	Гриньов Борис Вікторович	184	Фізика та математика Chemical & Material Sciences	ІНСТИТУТ СЦИНТИЛЯЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
3	3	Пугач Валерій Михайлович	142	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
4	4	Зінов'єв Геннадій Михайлович (1941-2021)	125	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М.Боголюбова Національної академії наук України
5	5	Бондаренко Ігор Миколайович	84	Медицина Oncology	Дніпровський державний медичний університет
5	6	Мартинов Євген Сергійович	84	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
6	7	Вернадський Володимир Іванович (1863-1945)	76	Науки про Землю Earth Sciences	Президія Національної академії наук України
7	8	Боголюбов Микола Миколайович (1909-1992)	75	Фізика та математика Mathematical Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
7	9	Пархоменко Олександр Миколайович	75	Медицина Cardiology	ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР "ІНСТИТУТ КАРДІОЛОГІЇ, КЛІНІЧНОЇ ТА РЕГЕНЕРАТИВНОЇ МЕДИЦИНИ ІМЕНІ АКАДЕМІКА

					М. Д. СТРАЖЕСКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ”»
7	10	Тимошенко Степан Прокопович (1878-1972)	75	Фізика та математика Materials Engineering	ІНСТИТУТ МЕХАНІКИ ІМ. С. П. ТИМОШЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
8	11	Третяк Володимир Ілліч	71	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
9	12	Демченко Олександр Петрович	68	Науки про життя Nanotechnology	Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна Національної академії наук України
10	13	Морозовська Ганна Миколаївна	67	Фізика та математика Mathematical Physics	Інститут фізики Національної академії наук України
11	14	Кобичев Владислав Валерійович	66	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
12	15	Лебовка Микола Іванович	65	Хімія Dispersion Chemistry	ІНСТИТУТ БІОКОЛОЇДНОЇ ХІМІЇ ІМЕНІ Ф. Д. ОВЧАРЕНКА НАН УКРАЇНИ
13	16	Ізотов Юрій Іванович	63	Фізика та математика Astronomy & Astrophysics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
13	17	Перерва Петро Григорович	63	Економіка Marketing	НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
14	18	Глушков Олександр Васильович	62	Фізика та математика Nonlinear Science	ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
14	19	Слісєєв Євген Анатолійович	62	Фізика та математика Materials Engineering	Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича Національної академії наук України
15	20	Ангельський	61	Фізика та	Чернівецький

	Олег В'ячеславович		математика Optics & Photonics	національний університет імені Юрія Федьковича
--	--	--	----------------------------------	---

* Рейтинг – номер науковців за порядком, у якому одне й те саме місце поділяють науковці з однаковим h-індексом (у межах одного значення h-індексу впорядкування відбувається за алфавітом).

Джерело

даніх:

<https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=searchr&familie=&ustanova=&gorod=%D0%92%D1%81%D1%96&vidomstvo=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz1=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz2=&pageN=1&orderby=1>

Таблиця 2

Рейтинг учених за h-індексом від Scopus

*Рей- тинг	№ з/ п	ПІБ	h-index Scopus	Галузь науки Рубрика Google Scholar	Установа
1	1	Гриньов Борис Вікторович	<u>116</u>	Фізика та математика Chemical & Material Sciences	ІНСТИТУТ СЦИНТИЛЯЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
2	2	Пугач Валерій Михайлович	<u>92</u>	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
3	3	Зінов'єв Геннадій Михайлович (1941-2021)	<u>90</u>	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
4	4	Мартинов Євген Сергійович	<u>74</u>	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
5	5	Бондаренко Ігор Миколайович	<u>62</u>	Медицина Oncology	Дніпровський державний медичний університет
6	6	Третяк Володимир Ілліч	<u>59</u>	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
7	7	Пархоменко Олександр Миколайович	<u>58</u>	Медицина Cardiology	ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР “ІНСТИТУТ КАРДІОЛОГІЇ, КЛІНІЧНОЇ ТА РЕГЕНЕРАТИВНОЇ МЕДИЦИНИ ІМЕНІ

					АКАДЕМІКА М. Д. СТРАЖЕСКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»
8	8	Демченко Олександр Петрович	57	Науки про життя Nanotechnology	Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна Національної академії наук України
8	9	Лебовка Микола Іванович	57	Хімія Dispersion Chemistry	ІНСТИТУТ БІОКОЛОЇДНОЇ ХІМІЇ ІМЕНІ Ф. Д. ОВЧАРЕНКА НАН УКРАЇНИ
8	10	Морозовська Ганна Миколаївна	57	Фізика та математика Mathematical Physics	Інститут фізики Національної академії наук України
9	11	Єліссєв Євген Анатолійович	55	Фізика та математика Materials Engineering	Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича Національної академії наук України
9	12	Кобичев Владислав Валерійович	55	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
10	13	Ангельський Олег В'ячеславович	54	Фізика та математика Optics & Photonics	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
11	14	Іваницький Олексій Ігорович	53	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
11	15	Ізотов Юрій Іванович	53	Фізика та математика Astronomy & Astrophysics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
12	16	Мінаєв Борис Пилипович	48	Хімія Nanotechnology	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
13	17	Гулько Володимир Мусійович	47	Хімія Nanotechnology	ІНСТИТУТ ХІМІЇ ПОВЕРХНІ ІМ. О. О. ЧУЙКА НАН УКРАЇНИ
13	18	Даневич Федір Анатолійович	47	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України

13	19	Погребняк Олександр Дмитрович	47	Фізика та математика Condensed Matter Physics & Semiconductors	Сумський державний університет
14	20	Челноков Володимир Олексійович	46	Фізика та математика Mathematical Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України

* Рейтинг – номер науковців за порядком, у якому одне й те саме місце поділяють науковці з однаковим h-індексом (у межах одного значення h-індексу впорядкування відбувається за алфавітом).

Джерело

даніх:

<https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=searchr&familie=%D0%92%D1%81%D1%96&stanova=%D0%92%D1%81%D1%96&gorod=%D0%92%D1%81%D1%96&vidomstvo=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz1=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz2=%D0%92%D1%81%D1%96&orderby=2&pageN=1>

Таблиця 3

Рейтинг учених за h-індексом від Web of Science

*Рей- тинг	№ з/ п	ПІБ	h-index Web of Science	Галузь науки Рубрика Google Scholar	Установа
1	1	Пархоменко Олександр Миколайович	72	Медицина Cardiology	ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР “ІНСТИТУТ КАРДІОЛОГІЇ, КЛІНІЧНОЇ ТА РЕГЕНЕРАТИВНОЇ МЕДИЦИНИ ІМЕНІ АКАДЕМІКА М. Д. СТРАЖЕСКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ”»
2	2	Мартинов Євген Сергійович	71	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
3	3	Бондаренко Ігор Миколайович	68	Медицина Oncology	Дніпровський державний медичний університет
4	4	Третяк Володимир Ілліч	57	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
5	5	Морозовська	56	Фізика та	Інститут фізики

		Ганна Миколаївна		математика Mathematical Physics	Національної академії наук України
6	6	Єлісєєв Євген Анатолійович	54	Фізика та математика Materials Engineering	Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича Національної академії наук України
7	7	Лебовка Микола Іванович	53	Хімія Dispersion Chemistry	ІНСТИТУТ БІОКОЛОЇДНОЇ ХІМІЇ ІМЕНІ Ф. Д. ОВЧАРЕНКА НАН УКРАЇНИ
8	8	Кобичев Владислав Валерійович	52	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
9	9	Ангельський Олег В'ячеславович	49	Фізика та математика Optics & Photonics	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
10	10	Даневич Федір Анатолійович	46	Фізика та математика High Energy & Nuclear Physics	Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України
11	11	Демченко Олександр Петрович	44	Науки про життя Nanotechnology	Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна Національної академії наук України
11	12	Мінаєв Борис Пилипович	44	Хімія Nanotechnology	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
12	13	Кришталь Олег Олександрович	41	Науки про життя Physiology	ІНСТИТУТ ФІЗІОЛОГІЇ ІМ. О. О. БОГОМОЛЬЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
12	14	Погребняк Олександр Дмитрович	41	Фізика та математика Condensed Matter Physics & Semiconductors	Сумський державний університет
12	15	Чечкін Олексій Вікторович	41	Фізика та математика Mathematical Physics	Не підтверджено
13	16	Гусинін Валерій Павлович	40	Фізика та математика Quantum Mechanics	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України
14	17	Михайлюк Павло	39	Хімія	Не підтверджено

		<u>Костянтинович</u>		Biochemistry	
14	18	<u>Фокін Андрій</u> <u>Артурович</u>	<u>39</u>	Хімія Organic Chemistry	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
15	19	<u>Гогоці Георгій</u> <u>Антонович</u>	<u>37</u>	Технічні науки Materials Engineering	ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ МІЦНОСТІ ІМЕНІ Г. С. ПИСАРЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
16	20	<u>Баришніков Гліб</u> <u>Володимирович</u>	<u>36</u>	Хімія Materials Engineering	Не підтверджено

* Рейтинг – номер науковців за порядком, у якому одне й те саме місце поділяють науковці з однаковим h-індексом (в межах одного значення h-індексу впорядкування відбувається за алфавітом).

Джерело даних:

<https://nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php?page=searchr&familie=%D0%92%D1%81%D1%96&ustanova=%D0%92%D1%81%D1%96&gorod=%D0%92%D1%81%D1%96&vidomstvo=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz1=%D0%92%D1%81%D1%96&galuz2=%D0%92%D1%81%D1%96&orderby=3&pageN=1>

Консолідовані дані табл. 1, 2, 3 є інформаційним підґрунтям для формування табл. 4, де наведено загальну кількість учених із різних міністерств і відомств стосовно впорядкування їх за індексом Гірша (Хірша) від провідних наукометричних платформ.

Відомство	Кількість учених у рейтингу		
	Від Google Scholar	Від Scopus	Від Web of Science
НАН	14	15	11
МОЗ	3	2	2
МОН	2	3	4
Не підтверджено	1	-	3
Разом	20	20	20

За наведеними консолідованими даними табл. 4 констатуємо, що більшість дослідницьких результатів отримано в інституціях НАН України. Однак слід вказати на наявність проблематики впливу якості й змісту метаданих від інформаційно-аналітичної системи «Бібліометрика української науки» на достовірність її бібліометричного аналізу під час автоматизованих методів збору та обробки інформації. Зокрема, наявність фактора «непідтвердженості» місця роботи вченого, який перебуває на високих щаблях рейтингу за показником h-індексів (Е. Єрьоменко, О. Чечкін та ін.) і

має значний дослідницький наробок, що був раніше створений в якійсь науковій установі того чи іншого відомства.

Функціонування системи «Бібліометрика української науки» вже протягом дев'яти років підтверджує ефективність її використання для отримання цілісної картини стану академічного середовища за безпосередньої участі ключового суб'єкта наукових комунікацій – ученого. І, як показує практика, без залучення фахівця-аналітика в цій справі поки що також не обійтися.

Джерело даних: Симоненко Т. В. Зміст і якість метаданих як фактор достовірності бібліометричного аналізу. https://lib.iitta.gov.ua/737555/1/t_2023.pdf

Наостанок слід наголосити на доцільності подальшого розвитку системи як джерельної бази експертного прогнозування розвитку української науки.

С. Закірова,

кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Українські біженці від війни: аналіз інформаційних ресурсів підтримки

Початок українсько-російської війни 2014 р. і, особливо, широкомасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. спричинили кардинальну суспільну трансформацію не тільки нашої держави, а й багатьох країн світу. Відкрита воєнна російська агресія проти України призвела до суттєвих змін у багатьох сферах життя, викликала появу нових суспільних явищ, стала каталізатором усвідомлення необхідності посилення заходів колективної безпеки. Одним із болючих наслідків російського вторгнення в нашу країну став процес масового переміщення населення України. Сучасна міграційна криза стала набагато масштабнішою та загрозливішою, ніж усі міграційні явища, які спостерігалися в незалежній Україні до 2022 р. [1, с. 39].

Російсько-українська війна загалом, її наслідки та особливості перебігу вже стали предметом наукового аналізу широкого спектра проблем. Ґрунтовний аналіз викликів, зумовлених російсько-українською війною, опрацьовано в колективній монографії Національного інституту стратегічних досліджень України. У роботі детально розглянуто причини та передумови російської агресії проти України, її стратегічні цілі, а також особливості ведення гібридної війни в різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному та інформаційному [2].

Усебічна оцінка масштабів та наслідків вимушених зовнішніх та внутрішніх міграцій через активну фазу російсько-української війни у 2022 р. здійснена в статті провідних фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [1]. Автори прогнозують, що можливі обсяги незворотних міграційних втрат для України

залежно від дії воєнних та економічних чинників становитимуть від 600–700 тис. до 5,0–5,5 млн осіб.

Важливе місце в розкритті теми цієї розвідки мала низка наукових публікацій, присвячених проблемам українських біженців у Європейському Союзі. Напрями освітньої політики країн-членів ЄС з питань інтеграції українських дітей-біженців у європейський освітній простір аналізують О. Локшина, А. Джурило, О. Максименко і О. Шпарик [3]. Питання сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС розкривають Р. Левін і Г. Яценко [4]. У фокусі узагальнювального дослідження М. Кушнарьової знаходяться акції солідарності світової громадськості з українським народом, які відбувалися з кінця лютого до кінця травня 2022 р. [5].

Проблеми українських біженців у різних державах світу, роль згуртованості місцевого населення, значення української діаспори та волонтерських рухів для консолідації зусиль державних органів та громадського сектору в організації підтримки українських громадян за кордоном, особливості соціально-психологічної адаптації біженців на прикладі Італії, США, Канади, Великобританії розглядаються в роботах Л. Головка, Л. Королик-Бойко [6], А. Сокар [8] та інших українських і зарубіжних авторів.

Значну роль в організації сучасного життя людини відіграє інформаційний простір. Особливо вагомим він виявився для українських громадян, які через широкомасштабне вторгнення РФ в Україну, воєнні дії і постійну небезпеку вимушені були покинути власну країну і опинитися поза межами звичного життєвого простору. Важливість інформаційного супроводу соціалізації шукачів захисту і безпеки в іншій державі та влаштування життя на новому місці зауважують і самі вигнанці від війни, і ті, хто опікуються питаннями біженців. Зокрема, у спеціальному звіті французької громадської організації «Watizat» на підставі опитування серед прибулих до Парижа у 2022 р. зазначається, що інформація є життєво важливим ресурсом, який може мати серйозні наслідки для поведінки цих людей, особливо коли вони є іноземцями та перебувають у непевному становищі. Передача правильної та перекладеної на рідну для біженців мову інформації може полегшити доступ громадян до їхніх прав, дати краще розуміння послуг та суб'єктів допомоги, присутніх на новій території [8, с. 4].

Саме для підтримки українських біженців в Україні та різних державах світу було створено велику кількість спеціальних інформаційних ресурсів, які поки не стали предметом спеціального дослідження. Тож **метою статті** є аналіз інформаційних ресурсів підтримки та допомоги українським громадянам, які вимушено покинули державу через російську агресію. Завданнями дослідження є виявлення особливостей подання контенту, комплексності та структурованості розміщення матеріалів, можливої класифікації інформаційних ресурсів.

Проведене дослідження базується на аналізі 71 інформаційного ресурсу для підтримки українських біженців: Україна – 12, Німеччина – 11, Польща

– 10, міжнародні інституції – 6, Чехія, Нідерланди, Великобританія – по 3, Іспанія, Естонія, Люксембург, Канада – по 2, а також по 1 – Словаччина, Болгарія, Фінляндія, Франція, Швеція, Португалія, Румунія, Словенія, Латвія, Литва, Норвегія, США, Швейцарія, Греція, Молдова.

На думку міжнародних та вітчизняних дослідників, характер сучасного міграційного процесу в Україні є безпрецедентним і динамічним. Після початку російсько-української війни у 2014 р. українські громадяни, що були вимушені покинути власні домівки через окупацію Криму і воєнні дії в Донецькій і Луганській областях, переважно переселялися в межах нашої держави. Наслідком такої міграції стала поява особливої категорії українських громадян – внутрішньо переміщені особи, що становила майже 1,5 млн осіб до 24 лютого 2022 р. З розширенням ареалу активних бойових дій і відвертого прагнення агресора нанести якомога більше шкоди людському й економічному потенціалу України зростала і чисельність евакуйованих: причому одні й ті ж міста виступали як центрами тяжіння, так і центрами масового виїзду (Одеса, Дніпро, Львів, а з кінця березня 2022 р. – і Київ) [1, с. 39]. Унаслідок широкомасштабної російської агресії чисельність внутрішньо переміщених осіб в Україні суттєво збільшилася і станом на 8 грудня 2022 р. становила вже майже 5 млн громадян. Причому понад 3,5 млн громадян перемістилися після 24 лютого 2022 р., з яких понад 2,8 млн осіб вперше зареєструвалися з дня повномасштабного вторгнення [9].

Іншою стороною міграційного процесу став масовий виїзд українських громадян за кордон. У порівнянні з внутрішньою міграцією після початку російсько-української війни у 2014 р. чисельність українських біженців була незначною. За оцінками фахівців Карлового університету, зробленими на підставі проведеного дослідження процесів міграції у 2015–2016 рр., випадки, коли українці переселяються у ЄС із постраждалих від війни регіонів, були досить рідкісними, особливо в порівнянні з масовою внутрішньою міграцією з Донбасу і Криму [10, с. 32].

Натомість після початку широкомасштабного російського вторгнення чисельність українських громадян, які через постійні загрози вимушені були виїхати за кордон і шукати прихистку в інших державах світу, має дуже високі показники. Інформацію про виїзд українських громадян, що вимушені тікати від війни, оперативно надають фахівці прикордонної служби України. Загальну чисельність українських біженців з перших днів війни на підставі аналізу відомостей від прикордонних служб різних держав світу відстежують і оприлюднюють на своєму офіційному сайті служби Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Станом на 15 лютого 2023 р. тільки кількість біженців, які прибули до країн Європи з України після 24 лютого 2022 р., досягла понад 8 млн осіб [11].

До цих відомостей варто додати чисельність наших громадян-біженців і в інших державах світу, зокрема в США і Канаді. Так, за словами Прем'єр-міністра Канади Дж. Трюдо, у 2022 р. до Канади загалом прибуло понад 135 тис. українців (хоча не всі з них були біженцями). Тільки від середини

березня 2022 р. федеральний уряд Канади затвердив понад 470 тис. спеціальних візових заявок від українців [12].

Відповідно до відомостей річного звіту Імміграційної служби США у 2022 р. тільки за спеціальною Програмою підтримки українських біженців «Єднання для України» (U4U), що дає нашим громадянам право на в'їзд за гуманітарним дозволом та перебування в країні терміном до двох років, до США в'їхало понад 82 тис. громадян разом із родинами [13, с. 9].

За даними уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Д. Лубінця, станом на грудень 2022 р. у національних програмах європейських країн 7,7 млн українських біженців зареєстровані як отримувачі тимчасового захисту. Усього після 24 лютого 2022 р. з України до сусідніх країн виїхало понад 14,5 млн осіб, як мінімум 11,7 млн з них в'їхало до країн Євросоюзу [14].

Тобто розміри зовнішньої міграції українських громадян, яку спричинило російське вторгнення в Україну, майже вдвічі перевищують внутрішню міграцію. Слід зауважити, що, на думку фахівців, серед українських біженців певну частину становлять і ті, хто виїхали, користуючись спрощеною процедурою легального проживання і працевлаштування в розвинутих країнах. Натомість більша частина українських біженців є саме втікачами від війни [1, с. 41].

Характер цієї зовнішньої міграційної хвилі має суттєві особливості. Вони яскраво проявляються у якісних показниках біженців. За даними соціологічного дослідження Центру Разумкова від 30 серпня 2022 р., жінки становлять 93 % біженців. Найбільші вікові групи респондентів становлять люди віком від 30 до 39 років (42 %) та від 40 до 49 років (29 %); 74 % – виїхали за кордон разом із дітьми; 82 % – отримали статус тимчасового захисту в країні перебування; 83% біженців – люди з вищою або незакінченою вищою освітою; 90 % – до переселення мешкали в містах. Ліва частина біженців під час опитування відповіли, що не володіли мовою держави, до якої вони вимушено переселилися. Дослідження виявило, що рівень володіння біженцями мовою країни, у якій перебувають, у середньому дорівнює 2,7 балів, а відповідно англійською мовою – 4,3 (за шкалою від 0 до 10, де «0» означає «зовсім не володієте», а «10» – «вільно володієте») [15].

Аналогічні відомості отримали й аналітики Міжнародного дослідницького холдингу «4Service», який провів масштабне опитування українських біженців у 36 країнах Європи. За його результатами, 93 % українських біженців – жінки і 7 % – чоловіки, які з дітьми (64 %) та з домашніми тваринами (29 %) поспіхом у перші 2–3 тижні після початку повномасштабного вторгнення покидали країну, намагаючись врятуватися від війни [16]. Першочерговими діями за кордоном українські біженці виокремили наступне: легалізація свого перебування та реєстрація статусу, пошук житла і роботи, влаштування дітей у дошкільні і навчальні заклади.

Відповіддю на суттєві виклики масштабів міграційної хвилі і свідченням широкої підтримки українських біженців стала поява великої кількості

спеціальних інформаційних ресурсів як в Україні, так і в інших державах світу, що надали прихисток нашим громадянам. Усі вебпортали для українських втікачів від війни мають на меті сконцентрувати для шукачів захисту і безпеки важливу інформацію. Більшість сайтів для українських біженців були створені незабаром після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, проте деякі з інформаційних ресурсів являють собою спеціальний підрозділ на вже працюючих сайтах. Зокрема, на німецькому ресурсі «Goethe-Institut» (URL: <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/ukraine.html>) зазначається: «Зазвичай цей вебпортал надає інформацію для людей, які приїжджають в Німеччину з метою працевлаштування. Однак на даний момент... Ви можете тут знайти важливу інформацію для людей, які були вимушені виїхати з України в Німеччину через війну».

Згідно з принципами створення і функціонування вебпорталів різного типу призначення, загальну інформацію про тематику ресурсу містить головна (домашня) сторінка, на якій за допомогою структурованих зображень чи письмових посилань надається уявлення про напрями представленого контенту, презентуються подальші сторінки, подається інформація про авторів, власників чи укладачів ресурсу. Усі досліджені нами інформаційні ресурси, що створені для допомоги українським біженцям, уже на першій сторінці зазначають мету сайту, представляють найважливіші категорії матеріалів, дають уявлення про особливості подачі інформації.

Контент інформаційних ресурсів загалом є релевантним узагальненому образу українського біженця від війни і головними завданнями, що постали перед вимушеними переселенцями з перших кроків за кордоном. Ці завдання можна умовно розділити на три великі групи: узаконення власного становища, соціалізація й інтеграція у новій країні та побутове облаштування життя на новому місці перебування. Отже, логічно, що основними структурними розділами переважної більшості інформаційних ресурсів підтримки українських біженців виступають такі категорії матеріалів: загальна інформація про правові статуси переміщених осіб; нормативні документи; можливості прибуття до країни; житло; діти; робота; здоров'я; освіта; транспорт; контакти центрів допомоги; юридичні поради. Розділи можуть мати різні назви, утім їх змістовий контент фактично відповідає виділенім нами категоріям матеріалу. Наприклад, розділ з питань пошуку роботи називається «Каса з безробіття» (URL: <https://www.tallinn.ee/uk/ukraina>), «Працевлаштування» (URL: <https://www.ukraineslovakia.sk/>), «Доступ до робочих місць» (URL: <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/>), «Вакансії» (URL: <https://dopomoha.ro/uk>) тощо.

Певні особливості представлення змістового контенту мають універсальні сайти, де подається інформація для різних категорій користувачів, у тому числі й біженців з України. Такі ресурси вибудовують структуру сайту за іншою логікою подачі матеріалів, проте і на цих порталах біженці можуть отримати інформацію вищезазначених напрямів і категорій. Наприклад, ресурс «U4UHELP» (URL: <https://u4uhelp.com/>), створений пасторами,

місіонерами і служителями Слов'янських Християнських Церков у штаті Вашингтон США, надає інформаційну та фізичну допомогу всім нужденним і тим, хто потребує допомоги. На порталі зазначається, що організованими програмами можуть скористатися й українські біженці від війни. Сайт презентує низку проектів різного спрямування – медична допомога, оплата комунальних рахунків, пошуки спонсора, житлове питання, курси англійської мови тощо. Універсальні сайти містять багато важливої і корисної інформації для вимушених переселенців, утім, виходячи з потреб отримання конкретних відповідей на певні життєві ситуації, у яких через переміщення до іншої держави опинилися українці, зручнішими, на наш погляд, для втікачів від війни виявляються ресурси, спеціально орієнтовані на організацію підтримки українських біженців.

Більшість ресурсів національного рівня інформують біженців про устрій країни перебування, її основні органи влади, регіональні відділення міжнародних організацій та інституцій, що опікуються проблемами біженців. Натомість на окремих порталах розміщено додаткові важливі рубрики, що можуть стати особливо корисними для українських біженців, які пережили страхіття війни. Так, на порталі німецького Федерального відомства у справах міграції та біженців (URL: <https://www.germany4ukraine.de/hilfeportal-ua/>) розміщено інформацію про те, що особа, яка стала жертвою або свідком воєнного злочину в Україні, може звернутися до будь-якого відділення поліції в Німеччині. Як наголошується на сайті, свідчення біженця допоможуть притягнути винуватців у воєнних злочинах до відповідальності, оскільки в Німеччині такі злочини можуть підлягати кримінальному переслідуванню, навіть якщо вони скоєні іноземцями поза межами ФРН.

Враховуючи, що типовим образом українського біженця є молода жінка, яка шукає роботу, на литовському сайті допомоги українцям (URL: <https://helpua.lt/>) створено спеціальний розділ «Безпека подорожей для жінок, експлуатація на роботі, торгівля людьми». На сторінці розміщено інформацію щодо того, як поводитися під час подорожі та проживання з незнайомими людьми; куди звертатися у випадках, коли особа стала жертвою торгівлі людьми або нелегального працевлаштування. Інформацію щодо можливої ситуації гендерного насильства над українськими біженками розміщує й іспанський сайт Міністерства інклюзії, соціального забезпечення та міграції (URL: <https://www.inclusion.gob.es/uk/web/ucrania-urgente/w/violencia-genero-ucrania-1>).

На деяких платформах презентують іншу інформацію, яка може бути корисною для українських біженців у нових країнах перебування. Наприклад, польський ресурс «RomagamUkraine» (URL: <https://romagamukrainie.gov.pl/>) радить українцям як знайти закордонні аналоги українських ліків у Польщі чи країнах ЄС; болгарський сайт «Мати Україна» (URL: <https://www.motherukraine-bg.org/>) окремо виділяє інформацію про медичне і авто страхування, а фінський портал «FinUA» (URL: <https://finua.org/>)

пропонує українських біженцям знайомитися з головними новинами Фінляндії українською мовою.

Про ефективність і значення інформаційних ресурсів для соціалізації біженців та їх влаштування на новому місці свідчать результати дослідження, проведеного Центром прикладних соціальних досліджень Тартуського університету RAKE та аналітичним центром «Praxis» у лютому 2023 р. в Естонії: українські біженці добре обізнані про діяльність «Каси з безробіття», через яку вони шукають роботу, отримують допомогу та консультації, а також користуються іншими послугами [17].

В інформаційному просторі для підтримки українських біженців створено також низку ресурсів, що мають обмежений перелік послуг чи конкретний напрям допомоги. Наприклад, сайт «Takecarebnb» (URL: <https://takecarebnb.org>) створений для організації допомоги з пошуку житла в Нідерландах, влаштування біженців у родини, роботи з місцевими муніципалітетами у цьому напрямі.

А волонтери з юридичних фірм Великобританії організували проект «Ukraine Advice Project UK» (URL: <https://www.advice-ukraine.co.uk/home/uk/>), де британські правники надають безкоштовні поради людям, які тікають від війни в Україні та бажають легально приїхати до Сполученого Королівства. UAP насамперед надає інформацію та підтримку щодо того, як легально приїхати до Великобританії, але може надавати обмежені поради з таких питань, як житло, пільги, інтеграція та добробут, охорона здоров'я, працевлаштування та освіта. Як зазначається на сайті, консультації доступні лише англійською мовою, і у випадку, якщо UAP не може надати пораду, юристи прагнуть направити запит біженця до інших організацій, що можуть допомогти.

Інформаційні ресурси розділяють відвідувачів на таких, хто потребує допомоги, і тих, хто бажає надати підтримку українським біженцям. Важливою опцією більшості досліджених ресурсів є виокремлення можливості стати донором (допомогти фінансово або матеріальними речами) або волонтером (допомогти власною працею) підтримки українських біженців.

Враховуючи принципи і логіку представлення матеріалів, інформаційні ресурси мають лінійну, деревоподібну або довільну структуру. За власною структурою значна частина проаналізованих інформаційних ресурсів мають лінійний характер (URL: наприклад, <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/informacziyna-pidtrymka-ukrayinskyh-bizhencziv/>, <https://www.motherukraine-bg.org/request-help>), відповідно до якого з головної сторінки ресурсу із загальною інформацією користувач переходить на другу сторінку, потім на наступну, і так далі. Деякі вебсайти (URL: <https://www.gov.pl/web/ua>, <https://parrainage.refugies.info/ukraine/>) сформовані за деревоподібною структурою, де на головній сторінці виокремлено напрями і категорії контенту, з яких можна перейти на згруповані наступні сторінки, що розкривають відповідну обраній категорії інформацію. Ще частина інформаційних ресурсів (URL: <https://mriyaua.cz/>, <https://www.ukraineslovakia.sk/>) створені за

довільною структурою, яка поєднує лінійну та деревоподібні структурні принципи подачі контенту. На наш погляд, користувачеві простіше знайти інформацію, коли ресурс побудований за деревоподібною структурою. Таке розміщення контенту дає змогу біженцям швидко виділяти певний запит у конкретному напрямі і шукати відповіді на нагальні питання.

У цьому контексті доречно зауважити, що досліджені нами інформаційні ресурси для біженців побудовані за принципом «user friendly», тобто не потребують особливих навичок роботи і мають зрозумілу організацію сайту чи сторінок порталу, через що відвідувачеві простіше вирішувати певну складну ситуацію (zareєструватися, знайти інформацію, побачити необхідний перелік документів, записатися на прийом чи зустріч, розшукати адреси чи контакти, замовити послугу тощо).

Більшість проаналізованих вебпорталів містять посилання на інші бази даних чи сторонні корисні ресурси, які мають пряме чи опосередковане відношення до проблем біженців. Натомість є й такі, що розміщують тільки власні інформаційні матеріали з питань захисту і допомоги біженцям.

Принагідно зазначимо, що важливим для людей, які опинилися у важких життєвих обставинах поза межами власної держави, є новинний блок, що інформує українських біженців про актуальні події в країні перебування або в Україні, адже вони зацікавлені мати найповнішу інформацію. Наприклад, сайт допомоги біженцям у Чехії «MRIYAUUA» інформує про: відкриття нового центру для українських біженців у Празі; пропозиції вільних вакансій в організації; запуск послуг доставки «Нової пошти» з онлайн-магазинів Чехії; схвалені урядом Чехії зміни у правовому регламентуванні становища українських біженців і зміні вартості надання адміністративних послуг у сфері міграції у Чехії; особливостях отримання і застосування документа про медичне страхування тощо. Новини на досліджених сайтах можуть бути представлені в різних розділах порталів – «Новини»,

«Календар», «Корисна інформація», «Цікаво», «Додатково» тощо. Загалом більшість досліджених інформаційних платформ мають спеціальну новинну рубрику, але на деяких сайтах вона не оновлюється доволі тривалий час, через що інформаційна складова розміщених повідомлень може втрачати свою злободенність.

Доцільно зазначити, що практично на усіх досліджених сайтах держав ЄС для біженців і шукачів захисту наведено інформацію про головні нормативно-правові документи, що стосуються цієї категорії осіб – Директиви ЄС і рішення Ради Європи; наведено форми і зразки національних документів, які унормовують становище біженців у державі перебування; подаються дайджести змін, що відбуваються у правовому полі країни і торкаються можливостей проживання і соціалізації біженців, захисту їх прав. Проте слід зауважити, що на деяких ресурсах відповідна інформація подається виключно мовою країни перебування.

Проведений аналіз інформаційних ресурсів, що створені для підтримки українських біженців від війни, дає змогу стверджувати, що ресурси можна певним чином класифікувати, виходячи з різних критеріїв.

Так, експерти зауважують, що частина вимушених біженців через наявність родинних зв'язків чи запрошень від знайомих громадян в інших державах від початку власного переміщення знають, до якої країни вони хочуть виїхати. За таких обставин для біженців більш корисними є сайти, які репрезентують умови підтримки і допомоги українським біженцям у конкретній країні. Разом з тим в умовах, коли особа вимушена швидко покидати домівку і в неї немає чіткого уявлення про те, куди вона прямує, а головною причиною переміщення є необхідність швидкої евакуації з небезпечного місця, найбільш корисними для українських біженців можуть стати загальні сайти, де представлена інформація про умови приймання біженців у різних країнах світу.

Отже, на наш погляд, як критерій для класифікації інформаційних ресурсів підтримки українських біженців можна виділити **національно-територіальні і географічні межі запропонованого матеріалу**. Відповідно до цього показника ресурси можна умовно поділити на **такі, що інформують про умови і можливості для біженців в окремих державах, і такі, що містять відповідну інформацію для біженців у певному регіоні (ЄС) чи у світі загалом**.

Справжнім лідером серед країн, що допомагають українським біженцям з перших годин широкомасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р., є Республіка Польща. Тут створено найбільшу кількість інформаційних ресурсів, які допомагають українським громадянам у Польщі зорієнтуватися в обставинах вимушеного переміщення за межі своєї держави. Серед засновників відповідних порталів – державні, національні і міжнародні установи, громадські організації, благодійні фонди, приватні особи (URL: https://pl.usembassy.gov/visas/humanitarian_assistance_visas_ukr/, <https://www.gov.pl/web/ua>, <https://ua.pl/>, <https://nawa.gov.pl/ukraina>, <https://pomagamukrainie.gov.pl/>, <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/031478#2>, <https://zielonalinia.gov.pl/-/otrimaj-nomer-pesel-ta-dovirenij-profil->, <https://www.yavp.pl/uk>, <https://www.ukrainianinpoland.pl/>).

Слід зазначити, що в Польщі традиційно сильні комунікаційні платформи підтримки українців, оскільки в цій країні вже давно працює і мешкає велика кількість наших співвітчизників. Незважаючи на це, у Польщі було створено низку нових ресурсів для українських біженців, а на кожному з уже працюючих порталів для українців було розроблено спеціальні розділи для їх підтримки і допомоги. На польських вебпорталах репрезентовано всі найважливіші категорії матеріалів, що можуть бути корисними для біженців. Усі польські сайти розміщують інформацію про цілодобову лінію допомоги для біженців з України, яка обслуговується трьома мовами: українською, російською та англійською.

До іншої категорії інформаційних ресурсів, згідно із зазначеним критерієм, можна віднести портал «Goodacity» (URL: <https://ukraine.goodacity.org/>), створений волонтерами українського простору добра для підтримки наших земляків, котрі, рятуючись від війни, виїхали до європейських країн. На головній сторінці зазначається: «Сайт створений для того, аби ви знали: навіть якщо ви зараз не в Україні, ви – не самі!». Для того, щоб допомогти вимушеним переселенцям з України адаптуватися до нового життя за кордоном, на сайті зібрано і структуровано корисні відомості про умови прийняття біженців у 15 країнах Європи. Для зручного та легкого пошуку потрібної інформації її розташували за спеціальними категоріями – «Загальне», «Житло», «Тварини», «Робота», «Медична допомога», «Освіта та мова», «Транспорт», «Документи». Ресурс дає змогу для зворотного зв'язку з авторами проекту.

Звертає на себе увагу той факт, що на ці драматичні події миттєво відреагувало Міністерство закордонних справ України. Практично з перших днів повномасштабного вторгнення РФ в Україну, реагуючи на нові потреби українських громадян, які намагаються виїхати за кордон, міністерство створило спеціальний розділ «ВИЇЖДАЄТЕ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ?» на інформаційному сайті «ІНТЕРАКТИВНА КАРТА СВІТУ». Інтерактивний ресурс МЗС є спрощеною картографічною моделлю для відображення особливостей в'їзду в країни світу з метою допомоги громадянам України, які планують свою подорож за кордон. Мапа відображає інформацію про те, у яких державах створено спеціальний режим для українських біженців, а у яких – діють загальні правила (рис. 1).

Рис 1. Вебсторінка сайту МЗС України «Інтерактивна карта світу».

Джерело: <https://tripadvisor.mfa.gov.ua/>

Інформаційний ресурс оновлюється в режимі реального часу, відображає можливості та пільги для українців у різних державах світу. Додатково

корисним на цьому ресурсі є можливість зареєструватися в системі ДРУГ, аби залишатися на постійному зв'язку з українськими консульствами. Ресурс містить згруповану для кожної держави світу різноманітну корисну інформацію про умови в'їзду до країни та перебування в ній, можливості отримання спеціальних статусів (тимчасовий захист, біженство), соціальну і фінансову допомогу, організацію медичного обслуговування і психологічної допомоги, освітні ресурси, транспорт та інші необхідні відомості для осіб, що через війну виїхали за межі України. Вкрай важливим для біженців є те, що представлена на цьому ресурсі інформація спирається на офіційні джерела України та іноземних держав, посилання на які представлені на порталі.

Проведене дослідження інформаційних ресурсів для українських біженців дає змогу виділити, на наш погляд, ще один критерій для їх класифікації – **цільова аудиторія користувачів**. Згідно з ним, інформаційні ресурси можна поділити на:

Спеціальні (спрямовані на конкретну цільову категорію).

Зокрема, урядовий сайт Франції «Я переїжджаю до Франції» (URL: <https://parrainage.refugies.info/ukraine/>) орієнтований виключно на зазначену категорію користувачів. Як підкреслюється на порталі, «Французький народ, держава, місцеві служби, а також асоціації повністю мобілізовані, щоб зустріти та підтримати вас. Цей вебсайт має на меті надати вам важливу інформацію щодо вашого перебування у Франції». Портал представлений двома мовами: французькою та українською.

Ресурс містить практичну інформацію для біженців з перших днів перебування у Франції: тимчасовий захист, можливості житла, навчання дітей, пошук роботи, медичне обслуговування, посилання на корисні контакти та вебсайти тощо. Сайт повідомляє біженцеві інформацію про те, де знаходяться префектури та довідкові асоціації конкретного регіонального департаменту Франції, у якому на даний момент перебуває українець.

Дуже важливим для біженців є детально прописані рекомендації та поради щодо працевлаштування у Франції. Ресурс представляє пропозиції роботи в усіх сферах діяльності, містить посилання на організації, що можуть допомогти у пошуку роботи на основі поглибленого аналізу потреб біженця і пропозицій працевлаштування, доступних у різних регіонах держави.

Універсальні (спрямовані на різні категорії користувачів).

Прикладом універсального можна вважати інформаційно-аналітичний ресурс «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS» (URL: <http://nowar.nbu.gov.ua>). Проект розроблений Національною юридичною бібліотекою у співпраці з Інститутом інформаційних технологій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського в березні 2022 р. Його мета – акумулювання наявних ресурсів і створення структурованої бази даних, що відображає національні і міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців і біженців, їх інтеграції в нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу біженців і внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО

до розвитку територіальних громад, питання соціалізації біженців у країнах перебування.

Ресурс складається з чотирьох основних кейсів: правовий, інформаційний, науковий і організаційно-методичний. Більшість матеріалів представленої бази даних призначена для різних категорій користувачів: внутрішньо переміщених осіб, біженців, аналітиків, науковців, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій і територіальних спільнот.

Загальна структура вебпорталу передбачає консолідацію широкого масиву інформаційних ресурсів, пов'язаних із зазначеною проблематикою, а саме правових ресурсів: актів міжнародного законодавства, стандартів Ради Європи, окремих рішень Європейського суду з прав людини, документів національного законодавства з питань ВПО і біженців, рішень української судової практики, спеціальних програм Міжнародних гуманітарних партнерів України; довідкових ресурсів: аналітичних публікацій, візуальних джерел і проєктів, бібліографічних матеріалів, рекомендаційних посібників та організаційних документів, реєстрів корисних ресурсів організацій та установ; наукових ресурсів (монографій, статей, компаративістських досліджень, ситуаційних звітів та аналізів медіамоніторингу); ресурсів суспільного значення: публіцистичних матеріалів, інтернет-матеріалів, досліджень регіонального та місцевого рівнів.

Одним із важливих завдань інформаційного ресурсу є представлення матеріалів для підтримки українських біженців. Біженцям з України портал пропонує реєстр корисних посилань із Програмами Міжнародних гуманітарних партнерів, ініціативами українських громад діаспор щодо тимчасового розміщення і працевлаштування, спеціальними пропозиціями сприяння у ЄС окремим категоріям біженців (наприклад, #ScienceFor Ukraine – науковцям та студентам під час війни).

Більшість інформаційних ресурсів представляють національні і міжнародні документи, що унормовують стан і права біженців, подають інформацію англійською або державною мовою країни перебування. Отже, дуже важливим і корисним для українських біженців за умов недостатнього, а інколи і навіть повного незнання мови країни вимушеного перебування (ми звертали на це увагу вище), є представлення на зазначеному ресурсі більшості міжнародних нормативно-правових актів, стандартів Ради Європи і рішень Європейського суду з прав людини, що стосуються біженців та проблем їх захисту, українською мовою.

На порталі розміщено спеціальні матеріали, посібники, довідники, інформаційні листи і статті, що роз'яснюють громадянину особливості нормативно-правових статусів «іноземець», «мігрант», «апатрид», «біпатрид», «внутрішньо переміщена особа», «біженець», «шукач притулку» тощо. Відповідні знання мають певним чином сприяти розумінню правового становища, у якому опинилися українські громадяни, що тікають від війни за межі нашої держави, особливо за умов, коли в засобах масової інформації і

суспільних комунікаційних групах можуть неправильно вживати різні терміни і поняття. Зокрема, на порталі розміщено посилання на пояснення Міністерства закордонних справ України (березень 2022 р.) про те, що українці можуть звертатися за міжнародним захистом у ЄС. Для цього, окрім статусу біженця, актуальним став ще один інструмент – «тимчасовий захист». Тимчасовий захист не означає отримання статусу біженця, проте особи, які отримали тимчасовий захист у ЄС, можуть у будь-який час подати заявку на отримання статусу біженця. У повідомленні зазначається перелік осіб, на кого поширюється тимчасовий захист, строк дії такого статусу і права особи, яка його має. МЗС звертає увагу, що статус біженця та статус особи під тимчасовим захистом суттєво відрізняються. Також важливо розуміти, що ступінь імплементації міжнародного законодавства в кожній країні має певні відмінності, тож існують особливості відповідних статусів у різних країнах перебування. Тож остаточне рішення щодо можливого статусу у країні перебування МЗС рекомендує українським біженцям приймати лише після ознайомлення з офіційними джерелами інформації.

Наступним критерієм для класифікації інформаційних ресурсів, які представляють матеріали для українських біженців від війни, на нашу думку, можна вважати **власників та засновників ресурсу**. Для унаочнення наведемо в кожній групі класифікації конкретні приклади вебпорталів підтримки українських біженців. Згідно з наведеним критерієм, інформаційні ресурси можна розподіляти на такі групи.

Портали офіційних міжнародних організацій та установ.

Після 24 лютого 2022 р. на порталі Європейської комісії створено спеціальний вебсайт з інформацією для людей, які рятуються від війни в Україні – «Солідарність ЄС з Україною» (URL: <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/>).

Автори ресурсу особливу увагу приділяють можливостям отримання статусу осіб, яким може бути надано тимчасовий притулок, розглядають умови, за яких особа може подати заяву про міжнародний захист у ЄС, а також просити допомогу для репатріації. Важливим є те, що портал містить зразки документів, що дають змогу біженцеві від війни в Україні безпечно перебувати у ЄС (рис. 2).

Особливий розділ порталу стосується інформації про повернення біженців в Україну. Тут можна знайти відповіді на такі гострі для шукачів притулку і безпеки питання: як повернення біженця (тимчасово або на постійно) вплине на його права у ЄС; чи вплине його повернення на банківський рахунок, який було відкрито в країні перебування; чи втрачає особа отриманий статус тимчасового захисту у ЄС після повернення в Україну і чи зможе вона повернутися у ЄС та скористатися тимчасовим захистом? Знаючи подібну інформацію, біженець зможе більш свідомо прийняти важливе рішення.

Інформаційні ресурси державних органів національного масштабу.

Найбільшу підтримку українським біженцям від війни надає Республіка Польща. На офіційному рівні в Польщі створено спеціальний «Сайт для громадян України» (URL: <https://www.gov.pl/web/ua>). Як зазначається на головній сторінці ресурсу, сайт орієнтований на людей, які, рятуючись від війни, приїхали до Польщі в пошуках безпеки для себе та своєї родини (рис. 3). Украй важливим для біженців є те, що вся інформація, опублікована на цьому вебсайті, є офіційною та ґрунтується на відповідних нормативних актах та даних, підтверджених компетентними органами польської державної адміністрації.

Рис. 2. Вебсторінка сайту Європейської Комісії «Солідарність ЄС з Україною».

Джерело: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_uk#preparing-to-go-or-move-back-to-ukraine

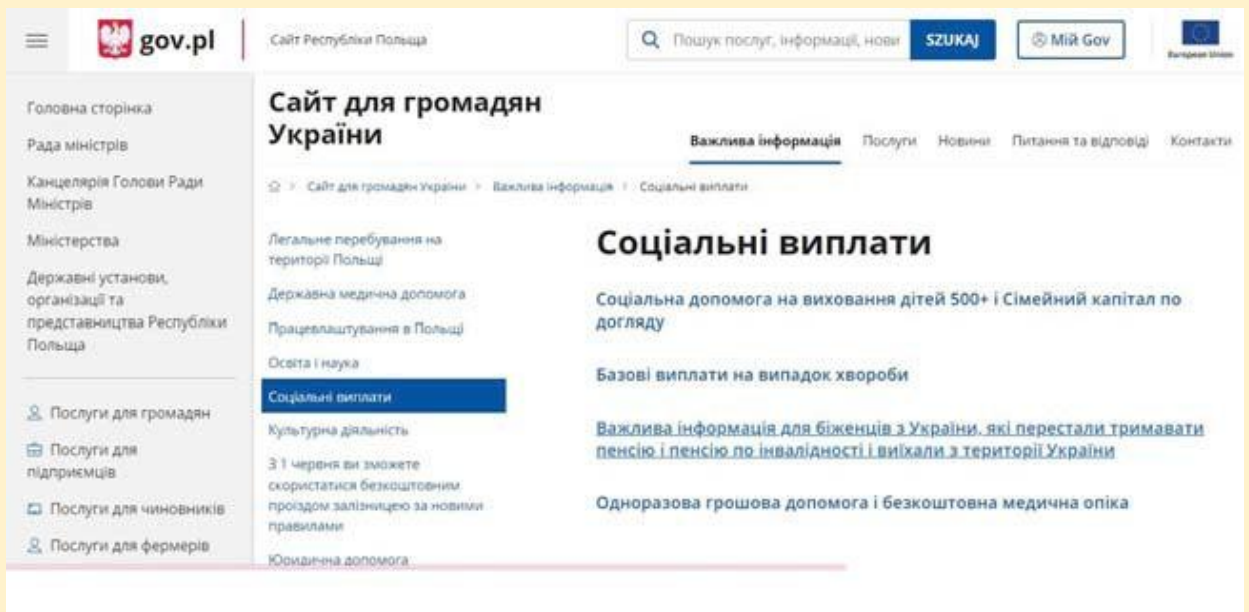

Рис. 3. Вебсторінка сайту Республіки Польщі «Сайт для громадян України». Джерело: <https://www.gov.pl/web/ua/Sotsialni-vyplaty>

Ресурс пропонує різноманітну інформацію, яка необхідна з першого дня перебування біженців у Польщі – як і де отримати номер PESEL, що дасть змогу користуватися соціальними послугами і допомогою, відкрити власну справу тощо; одержати фінансові виплати для біженців; отримати юридичну допомогу. Портал містить велику кількість важливої інформації в структурованому вигляді відповідно до різних категорій потреб біженців: державна медична допомога, працевлаштування, освіта і наука, соціальні виплати, культурна діяльність, безкоштовний проїзд потягом для громадян України, особливості правил дорожнього руху, які діють у Польщі і не діють в Україні. На сайті також розміщено новинний блок.

Варто виділити розділ ресурсу, присвячений можливостям працевлаштування українських біженців. Порівняно з іншими сайтами, автори не тільки надають інформацію про умови працевлаштування в державі, але й зазначають спеціальні ресурси для пошуку роботи, пропонують контакти різних центрів зайнятості, виділяють новини з відомостями про наявність робочих місць на конкретних підприємствах. Портал пояснює на кого поширюється підтримка згідно із Законом від 12 березня 2022 р. щодо допомоги громадянам України через збройний конфлікт на території цієї країни. Автори розмістили на сторінці спеціальну брошуру про життя та роботу в Польщі, видану українською мовою Департаментом ринку праці Міністерства сім'ї та соціальної політики Польщі.

Інформаційні ресурси регіональних органів влади окремих держав світу.

На спеціально створених для українських біженців сайтах німецьких федеральних земель розміщуються файли з нагальними запитаннями та відповідями про в'їзд і перебування в Німеччині, через що біженцю простіше

орієнтуватися у змінах нормативно-правової бази держави перебування і можливостях отримання різноманітної підтримки. Зокрема, на сторінці уряду землі Нижня Саксонія ФРН (URL: <https://www.niedersachsen.de/ukraine/>) розміщено найважливішу інформацію з питань щодо в'їзду в Німеччину (Нижню Саксонію), контактні відомості та можливості консуль- тативної допомоги для українців (рис. 4).

Рис. 4. Вебсторінка сайту уряду землі Нижня Саксонія ФРН «Інформація для громадян України».

Джерело: https://www.niedersachsen.de/ukraine/krieg_in_der_ukraine_ukrainisch/vijna-v-ukraini-zapitanna-ta-vidpovidi-209948.html

Особливості організації допомоги біженцям, що приїхали до Канади, пояснює офіційний сайт уряду провінції Британська Колумбія (URL: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/tourism-immigration/ukraine/>). Представлені

на сторінці сайту відомості стосуються того, хто і на яких умовах має право на участь у відповідній програмі CUAET; зазначаються можливі розміри щомісячної фінансової підтримки біженців; інформується про порядок подачі заявки на участь у програмі підтримки біженців. Зокрема, громадяни, які приїжджають до Британської Колумбії з України, можуть подати заявку на отримання такої тимчасової фінансової допомоги на термін до 12 місяців. Виплати здійснюються щомісячно та залежать від потреб та складу родини (один дорослий – до 935 дол. США, сім'я до 4 осіб – до 1770 дол. США).

Для організації допомоги біженцям інформаційний ресурс уряду канадської провінції пропонує відповідні контакти, телефони і адреси.

Вебресурси міжнародних громадських і благодійних організацій.

Спеціальний розділ «ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ» (URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/informacziyna-pidtrymka-ukrayinskyh-bizhencziv/>) створено на порталі Світового конгресу українців. Він призначений для інформування громадян України, яким через воєнні дії довелося покинути рідну землю, і вони перебувають у статусі тимчасово переміщених осіб (ТПО) на території різних країн світу. Відвідувачі порталу можуть отримати інформаційну підтримку з таких питань: пункти перетину кордону; державні та громадські організації / пункти підтримки; соціальна допомога (житло, працевлаштування); приймальні пункти; медицина; освіта. Інформаційна платформа пропонує зазначені відомості щодо країн Європи та США.

На першій сторінці головного сайту Міжнародної конфедерації гуманітарної допомоги «Caritas Internationalis» презентовано один із найважливіших напрямів діяльності цієї організації у 2022 р. – «Україна. Один рік захисту життя і гідності людини» (рис. 5).

Практичні результати діяльності презентують і регіональні організації «Caritas» у європейських країнах. Зокрема, його італійське відділення в м. Губбіо з перших днів перебування біженців з України надавало відповідну допомогу залежно від потреб конкретної особи і родини. Першочерговим завданнями було розміщення біженців, робота щодо оформлення документації для отримання статусу тимчасового захисту, медичних послуг, влаштування дітей у дошкільний чи шкільний заклад. Українським біженцям, які ще не змогли працевлаштуватися, на постійній основі організовано безготівкову фінансову допомогу через «buoni pasto» (спеціальні пластикові картки з певною сумою коштів). Перший тиждень біженці отримували по 20 євро на дорослого і на дитину для придбання продуктів харчування (м'ясо, риба, хліб, молочні продукти) та необхідні засоби гігієни. Згодом суму збільшили до 50 євро на сім'ю з трьох осіб. За потреби кожні 15 днів біженці можуть отримувати нову картку. Основною умовою є надання чеків, а розраховуватися цими картками можна лише у спеціальних двох супермаркетах, з якими Caritas має домовленість про реалізацію карток [6, с. 83].

Рис. 5. Вебсторінка сайту Міжнародної конфедерації гуманітарної допомоги «Caritas Internationalis». Джерело: <https://www.caritas.org/>

На сайті організації в німецькому відділенні в Мангеймі (URL: <https://www.caritas-mannheim.de/hilfe-und-beratung/fluechtlinge-und-migranten/ukraine-hilfe-ukrainisch>) біженцям з України пропонують безкоштовні консультації, представлено адреси соціальних служб і крамниць, де можна отримати одяг для дітей і дорослих та іншу допомогу.

Ресурси благодійних організацій державного масштабу.

Польська Фундація «Відкритий Діалог» (URL: <https://ua.odfoundation.eu>) зустрічає біженців одразу після перетину українсько-польського кордону. На сайті фундації зазначається: «Ми допомагаємо оформити всі документи, забезпечуємо авіа- та автобусні перевезення та в разі необхідності надаємо житло, щоб біженці могли комфортно відпочити та дочекатися своєї подорожі». На порталі періодично публікується звіт про діяльність організації щодо допомоги біженцям, які евакуювалися до Польщі. Так, за період з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну до 1 грудня 2022 р. команда ФВД та група з понад 100 волонтерів змогли допомогти 11 853 особам, з яких 3502 особам допомогли переселитися в інші країни ЄС, а 8351 особі знайшли новий дім у Польщі.

Благодійна організація звітує про інші форми підтримки українських громадян: 4801 біженець отримав підтримку по телефону довіри; 315 осіб були забезпечені харчуванням на два місяці; 2360 біженців отримали тимчасовий притулок завдяки партнерству з Airbnb.org; 1200 людей, які прибули з України, скористалися культурною допомогою. За цей час під опікою Фундації народилося п'ять малюків, яким було забезпечено необхідний догляд та допомогу у вирішенні лікарняних та адміністративних питань. Психологи «Відкритого Діалогу» надали допомогу 71 біженцеві; 87 допомогли знайти роботу; 14 матерів та 25 дітей живуть у трьох будинках для незалежних матерів, які функціонують під наглядом психологів [18].

Вебсайт «Ви їдете до Словаччини з України?» (URL: <https://www.ukraineslovakia.sk/>) є спільною ініціативою двох неурядових організації – «Ліга з прав людини» (Liga za ľudské práva) і «Маріна» (Mareena), який регулярно оновлюється згідно з інформацією від державних установ Словаччини. Організації існують відповідно з 2005 та 2017 р. і спеціалізуються на допомозі та інтеграції біженців та іноземців у словацьке суспільство. Після 24 лютого 2022 р. ці товариства створили спеціальний ресурс для українських громадян-втікачів від війни. Портал має спеціальні рубрики: перетин кордону, умови в'їзду до Словаччини, легальне проживання в Словаччині, тимчасовий притулок, транспорт, проживання, гроші та банківські послуги, мобільні мережі, школи та дитячі садки, працевлаштування, державні внески, охорона здоров'я, психологічна підтримка, юридична допомога, культура, послуги, корисні контакти. Ресурс містить якісний новинний блок, який систематично оновлюється. Серед актуальної інформації варто виділити спеціальні матеріали, у яких укладачі ресурсу відповідають на запитання українців, які проживають або збираються приїхати до Словаччини.

Колективні ініціативи підтримки.

Ініціатива «ЦЕНТР ДОПОМОГИ ТА ПІДТРИМКИ» (URL: <https://mriyua.cz/>) створена чеськими волонтерами, які об'єдналися для допомоги біженцям з України. На сайті наголошується, що за короткий час до організації доєдналися 120 волонтерів, щодня офіс відвідують 700–800 людей. Портал інформує, що загалом надано допомогу 45 000 осіб і організовано допомогу з наданням житла по всій Чехії 5500 біженцям з України. Ресурс пропонує інформацію як для біженців, які звертаються по допомогу, так і для тих, хто хоче надати допомогу або стати волонтером. Структура сайту виокремлює такі категорії – «Гуманітарна допомога», «Інформаційна підтримка», «Медик та психолог», «Дитячий куточок».

Важливим розділом інформаційного ресурсу є презентація різних послуг з вивчення українськими біженцями чеської мови: безкоштовні курси для дорослих, дитячі курси «Ура до школи», дитячі курси «Вивчаємо чеську з MRIYA UA».

На головній сторінці кожного з досліджених ресурсів для організації допомоги біженцям пропонується обрати зручну для них комунікаційну платформу чи соціальну мережу (e-mail, «Фейсбук», «Твіттер», «Інстаграм», WhatsApp, LinkedIn тощо), де представлені відповідні матеріали та посилання на важливу інформацію, є змога отримати зворотний зв'язок.

Підсумовуючи, зазначимо, що російське вторгнення в Україну спровокувало одну з найбільших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Війна змусила мільйони українців змінити місце проживання. Після початку російсько-української війни у 2014 р. майже 1,5 млн наших громадян, виїжджаючи з анексованого Криму і тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей, переважно переміщалися в межах нашої держави. Порівняно з внутрішньою міграцією через

масштабність вторгнення, надзвичайну активність бойових дій і загрозу ракетних обстрілів по всій території України після 24 лютого 2022 р. уже 14,5 млн українців були змушені покинути рідні домівки й виїхати за межі нашої держави.

Зусиллями волонтерів, гуманітарних фондів, міжнародних організацій, місцевих і державних органів влади в різних країнах світу для підтримки і допомоги українським втікачам від війни було створено велику кількість спеціальних інформаційних ресурсів. Загальний масив представленої ними інформації відповідає типовому образу українського втікача від війни і стосується таких напрямів: легалізація становища біженців (отримання правового статусу, нормативно-правова база, оформлення документів), соціалізація і інтеграція у державі (працевлаштування, житло, соціальне страхування, медицина, освіта) та облаштування життя на новому місці (транспорт, тварини, побут).

За результатами проведеного дослідження інформаційні ресурси для біженців умовно можна класифікувати за різними критеріями: за національно-територіальними і географічними межами запропонованого матеріалу; за цільовою аудиторією користувачів; за власниками і засновниками ресурсу. Вебпортали для українських біженців мають зрозумілу організацію сайту, не потребують від користувачів особливих знань і навичок для роботи з ресурсом та його складовими. Інформаційні платформи для біженців побудовані за лінійною, деревоподібною або довільною структурою подачі контенту. Більшість проаналізованих вебпорталів мають посилання на сторонні бази даних та корисні ресурси, новинний блок, можливості зворотного зв'язку, власні сторінки в різних комунікаційних платформах і соціальних мережах. Спосіб подачі інформації, особливості презентації матеріалів, їх оновлюваність у соціальних мережах суттєво відрізняються від представлення на загальному ресурсі, що, на наш погляд, може стати предметом самостійного вивчення й аналізу. Перспективними напрямками майбутніх наукових розвідок також можуть стати дослідження внеску українських біженців в економіку країн перебування, як і особливостей соціалізації втікачів від війни.

Список бібліографічних посилань

1. Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 48 (2). С. 37–57. <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>

2. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

3. Локшина О., Джурило А., Максименко О., Шпарик О. Підтримка ЄС інтеграції українських дітей і молоді в системи освіти держав-членів в умовах війни РФ проти України: стратегічні орієнтири та успішні практики.

Український педагогічний журнал. 2022. № 3. С. 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-6-19>

4. Левін Р., Яценко Г. Сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС. *Економіка України*. 2022. № 10. С. 51–60. <https://doi.org/10.15407/economuokr.2022.10.051>

5. Кушнарьова М. Акції солідарності світової громадськості з українським народом під час російсько-української війни: класифікація та особливості. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 65. С. 267–281. <https://doi.org/10.15407/np.65.267>

6. Головка Л., Королик-Бойко Л. Українські біженці в Італії: діяльність та допомога Карітасу і асоціації «Mist-Il Ponte». *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 50 (4), С. 75–89. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.075>

7. Sokar A., Wells I., Leod M. et al. (2022). Features of Adaptation of Ukrainian Refugees in the EU, Great Britain, USA, and Canada. *Foreign Affairs*. 32 (5). [https://doi.org/10.46493/2663-2675.32\(5\).2022.8-15](https://doi.org/10.46493/2663-2675.32(5).2022.8-15)

8. L'accès à l'information des personnes exilées à Paris. *Watizat*. 2022. 6 p. URL: https://watizat.org/wp-content/uploads/2022/12/WATIZAT_RAPPORT_VF_LACCES-A-LINFORMATION-DES-PERSONNES-EXILEES-A-PARIS.pdf

9. У III Форумі з міграційного права взяли участь заступники Міністра соціальної політики України К. Кошеленко та У. Токарева. *Міністерство соціальної політики України : офіц. вебсайт*. 12 груд. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22416.html>

10. Українська міграція у часи кризи: вимушена і трудова мобільність / за ред. Д. Дрбохлава, М. Ярошевич. 2016. URL: <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>

11. Refugees from Ukraine recorded across Europe. *UNHCR*. 15 Feb 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

12. Українські біженці зможуть отримати постійний статус у Канаді – Трюдо. *Укрінформ*. 29.12.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3642780-ukrainski-bizenci-zmozut-otrimati-postijnij-status-u-kanadi-trudo.html>

13. Fiscal Year 2022 Progress Report. December 2022. *U.S. Citizenship and Immigration Services*. 2022. 14 p. URL: https://www.uscis.gov/sites/default/files/document/reports/OPA_ProgressReport.pdf

14. Михайлов Д. Скільки українців, які поїхали з країни через війну, планують повертатися – опитування. *СуспільнеНовини*. 15.02.2023. URL: <https://suspilne.media/386273-skilki-ukrainsciv-aki-poihali-z-kraini-cerez-vijnu-planuut-povertatisa-dodomu-opituvanna/>

15. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022 р.). *Разумков Центр*. 30.08.2022. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>

16. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В ЄВРОПІ. Дослідження поведінки та настроїв українців, що вимушені були виїхати в Європу внаслідок війни в Україні. *4Service Holdings GmbH*. 2022. URL: <https://4service.group/ukrayinski-bizhentsi-v-yevropi-doslidzhennya-povedinki-ta-nastroyiv-ukrayintsiv-shhovimusheni-buli-viyihali-v-yevropu-vnaslidok-vijni-v-ukrayini/>

17. Дослідження: середньостатистичний український військовий біженець в Естонії – молода жінка з вищою освітою, яка не має проблем зі здоров'ям. *Естонська рада у справах біженців*. 20.02.2023. URL: <https://kriis.ee/uk-UA/news/doslidzhennya-serednostatystychnyu-ukrayinskyu-voyennyu-bizhenets-v-estoniyi-moloda-zhinka-z>

18. Мельниченко Н. Наша допомога Україні. Звіт за період з 24.02.2022 по 30.11.2022. *Фундація «Відкритий діалог»*. 1.12.2022. URL: <https://ua.odfoundation.eu/a/476862,nasha-dopomoha-ukrayini-zvit-za-period-z-24-02-2022-po-30-11-2022/>

(Джерело: Закірова С. Українські біженці від війни: аналіз інформаційних ресурсів підтримки / С. Закірова // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. – 2023. – Вип. 67. – С. 54–81. doi: <https://doi.org/10.15407/np.67.054>).

Н. Тарасенко,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення

органів державної влади,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Організаційно-правові аспекти наукового дослідження Антарктиди

Антарктида – це унікальний континент, який відіграє важливу роль у регуляції клімату планети та має велике значення для вивчення й розуміння глобальних процесів, що відбуваються на Землі. Наукове дослідження Антарктиди дає можливість отримати цінну інформацію, яка може допомогти людству розв'язати багато важливих проблем, тому цікавість до цього континенту зростає з року в рік. В Антарктиці розташовані численні наукові полярні станції та бази різних країн, на котрих ведуться біологічні, географічні, геологічні та метеорологічні дослідження. Вони зосереджені навколо таких проблем:

– вивчення льодовиків та льодовикових покривів. Антарктида містить 90 % прісної води на Землі. Дослідження льодовиків дає можливість зрозуміти, як вони реагують на зміну клімату, і як це може вплинути на рівень моря в майбутньому;

– **вивчення атмосфери.** Антарктида – це ідеальне місце для вивчення атмосфери, адже тут немає промислового забруднення. Дослідження атмосфери дає можливість зрозуміти глобальні процеси, такі як зміна клімату, озонові діри, парникові гази;

– **вивчення океану.** Антарктичний океан – це один з найважливіших океанів на Землі. Дослідження океану дає можливість зрозуміти його роль у регуляції клімату, а також вивчити його біологічне різноманіття;

– **вивчення геології.** Антарктида – це континент із багатою геологічною історією. Дослідження геології дає можливість зрозуміти, як формувався континент, і які ресурси він може містити;

– **вивчення біології.** Антарктида – це місце, де живуть унікальні рослини і тварини, які пристосувалися до екстремальних умов. Дослідження біології дає можливість зрозуміти, як живі організми адаптуються до екстремальних умов, і як зміна клімату може вплинути на них.

Наукова та інша діяльність із дослідження Антарктиди регулюється Договором про Антарктику – міжнародною угодою, метою якої є забезпечення наукових досліджень і збереження миру на континенті. Він передбачає демілітаризацію району Антарктики, його використання виключно в мирних цілях і перетворення на зону, вільну від ядерної зброї. Дія Договору поширюється на всю територію на Південь від 60 градусів південної широти.

Антарктичний договір був укладений у 1959 р. 12 державами, які в 1957–1958 рр. мали свої наукові представництва в Антарктиці: Аргентина, Австралія, Бельгія, Чилі, Франція, Японія, Нова Зеландія, Норвегія, Південно-Африканський Союз, СРСР, Велика Британія, США. Вступив Договір у силу 1961 р., після його ратифікації урядами держав-підписантів, а в 1991 р. була накладена заборона на 50 років на видобуток корисних копалин.

Нині до числа учасників договору входять 47 держав: 28 з них мають статус консультативних сторін (Аргентина, Австралія, Бельгія, Бразилія, Болгарія, Чилі, Китай, Еквадор, Фінляндія, Франція, Німеччина, Індія, Італія, Японія, Південна Корея, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Перу, Польща, Росія, Південна Африка, Іспанія, Швеція, Україна, Велика Британія, США та Уругвай), а інші 19 не мають права голосу при прийнятті рішень на щорічних самітах Антарктичного договору (Австрія, Білорусь, Канада, Колумбія, Куба, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Греція, Гватемала, Угорщина, КНДР, Монако, Папуа Нова Гвінея, Румунія, Словаччина, Швейцарія, Туреччина, Венесуела) [1].

Договором заборонено створення в районі на Південь від 60-ї паралелі військових споруд, проведення військових маневрів, випробувань будь-яких видів зброї, у тому числі ядерної, розміщення радіоактивних відходів. Для забезпечення дотримання положень договору можуть проводитися інспекції в будь-який час і в будь-якому районі Антарктики. Перевірці можуть

піддатися всі наукові станції, установки, морські та повітряні судна в пунктах розвантаження та завантаження.

На території регіону заборонене проведення будь-яких заходів військового характеру. При цьому військовий персонал та обладнання можуть знаходитись у межах регіону для проведення необхідних наукових досліджень і в інших мирних цілях. На всій території Антарктики оголошена свобода науково-дослідної діяльності, обміну інформацією та співробітництва (за посередництва ООН та інших міжнародних організацій).

Згідно з положеннями Договору, всі територіальні суперечки щодо належності антарктичних територій повинні вирішуватися мирним шляхом із залученням, у разі необхідності, Міжнародного суду ООН. Учасники взяли на себе зобов'язання не висувати нових територіальних претензій в Антарктиці доти, поки договір залишається в силі.

На сьогодні 30 країн мають у своєму розпорядженні науково-дослідні станції (як постійні, так і сезонні) в Антарктиді. Загалом їх налічується близько 90. Найбільшу кількість станцій мають Аргентина та Російська Федерація – по шість. По чотири станції мають Австралія, Китай, Франція, Чилі, по три – США, Канада, Німеччина, Японія, Бразилія, Індія, Південна Африка. По дві станції побудували Велика Британія, Південна Корея та Нова Зеландія. По одній арктичній станції у розпорядженні 17 країн – Бельгії, Болгарії, Еквадору, Іспанії, Італії, Нідерландів, Норвегії, Пакистану, Перу, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Швеції, України, Фінляндії, Уругваю.

Найбільші наукові станції в Антарктиді проводять широкий спектр досліджень, ось деякі з них:

Атмосферні дослідження:

Вивчення озонового шару та його змін.

Дослідження парникових газів та їх впливу на клімат.

Вивчення аерозолів та їх впливу на хмароутворення.

Моніторинг атмосферної хімії.

Дослідження глобальної циркуляції атмосфери.

Геофізичні дослідження:

Вивчення геології та тектоніки Антарктиди.

Дослідження льодовиків та їх динаміки.

Вивчення землетрусів та вулканічної активності.

Дослідження магнітного поля Землі.

Геодезичні дослідження.

Біологічні дослідження:

Вивчення антарктичної флори та фауни.

Дослідження екосистем Антарктики.

Вивчення впливу зміни клімату на біологічне різноманіття.

Дослідження адаптації живих організмів до екстремальних умов.

Мікробіологічні дослідження.

Астрономічні дослідження:

Спостереження за небесними тілами.

Дослідження космосу.

Вивчення Південного саява.

Медичні дослідження:

Дослідження впливу екстремальних умов на організм людини.

Розробка методів лікування та профілактики антарктичних хвороб.

Вивчення психології полярників.

Окрім цих досліджень, на антарктичних станціях також проводяться:

Дослідження з екології.

Гляціологічні дослідження.

Океанографічні дослідження.

Метеорологічні дослідження.

Геодезичні дослідження.

Дослідження космічного простору.

Очевидно, що будь-які наукові дослідження сьогодні не можуть вестися якоюсь обмеженою групою вчених чи замикатися в межах якоїсь країни. В Антарктиці розгорнута наукова кооперація і міжнародна співпраця вчених. Таку кооперацію забезпечує SCAR – Науковий комітет з антарктичних досліджень. Загалом, у SCAR нині входить 43 країни. Частина з них – це асоційовані країни, спостерігачі без права голосу. Україна ж має право голосу і представлена на належному рівні.

Найбільші антарктичні станції:

Американська станція «Мак-Мердо»: найбільша станція в Антарктиді, де проводяться дослідження з атмосферної фізики, гляціології, біології, геології та інших наук.

Російська станція «Мирний»: друга за величиною станція в Антарктиді, де проводяться дослідження з геофізики, метеорології, гляціології та медицини.

Китайська станція «Чжуншань»: третя за величиною станція в Антарктиді, де проводяться дослідження з атмосферної фізики, гляціології, океанографії та геології.

Австралійська станція «Кейсі»: четверта за величиною станція в Антарктиді, де проводяться дослідження з атмосферної фізики, гляціології, біології та геології.

Французька станція «Дюмон-д'Юрвіль»: п'ята за величиною станція в Антарктиді, де проводяться дослідження з атмосферної фізики, гляціології, океанографії та геології.

Найбільшою антарктичною станцією є американська «Мак-Мердо», де влітку може перебувати до 1250 осіб. «Мак-Мердо» побудована в 1955 р. і названа на честь однойменної протоки, де вона розташована. Станція складається із близько 85 будівель: адміністративні будівлі, гуртожитки, пожежні частини, енергетичні станції, станції очищення води, пристань, будівля радіозв'язку, магазини і склади. Усі вони поєднанні між собою

водопровідними і каналізаційними комунікаціями. У листопаді 1991 р. було відкрито Центр Науки й Інженерії ім. А. П. Кері загальною площею понад 4 тис. м². Станція «Мак-Мердо» має власну гавань, посадкові смуги на океанській і шельфовій кризі та вертолітний майданчик. Тут також є кав'ярня, кінотеатр та християнська церква.

Антарктична станція «Мак-Мердо» (США).

Фото: [BBC](#)

Китайська станція «Чжуншань» – це друга постійно діюча антарктична станція Китайської Народної Республіки, розташована в оазисі Ларсеманн на узбережжі Східної Антарктиди. Станція була відкрита 26 лютого 1989 р. та названа на честь Сунь Ятсена, першого президента Китайської Народної Республіки.

Станція «Чжуншань» використовується для проведення досліджень з атмосферної фізики, гляціології, океанографії, геології та біології. Станція також використовується як база для польових досліджень в антарктичному інтер'єрі.

Станція «Чжуншань» може розмістити до 60 осіб влітку та 25 осіб взимку. Станція обладнана житловими приміщеннями, лабораторіями, їдальнею, бібліотекою та тренажерним залом. На станції також є дизельна електростанція, що забезпечує електроенергією.

Станція «Чжуншань» відіграє важливу роль у китайській антарктичній програмі. Станція дає змогу Китаю проводити наукові дослідження в Антарктиді та вносити свій внесок у розуміння глобальних змін клімату.

Китайська дослідницька станція «Чжуншань».

Фото: [CMG](#)

Китай також будує нову науково-дослідну станцію в Антарктиці. Нова станція, розташована на острові в прибережній зоні моря Росса, стане п'ятою китайською антарктичною дослідницькою станцією і першою, яка виходить на сектор Тихого океану. Вона призначена для проведення різного роду спостережень, моніторингу та наукових досліджень атмосфери, морського середовища, біологічної екології та інших завдань. Очікується, що після завершення будівництва на станції можна буде розмістити до 80 осіб експедиційного персоналу влітку та до 30 взимку.

Аналіз нових супутникових знімків Антарктиди свідчить, що Китай швидко нарощує свої можливості в південному полярному регіоні. Це викликає стурбованість у західних урядів, які припускають, що однією з цілей збільшення присутності Китаю в полярних регіонах є розширення військових можливостей із ведення спостереження й розвідки. Як стверджує китайська сторона, її нова наукова локація в Антарктиді включатиме обсерваторію із супутниковою наземною станцією і допоможе Китаю «заповнити велику прогалину» в можливостях доступу до наукових досліджень континенту. Водночас Китай заперечує закиди інших держав про те, що станція буде використовуватись для шпигунства.

Проведений CSIS аналіз зроблених у січні 2023 р. супутникових знімків дав змогу визначити нові допоміжні споруди, тимчасові будівлі, вертолітний майданчик і фундамент для більшої головної будівлі на площі 5 тис. м². Після завершення орієнтовно у 2024 р. будівництва, станція також може включати пристань для китайських криголамів нового покоління Xuelong.

«Хоча станція забезпечуватиме відстеження і зв'язок для зростаючого масиву наукових супутників полярного спостереження Китаю, її обладнання може одночасно використовуватись для перехоплення сигналів супутникового зв'язку інших країн», – зазначили в CSIS. Експерти американського Центру вважають, що станція має хороші можливості для збору сигналів розвідки над Австралією та Новою Зеландією і телеметричних

даних про ракети, запущені з нового австралійського космічного центру Арнем. У CSIS зазначили, що хоча Сполучені Штати Америки все ще зберігають більшу дослідницьку присутність в Антарктиді, включаючи найбільший об'єкт на станції Мак-Мердо, участь Китаю зростає швидше. При цьому п'ята китайська станція розташована лише за 320 км від станції Мак-Мердо [2].

Одна з найбільших в Антарктиді австралійська дослідницька станція «Кейсі», розташована в бухті Віндміллс, Східна Антарктида. Станція була відкрита 12 лютого 1969 р. та названа на честь Річарда Кейсі, 16 генерал-губернатора Австралії. <https://expedicia.org/avstraliya-vidpravila-krigolam-na-por/> Станція використовується для проведення досліджень з атмосферної фізики, гляціології, океанографії, геології та біології, а також як база для польових досліджень в антарктичному інтер'єрі.

Австралійська антарктична станція Кейсі.
Фото: Australian Antarctic Program (AAP)

Станція «Кейсі» може розмістити до 70 осіб влітку та 25 осіб взимку. Вона обладнана житловими приміщеннями, лабораторіями, їдальнею, бібліотекою та тренажерним залом. На станції також є дизельна електростанція, що забезпечує електроенергією.

Ще на початку ХХ ст. стало зрозуміло, що будувати в Антарктиді – справа нелегка. Звісно, найбільша перепона – це погодні умови. Залежно від регіону температура тут може становити від -20 до -70 градусів взимку, вологість часто сягає 100 %, близько 270 днів у році бувають опади, а швидкість вітрів становить 40 м/с. Влітку – суттєво тепліше: від нуля до -30 градусів, а часом температура може піднятися і до $+15$ градусів, тому більшість будівельних робіт відбувається в теплий період – із середини листопада по травень.

На першу будівлю, призначену безпосередньо для досліджень – шотландську Omond House, споруджену в 1903 р., – витратили 100 т каменю, який видобували вручну поблизу будівництва. Зараз країни не використовують ресурси Антарктиди, тому будівельних матеріалів там теж немає. Щоб спорудити сучасну станцію Амундсена-Скотта (належить США), до найпівденнішого місця планети довелося доставити 40 тис. т будівельних матеріалів. Транспортувати такі великі вантажі в Антарктику – дорого і логістично складно, адже часто вантажі спочатку перевозять суходолом до Чилі, Південної Африки тощо, а вже потім – на судні. Тому архітектори намагаються мінімізувати кількість будівельних матеріалів та оптимізувати їхні властивості.

Будівельні матеріали, які використовують в Антарктиді, весь час вдосконалюють, використовуючи нові технології. Зокрема, ще в 1960-х роках почали експериментувати з бетоном для будівництва в Антарктиді. Тоді американські вчені випробовували різні бетонні суміші, щоб ті краще «схоплювалися» в несприятливих умовах. Вдалим визнали, наприклад, бетон з домішками хлориду кальцію, що прискорює процес твердіння і відповідно скорочує період, протягом якого треба витримувати температурний режим, аби матеріал не замерзав. Також дослідники виявили, що додавання солі знижує температуру замерзання бетону, але разом з тим знижує і міцність [3].

Враховуючи величезні технічні та логістичні складнощі будівництва будь-чого в Антарктиці, архітектурна пишність тривалий час не була пріоритетом. Багато десятиліть в Антарктиді будували лише найпростіші хатки, щоб прихистити дослідників у складних природних умовах. Але нині архітектура антарктичних станцій стрімко розвивається. Багато країн готові вкладати кошти в технологічність та привабливий дизайн антарктичних станцій. Приміром, будівництво бразильської дослідницької станції в Антарктиді «Команданте Феррас» обійшлося у 100 млн дол. Станом на 2018 р. [4].

Антарктична станція «Команданте Феррас» (Бразилія).

Фото: [BBC](#)

У 2013 р. Індія побудувала станцію «Бгараті», з подібним модерністським дизайном. Вона розроблена компанією BOF Architekten і

складена зі 134 наперед виготовлених блоків, що легко піддаються транспортуванню та збиранню. Станція «Бгараті» виходить вікнами на море і призначена для вивчення полярних форм морського життя.

Антарктична станція «Бгараті» (Індія).

Фото: [BBC](#)

У 2014 р. Південна Корея відкрила свою станцію «Чан Бого» – величний модуль із трьох крил на сталевих палях, де може жити й працювати до 60 осіб. Як пояснюють фахівці, аеродинамічний трикрилий дизайн станції «Чан Бого» забезпечує стійкість до природних стихій.

Антарктична станція «Чан Бого» (Південна Корея).

Фото: [BBC](#)

Особливості антарктичного клімату, зокрема сильні вітри, снігові нагромадження та зсуви шельфової криги, вимагають відповідності побудованих на континенті споруд вимогам підвищеної стійкості до цих природних факторів та певної мобільності. У 2013 р. була побудована

найперша в Антарктиці мобільна дослідницька станція «Галлей-VI». Вісім з'єднаних між собою блоків схожі на великі і яскраві вагони потяга. У разі пожежі їх можна швидко роз'єднати, щоб зупинити вогонь. Вагони спираються на гідравлічні опори, які стоять на велетенських восьмиметрових лижах: відповідно, їх можна роз'єднати, перетягнути бульдозером на нове місце і легко зібрати заново.

Антарктична станція «Галлей-VI».

Фото: [BBC](#)

Однією з перших проблему снігових нагромаджень вирішила ПАР. Її станція SANAE IV, що розпочала роботу у 1997 р., стоїть на високих тонких палях, завдяки чому вітер може продувати сніг під будівлею.

Антарктична станція SANAE IV (ПАР).

Фото: [BBC](#)

Німеччина особливо витончено реалізувала ту ж ідею на станції «Нюмейєр-III», спорудженій у 2009 р. Шістнадцять гідравлічних опор дозволяють щороку піднімати всю станцію на 1 м. Тоді кожну опору по черзі піднімають, сніг під нею втрамбувають і опускають станцію на нову, укріплену поверхню. Таким чином, станція «Нюмейєр-III» завжди перебуває на відстані 6 м над поверхнею. Влітку тут перебувають до 50 працівників, взимку – дев'ятеро.

Станція «Нюмейєр-III» (Німеччина).

Фото: [BBC](#)

Інший критичний елемент антарктичної архітектури – енергоефективність. Більшість станцій користуються полярним дизелем – дорогим, екологічно шкідливим та складним для транспортування паливом. Бельгійська станція «Принцеса Елізабет» – аеродинамічна кабінка на сталевих ніжках – першою навчилася обходитись без шкідливих викидів. З моменту початку роботи у 2009 р. вона використовує виключно сонячну та вітряну енергію. Станція має дев'ять вітряків. Електрику постачають фотоелектричні сонячні панелі, тоді як термальні сонячні панелі розтоплюють сніг і нагрівають воду для кухні та ванної. «Принцеса Елізабет» не має окремої системи опалення. Завдяки багат шаровому дизайну всередині утримується залишкове тепло від електричних приладів та людської діяльності. Теплоізольовані стіни дають змогу звести втрату тепла практично до нуля.

Антарктична станція «Принцеса Елізабет» (Великобританія).

Фото: [BBC](#)

«Антарктичні станції стали своєрідними льодовими посольствами. Вони представляють інтереси своїх країн в Антарктиці – і, відповідно, мають відображати їхній статус», – каже професор А.-М. Бреді, головний редактор Polar Journal і автор книжки «Китай як велика полярна сила» (China as a Polar Great Power). Здавалося б, ці інтереси виключно наукові, однак, зважаючи на умови укладеного у 1959 р. Антарктичного договору, який заморозив всі територіальні претензії в Антарктиці і встановив мораторій на видобуток корисних копалин континенту до 2041 р., багато країн в очікуванні цієї дати закріплюють свою присутність через будівництво. Положення Договору про те, що країни, які ведуть в Антарктиці «суттєву дослідницьку діяльність», отримують право голосу при вирішенні майбутнього континенту – ще одна причина укріплювати свою матеріальну базу [5].

Україна веде активну науково-дослідну діяльність в Антарктиці і з 1996 р. має на цьому материка власну науково-дослідну станцію «Академік Вернадський», яка розташована на мисі Марина о. Галіндес. Станція була заснована британцями в 1947 р. для дослідження погоди. У 1954 р. її було перейменовано на «Фарадей» і змінено її призначення на дослідження геомагнетизму та землетрусів.

У листопаді 1993 р. Велика Британія висловила бажання передати станцію «Фарадей» одній з «неантарктичних» держав, одним із претендентів була й Україна. Після розпаду СРСР Російська Федерація відмовила надати Україні доступ на радянські антарктичні станції. 26 жовтня 1993 р. за наказом першого Президента незалежної України Л. Кравчука було утворено Центр антарктичних досліджень України. У 1994 р. Центр відрядив своїх делегатів для ознайомлення з роботою станції «Фарадей». Тоді ж англійці підтвердили, що хочуть віддати українцям станцію.

Наприкінці листопада 1995 р. на «Фарадей» прибула перша українська експедиція, яка діяла разом із британцями. 6 лютого 1996 р. на станції «Фарадей» підняли український прапор і перейменували її на честь видатного українського вченого – академіка В. І. Вернадського (1863–1945), який у 1918 р. став першим президентом Академії наук України. Велика Британія під час передачі Україні станції оцінила науковий потенціал нашої

країни, тому ініціювала і підтримала прийняття держави до Наукового комітету з антарктичних досліджень (SCAR). Це стало дуже важливим, адже зробило Україну однією з країн, яка в майбутньому може мати права на не лише дослідження Антарктиди, а й на розробку корисних копалин, яких там є чимало. Однак до 2048 р. на цьому континенті заборонений видобуток будь-яких копалин.

Антарктична станція «Академік Вернадський» (Україна).

Фото: [Велика українська енциклопедія](#)

Станція «Академік Вернадський» сьогодні здійснює багатофункціональні дослідження. Вона проводить дослідження атмосфери, клімату, гідрофізики, геології, біології та інших наукових дисциплін. На станції працюють дослідники з різних країн, але головним оператором станції є Український антарктичний центр. Важливою частиною роботи станції є спостереження за змінами в Антарктичному регіоні, включаючи погоду, кліматичні зміни, розподіл морських тварин тощо.

Станція також виконує важливу роль у міжнародних наукових програмах, спрямованих на вивчення антарктичних екосистем та їх впливу на глобальні процеси. «Академік Вернадський» відіграє важливу роль у розвитку наукових знань про антарктичний регіон і вирішенні глобальних екологічних питань.

У 2021 р. в Україні з'явилося своє судно, щоб могли без посередників доставляти на станцію полярників та необхідне обладнання. За 5 млн дол. британці продали нам своє науково-дослідне судно RRS James Clark Ross, яке 30 років виконувало антарктичні місії. 29 жовтня 2021 р. це судно отримало теперішню назву «Ноосфера».

З 1996 р. по сьогодні Україна щороку відправляє на станцію своїх дослідників. На станції щороку працює 12–14 дослідників. У квітні 2024 р. стартує вже 29-та Українська антарктична експедиція.

Для України важливо мати полярну станцію, оскільки в перспективі це дає можливість займатися видобутком природних ресурсів, якими багатий цей континент, що має площу близько 13 млн км².

«Зараз Антарктида – це великий природний заповідник. Але це також велике джерело корисних копалин. В екстремальних умовах всесвіту ми гіпотетично претендуємо на них, оскільки весь рік утримуємо там станцію. Там всюди є запаси як нафти і газу, так і інших корисних копалин. Також мати свою станцію – це великий науковий доробок. Зараз Антарктида є затребувана в науковому світі саме в контексті зміни клімату. Бо вона є індикатором зміни клімату на планеті. За нею можна судити, які геофізичні процеси відбуваються через зміни в озоновому шарі, іоносфері, магнітному полі, зміни температури води та повітря. Бо відбуваються зміни фауни. Танення льоду призводить до зміни біомів. Зараз формується антарктична тундра й Антарктида починає зеленіти. З'являються мохи та лишайники. За 15 років на власні очі бачу ці зміни. Також змінюється поведінки тварин. Якщо не замерзає океан, то кити тримаються майже увесь рік біля берегів. Тому зміни клімату – це реальність, а не вигадка», – розповів відомий зоолог і полярник, учасник чотирьох антарктичних експедицій на українську станцію «Академік Вернадський» І. Дикий [6].

Основна робота, яку українські вчені виконують на антарктичній станції «Академік Вернадський» – це метеорологічні спостереження, які ведуться з 1947 р., коли станція ще належала британцям. Завдяки безперервності цих спостережень українські вчені легко можуть підтвердити факт глобального потепління – тільки за останні півстоліття середня річна температура в Антарктиді зросла на 3°C [7].

Україна здійснює в Антарктиді вивчення літосфери та фізики атмосфери, гляціологічні, геоморфологічні, біологічні, кліматологічні дослідження, метеорологічні спостереження, бере участь у реалізації міжнародних проєктів. До прикладу, 1 березня 2024 р. офіційно стартував проєкт POLARIN програми ЄС «Горизонт Європа», у якому бере участь Національний антарктичний науковий центр та ще 49 організацій з усього світу. Це установи, що забезпечують полярні дослідження, з ЄС, Чилі, Канади, США, Великої Британії та інших країн. Координує проєкт Інститут Альфреда Вегенера, Німеччина.

POLARIN передбачає об'єднання 64 дослідницьких інфраструктур в Арктиці та Антарктиці і надання до них вільного доступу всім учасникам. Доступ може бути як безпосередній, так і віддалений. У такий спосіб планують підтримати міждисциплінарні дослідження обох полярних регіонів для розв'язання глобальних проблем, зокрема кліматичних. Адже саме ці регіони особливо важливі для клімату всієї Землі та першими реагують на зміни.

«Особливістю POLARIN є те, що ми вперше пропонуємо доступ до дослідницьких інфраструктур як в Арктиці, так і в Антарктиці в межах одного проєкту. Створена мережа охоплює всі суміжні галузі досліджень –

від морських і наземних до атмосферних. Це унікальний та новаторський підхід», – зазначив доктор Н. Бібов, координатор POLARIN в Інституті А. Вегенера [8].

Зокрема, мережа включатиме дослідницькі станції, судна, обсерваторії, репозитарії та бази даних. Від України в проєкті представлено дві інфраструктури: антарктична станція «Академік Вернадський» та криголам «Ноосфера». «Це дозволить нам залучити додаткові міжнародні кошти в антарктичну програму, а українським вченим – використовувати полярні об'єкти інших країн та брати участь у важливих наукових ініціативах», – пояснив директор НАНЦ Є. Дикий.

Україна долучиться до POLARIN у 2024–2025 рр., а загалом він розрахований на п'ять років. Бюджет проєкту – 14,6 млн євро, з яких понад півмільйона євро передбачені для України.

Що стосується правових аспектів наукової діяльності різних країн на території Антарктиди, то, як відомо, це зона, яка не входить до жодних національних юрисдикцій і регулюється виключно міжнародною угодою – Договором про Антарктику 1959 р. При цьому його дія поширюється на всю територію на південь від 60-ї паралелі південної широти і охоплює близько 10 % площі планети. Подібний статус має також відкритий океан за межами національних економічних зон і Космос. Як зазначає в. о. директора Національного антарктичного наукового центру Є. Дикий, Антарктиду в правовому аспекті можна вважати за полігон, на якому людство відпрацьовує подальшу взаємодію у Космосі і при освоєнні Місяця та інших планет.

«Фактично, з цієї точки зору, правовий режим Антарктики – це єдина на сьогодні працююча модель, яку можна буде використати надалі, наприклад, коли людина висадиться на Марс і почнеться активна гонитва за освоєння планет Сонячної системи. Адже тоді виникне маса правових питань: як у космосі взаємодіяти різним державам між собою, державам та приватним корпораціям, державам та громадським організаціям – на Місяці, на Марсі і т. д. Єдиною працюючою моделлю, яку можна доволі легко взяти і екстраполювати у цій ситуації є на сьогодні Договір про Антарктику і ті території та акваторії, які ним регулюються. Таким чином, Антарктида – це полігон, на якому людство відпрацьовує подальшу взаємодію у космосі», – говорить Є. Дикий [1].

Отже, наукові станції в Антарктиді відіграють важливу роль у розвитку наукових знань про цей унікальний регіон, розумінні способів збереження кліматичної рівноваги, вивченні біологічної різноманітності та геологічної історії планети. Для сприяння міжнародному співробітництву в наукових дослідженнях в Антарктиці проводиться: обмін інформацією щодо планів наукових робіт в Антарктиці; обмін науковим персоналом в Антарктиці між експедиціями і станціями; обмін даними і результатами наукових спостережень в Антарктиці та забезпечується вільний доступ до них. Основними завданнями міжнародного науково-технічного співробітництва в Антарктиці є: виконання спільних наукових проєктів фундаментального та

прикладного характеру з пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки, опублікування результатів досліджень у рейтингових фахових виданнях, академічний обмін та підвищення кваліфікації наукових кадрів; оптимізація людських та матеріальних ресурсів, що задіяні в експедиціях; забезпечення транспортування й розміщення персоналу та вантажу на борту суден та на антарктичних станціях країн-партнерів. Важливим елементом вивчення Антарктиди є також розвиток наукової інфраструктури і забезпечення умов для життя та роботи на станціях учених-дослідників.

Список бібліографічних посилань

1. Олексюк Б. Антарктида не без політики. URL: <https://expedicia.org/antarktida-ne-bez-politiki/>
2. Китай відновив будівництво п'ятої дослідницької станції в Антарктиді. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3697698-kitaj-vidnoviv-budivnictvo-patoi-doslidnickoi-stancii-v-antarktidi.html>
3. Дім на кризі: як будували антарктичні станції. URL: <https://kunsht.com.ua/podcasts/dim-na-krizi-yak-buduvali-antarktichni-stancii>
4. Від дерев'яних хиж до високих технологій: як змінились антарктичні станції. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-38628646>
5. Як організувати будівництво у найвіддаленішій точці світу? URL: <https://suspilne.media/564487-avstralia-vidpravila-krigolam-ratuvati-hvorogo-doslidnika-do-antarktichnoi-stancii/>
6. День народження станції «Академік Вернадський»: чому для України важливо досліджувати Антарктиду. URL: <https://zahid.espresso.tv/suspilstvo-den-narodzhennya-stantsii-akademik-vernadskiy-chomu-dlya-ukraini-vazhlivo-doslidzhuvati-antarktidu>
7. Кобзар Ю. Що роблять вчені на станції «Академік Вернадський»: топ цікавих фактів (фото). URL: <https://www.unian.ua/science/chim-zaynyati-vcheni-na-antarktichniy-stanciji-opublikovano-spisok-sprav-12190668.html>
8. Доступ до полярної інфраструктури інших країн та додаткова підтримка української антарктичної програми – почався проєкт PolarIn. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/dostup-do-polyarnoyi-infrastrukturi-inshih-krayin-ta-dodatкова-pidtrimka-ukrayinskoyi-antarktichnoyi-programi-pochavsya-proyekt-polarin/>

Наука – для обороноздатності країни

08.03.2024

Уряд схвалив порядок фінансування розвитку інновацій та технологій для потреб оборони

Кабінет Міністрів затвердив Порядок надання фінансової підтримки для розвитку інновацій та технологій для потреб оборони. Про це в [Телеграм](#) за

підсумками засідання уряду повідомив постійний представник Кабміну у Верховній Раді Тарас Мельничук, передає Укрінформ (ukrinform.ua).

[Докладніше див. додаток 1](#)

27.03.2024

Міноборони презентувало інноваційні рішення щодо цифровізації стандартів НАТО

Центр інновацій Міноборони взяв участь в щорічній конференції НАТО TIDE Sprint 2024 у Дрездені, яка сприяє розвитку військових ІТ-систем НАТО та країн-партнерів ([Міністерство оборони України](#)).

[Докладніше див. додаток 2](#)

18.03.2024

Сирський: Шукаємо асиметричні рішення, щоб отримати якісну перевагу над ворогом

Командування ЗСУ працює над тим, щоб пришвидшити впровадження в українському війську інноваційних технологічних рішень (ukrinform.ua).

Про це головнокомандувач ЗСУ Олександр Сирський повідомив у [Фейсбукі](#), передає Укрінформ.

[Докладніше див. додаток 3](#)

14.03.2024

Федоров закликав світові технологічні компанії докласти більше зусиль для підтримки України

За словами віцепрем'єр-міністра з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – міністра цифрової трансформації Михайла Федорова, Україні потрібна підтримка в галузі хмарних сервісів та можливість відкрити науково-дослідні центри, які б дозволили розробляти технології подвійного призначення, а також місце для обміну досвідом та ресурсами (ukrinform.ua).

[Докладніше див. додаток 4](#)

02.03.2024

Кластер Brave1 профінансував розробки оборонних технологій на \$3 мільйона

Ці технології підсилюють військових, зберігають їхні життя й дають Силам оборони переваги на полі бою ([ArmiyaInform](https://ArmiyaInform.com)).

Джерело: <https://armyinform.com.ua/> (скріншот)

[Докладніше див. додаток 5](#)

03.03.2024

Розробка української зброї: як Brave1 допомагає МАСШТАБУВАТИ дрони та системи РЕБ | Security Talks

В ефірі: Бойові роботи, морські дрони та сучасний зв'язок: як працює перший в Україні кластер оборонних технологій Brave1? ([Апостроф TV](#)).

Джерело: <https://www.youtube.com/@ApostropheTV> (скріншот)

Спікери:

Владислав Косянчук, Керівник по роботі з розробниками кластеру Brave1
Михайло Федоров, віцепрем'єр-міністр – міністр цифрової трансформації
України

Вадим Сухаревський, заступник Головнокомандувача ЗСУ

Міша Рудомінський, член команди HIMERA
Олексій Теплухін, співзасновник проєкту Griselda
Відео: <https://youtu.be/QJnJ6ROXsaQ?si=OBindjBQtbnl1gcc>

18.03.2024

Київські політехніки створюють евакуаційні наземні електронші для ЗСУ

Такий винахід рятує не лише поранених, а й медиків ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 6](#)

02.03.2024

Козьяков С., кандидат юридичних наук, адвокат ¹

РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ: ОБМЕЖЕННЯ ЧИ ЗАОХОЧЕННЯ?

Було б дивно, якби технологічні можливості ШІ не застосовувалися у військовій сфері. Як [стверджує](#) впливове британське видання The Economist, ШІ змінює кожен аспект війни. На жаль, Україна сьогодні перевіряє це на собі ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 7](#)

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

22.03.2024

Ukraine needs R&D support to secure and reconstruct all areas of its society

Україні потрібна підтримка науково-дослідних розробок, щоб захистити та реконструювати всі сфери свого суспільства ([Research Europe](#)).

[Детальніше](#)

¹ С. Козьяков, кандидат юридичних наук, адвокат, доцент кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, запрошений старший науковий співробітник юридичного факультету Лондонської школи економіки і політичної науки.

11.03.2024

Відновлення наукової інфраструктури України коштуватиме понад \$1,26 мільярда – ЮНЕСКО

Вартість відновлення державної наукової інфраструктури України, зруйнованої у ході російської агресії, становить понад 1,26 млрд дол. США (ukrinform.ua).

Як передає Укрінформ, про це свідчить [дослідження](#) Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

[Докладніше див. додаток 8](#)

12.03.2024

By Thomas Brent

Cost of damage to Ukraine's scientific infrastructure over \$1.2B and 'growing every day'

У доповіді ЮНЕСКО підкреслюється жахливий вплив вторгнення Росії в країну на вчених, дослідницькі установи та наукове обладнання ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

Я. Яцків, академік НАН України, головний редактор журналу «Світогляд»:

«На мою думку, має відбутися суспільний діалог науки з владою, внаслідок чого будуть досягнуті рішення, на які пристане і політична еліта України. Сьогодні ми певною мірою залежимо від Заходу, який нас розуміє, планував і планує надавати нам допомогу у перебудові системи управління науково-технологічною сферою та підтримує грантами за Програмою конкурентоспроможної економіки (СЕР). Але ініціатива має належати саме нам у здійсненні реформування науки...» ([Світогляд](#)).

[Завантажити повну версію номеру \(PDF\)](#)

13.03.2024

Гостею чергового випуску програми «Про науку. Компетентно» (ведучий – академік Володимир Семиноженко), що виходить на YouTube-каналі НАН України, стала голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, заступниця директора з розвитку та інновацій [Kyiv Academic University](#) (Київського академічного університету), керівниця проєкту Academ.City доктор фізико-математичних наук Олександра Антонюк (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Говорили про
👉 жінок у науці,
👉 пріоритетність науки для розвитку держави,
👉 шляхи взаємодії держави, науки і бізнесу.

Докладно – у відео👉

<https://www.youtube.com/watch?v=Bu0HRByGV5Q>

18.03.2024

Станіслав ВІЛЬЧИНСЬКИЙ: «Навіть війна не може зупинити наукові дослідження!»

Станіслав Вільчинський очолив Національний фонд досліджень України у найскладніший час – на початку повномасштабної війни росії проти України ([Національний фонд досліджень України](#)).

З якими викликами зіткнувся Фонд за два роки, як і де шукали (і знайшли) кошти на грантове фінансування, які проблеми планують розв'язати у 2024 році? А також: як це – бути головою Фонду під час війни?

Про це – розмова з очільником НФДУ у новому випуску Вісника.

[Випуск № 9](#)

березень 2024 р.

13.03.2024

ВІДКРИТІ ДАНІ НРАТ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ: НОВИНИ З НІМЕЧЧИНИ

У рамках ініціатив UAScience.Reload та Science at Risk проводиться дослідження на тему «The State of Science in Ukraine: Innovation and Regional Dynamics in Times of War» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Воно покликане сформувати актуальну картину стану науки в Україні та визначити рівень її стійкості у контексті поточних викликів. Презентація проміжних результатів дослідження відбулась 16 лютого 2024 року за сприяння Аналітичного центру ZOiS /Centre for East European and International Studies. Анастасія Луценко, координатора проекту Academ.City КАУ НАН України, представила ключові результати ряду досліджень, зосередивши увагу на складному взаємозв'язку між наукою, інноваціями та регіональною динамікою і наголосила на висновку про доволі значну стійкість української наукової спільноти. Цікаво те, що для дослідження поряд з офіційними статистичними даними науковці вдало використали можливості відкритих даних Національного репозитарію академічних текстів.

Детальніше: <https://www.zois-berlin.de/en/events/the-state-of-science-in-ukraine-innovation-and-regional-dynamics-in-times-of->

[war?fbclid=IwAR1VJWhmnmSPG3Vi2BhmtmYZ5gcO2fENefW3pRE5eY29w6KO74ZYzomJCY, https://www.youtube.com/watch?v=dxPNla2bLoc&t=4049s](https://www.youtube.com/watch?v=dxPNla2bLoc&t=4049s)

13.03.2024

Київська політехніка очолила рейтинг вузів за участю в наукових проєктах

За умов суттєвого скорочення фінансування ЗВО України у 2023 році університети намагались нарощувати участь у грантовій діяльності ([Світ](#)).

У відповідності до даних отриманих з відкритих джерел визначається кількість виграних на конкурсі проєктів за програмою HORIZON Europe, програмою Erasmus KA2, проєктів Національного фонду досліджень України, проєктів за державним замовленням, проєктів молодих вчених, білатеральних проєктів та виділяються максимальні значення серед усіх ЗВО.

КПІ найбільше і найефективніше серед українських університетів брав участь у наукових проєктах. Це засвідчив рейтинг, що його склав Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта», послуговуючись інформацією з відкритих джерел.

У першій десятці рейтинга також Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України та Київський національний університет технологій та дизайну.

Наука і влада

07.08.2024

Програма Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту для вмотивованих аспірантів й талановитих майбутніх магістрів

Незабаром Фонд Президента України розпочинає реалізацію однієї із найамбітніших своїх програм, орієнтовану на підготовку наукових кадрів та спеціалістів для галузей, які відіграють ключову роль у відновленні України ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 9](#)

26.03.2024

Уряд ухвалив рішення про щорічні гранти молодим ученим та докторам наук

Сьогодні (26 березня – *Ред.*) Кабінет Міністрів України схвалив проект Указу Президента України «Про внесення змін до деяких Указів Президента України щодо щорічних грантів Президента України молодим ученим та докторам наук». Мета Указу забезпечити активну участь молодих учених у науковій та науково-технічній діяльності ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 10](#)

15.03.2024

Уряд ухвалив Постанову про зміни до фінансування закладів вищої освіти

Сьогодні (15 березня – *Ред.*) уряд ухвалив зміни до механізму розподілу фінансування між закладами вищої освіти в Україні, внесенням змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1146 ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Документ передбачає удосконалення Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти, враховуючи аспект міжнародної підтримки закладу освіти.

Основні зміни стосуються:

- визначення показників міжнародного визнання, регіональної підтримки, наукової діяльності, працевлаштування випускників;
- фінансування підготовки здобувачів вищої освіти новоутвореними та реорганізованими закладами;
- розподілу коштів для закладів вищої освіти приватної форми власності, що готують здобувачів за державним замовленням;
- приведення постанови у відповідність до законодавства та врахування особливостей воєнного часу.

15.03.2024

**Черговий крок у реформуванні мережі наукових установ МОН:
Уряд погодив реорганізацію Інституту іоносфери**

08 березня 2024 року, на засіданні Уряду ухвалено розпорядження «Про погодження реорганізації Інституту іоносфери» ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Розпорядженням встановлюється, що реорганізацію буде здійснено із повним збереженням наявного фінансування Інституту як з боку Міністерства освіти і науки, так і Національної академії наук України. Те саме стосується і наявного кадрового потенціалу та матеріально-технічної бази. Харківський політехнічний інститут зі свого боку гарантує для Інституту також і збереження статусу окремого дослідницького структурного підрозділу у складі ХПІ.

11.03.2024

Презентовано Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року

Документ ґрунтується на Візії майбутнього освіти і науки, державних програмних документах та результатах публічних консультацій із залученням експертів галузей освіти та науки ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 11](#)

05.03.2024

Оновлено перелік наукових фахових видань України

На офіційному сайті Міністерства освіти і науки України оновлено Перелік наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Зміни до Переліку внесені на підставі рішення Атестаційної колегії МОН, яке відбулось 21 лютого 2024 року. Актуальний перелік наукових фахових видань, таким чином, містить 147 друкованих і 8 електронних видань категорії «А» та 1378 друкованих і 112 електронних категорії «Б». Рішення щодо оновлення Переліку прийняте відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15 січня 2018 року № 32, зареєстрованого в Мін'юсті України 6 лютого 2018 року за № 148/21600.

Детальніше: <https://bit.ly/3Oc9zIz>, <http://surl.li/qxxbq>, <http://surl.li/rfdjf>, <http://is.gd/T05Y7j>

28.03.2024

Проект Демографічної стратегії України до 2040 року: Міністерство соціальної політики розпочинає процес публічних консультацій

Міністерство соціальної політики спільно із широким колом представників експертного середовища, залученням Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, органів влади, міжнародних партнерів розробило проект Стратегії демографічного розвитку до 2040 року ([Міністерство соціальної політики України](#)).

[Докладніше див. додаток 12](#)

09.03.2024

Підписано Меморандум про співпрацю між Агентством з розшуку та менеджменту активів (АРМА) та НАПрН України

Представники АРМА та НАПрН України переконані, що спільна робота сприятиме розвитку та покращить результативність діяльності обох установ ([Національна академія правових наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 13](#)

07.03.2024

КМДА у співпраці з КПІ ім. Ігоря Сікорського, Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge та Klitschko Foundation започаткували акселераційну програму «Стійке місто»

У межах програми КПІ ім. Ігоря Сікорського спільно з Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge та благодійною організацією Klitschko Foundation організує стартап-акселератор для енергетичної стійкості ([Офіційний портал Києва](#)).

[Докладніше див. додаток 14](#)

Міжнародне наукове співробітництво

14.03.20245

Проведення другого конкурсного відбору наукових робіт та проєктів для посилення участі українських організацій в програмі ЄС «Горизонт Європа»

Конкурсний відбір робіт і проєктів фінансується за кошти зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України в Рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 15](#)

Міністерство освіти і науки України оголошує проведення другого конкурсного відбору наукових робіт та проєктів за кошти програми ЄС «Горизонт 2020» через систему URIS

Початок виконання проєктів попередньо планується з серпня 2024 року ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 16](#)

28.03.2024

МОН підписало меморандум із CRDF Global

Міністерство освіти і науки України разом із Фондом цивільних досліджень і розвитку США (CRDF Global) підписали меморандум про співпрацю ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 17](#)

01.03.2024

Розпочався проєкт «POLARIN»

01 березня 2024 року офіційно стартував проєкт «POLARIN» програми ЄС «Горизонт Європа», у якому бере участь Національний антарктичний науковий центр та ще 49 організацій з усього світу ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

Це установи, що забезпечують полярні дослідження, з ЄС, Чилі, Канади, США, Великої Британії та інших країн. Координує проєкт Інститут Альфреда Вегенера, Німеччина.

«POLARIN» передбачає об'єднання 64 дослідницьких інфраструктур в Арктиці та Антарктиці й надання до них вільного доступу всім учасникам. Доступ може бути як безпосередній, так і віддалений.

У такий спосіб планують підтримати міждисциплінарні дослідження обох полярних регіонів для вирішення глобальних проблем, зокрема кліматичних. Адже саме ці регіони особливо важливі для клімату всієї Землі та першими реагують на зміни.

Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Читати [більше](#).

06.03.2024

В Антарктиці закладено українсько-чеську мережу моніторингу рослинності

Вчені Національного антарктичного наукового центру разом з чеськими колегами започаткували нове дослідження рослинності Антарктики ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

[Докладніше див. додаток 18](#)

05.03.2024

КОНКУРСНИЙ ВІДБІР НА ДОДАТКОВІ ГРАНТОВІ МОЖЛИВОСТІ НІДЕРЛАНДСЬКОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РАДИ (NWO) ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЗАВЕРШЕНО: РЕЗУЛЬТАТИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ NWO-НФДУ 2023

Метою партнерської ініціативи було стимулювання дистанційної участі кваліфікованих дослідників з України в поточних проєктах NWO та

розширення їхньої професійної мережі в нідерландській дослідницькій спільноті ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 19](#)

22.03.2024

Міністерство освіти і науки України та Федеральне Міністерство освіти та досліджень Німеччини відібрало 15 науково-дослідних спільних проектів для фінансування в 2024–2025 роках

Напрями проектів охоплюють біотехнологію, наукові дослідження у сфері охорони здоров'я, цифровізації, інформаційних технологій, а також соціальних та гуманітарних наук. Проекти впроваджуватимуть під керівництвом провідних німецьких і українських учених ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Співпраця відбувається в межах міжнародних зобов'язань України, згідно з якими українським ученим надається можливість проводити спільні дослідження, обмінюватися досвідом та співпрацювати з науковими установами і закладами вищої освіти.

Для участі в конкурсі українськими і німецькими вченими подано понад 100 спільних проектних пропозицій. Конкурс було відкрито для науково-дослідних груп українських закладів вищої освіти, наукових установ, підприємств, у статуті яких наявна інформація про діяльність із проведення наукових досліджень та науково-дослідних груп німецьких установ.

Ознайомитися зі списком науково-дослідних проектів можна за [ПОКЛИКАННЯМ](#).

06.03.2024

ВІДКРИТТЯ ЦЕНТРІВ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НІМЕЧЧИНІ

При університетах Франкфурта-на-Одері і Регенсбурга, які стали переможцями загальнонаціонального конкурсу ФРН, відкрито центри українських досліджень ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Фінансування діяльності таких центрів (5 млн євро) взяв на себе німецький уряд через Німецьку службу академічних обмінів (DAAD). Центри українських досліджень мають на меті поширити у Німеччині знання про Україну, а також координувати діяльність німецьких дослідників у сферах соціальних і гуманітарних наук, які займаються Україною, налагодити зв'язки з українськими науковцями, підтримувати спільні дослідження.

Триває прийом заяв на короткі стипендії для аспірантів та вчених

До 30 травня Ви можете подати заяву на стандартні тримісячні стипендії DAAD для аспірантів та вчених ([DAAD Україна](#)).

Програма для аспірантів [Research Grants – Short-Term Grants](#)

Програма для вчених [Research Stays for University Academics and Scientists](#)

Повторні запрошення колишніх стипендіатів [Re-invitation Programme for Former Scholarship Holders](#)

Початок стажування – з лютого 2025 року. У [стипендіальній базі даних](#) Ви знайдете і інші програми від DAAD або інших фондів, які можуть Вас зацікавити.

22.03.2024

ЗУСТРІЧ З ДИРЕКТОРОМ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОЛЬСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК У КИЄВІ

21 березня відбулася зустріч директора Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України **Олега Рафальського** з директором Представництва Польської академії наук (ПАН) у Києві **Матеушем Бяласом**. Представництво ПАН у Києві є унікальною інституцією, яка володіє колосальними можливостями у налагодженні наукової комунікації між українськими та польськими вченими. З огляду на реалії, в яких опинилася українська наука в умовах війни ця співпраця є одним з основних мостів, які єднають українську і світову науку. Під час зустрічі обговорювалися нагальні проблеми та напрями їх розв'язання, можливості форми співпраці у науковій сфері ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

08.03.2024

ПРЕМІЯ АКАДЕМІЇ TÜBA 2024

Турецька академія наук (TÜBA) оголосила про старт конкурсного відбору претендентів на премію TÜBA Academy Prizes 2024 ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Такі премії присуджуються щорічно ученим, які мають значні досягнення у галузі фундаментальних і технічних наук, наук про здоров'я та життя, соціальних та гуманітарних наук (по одній у кожній категорії), а також одна премія за дослідження, пов'язані з Туреччиною чи турецькою проблематикою. Призом для переможців буде медаль Академії та грошовий приз у розмірі 30 тис. дол. США. Заявку на участь у конкурсі можна подати до 26 квітня 2024 року.

Джерело: <https://nrat.ukrintei.ua/>

Детальніше: <http://surl.li/rihse>, <http://surl.li/rihwb>, <http://surl.li/riimw>

04.03.2024

Стипендіальні програми від Ради наукових і технологічних досліджень Туреччини (TÜBİTAK)

Рада наукових і технологічних досліджень Туреччини (TÜBİTAK) оголошує проведення декількох конкурсів на отримання стипендій для проведення досліджень у всіх галузях науки та техніки... [\(Світ\)](#).

Термін грошової підтримки проєктів становить від 24 до 36 місяців.

Згідно із умовами програми, TÜBİTAK запрошує усіх бажаючих до Туреччини для проведення і реалізації своїх наукових досліджень.

Терміни подання заявок: з 24.01.2024 до 30.04.2024 (заявки слід подавати онлайн через посилання, що знаходяться нижче):

1) 2232 – A International Fellowship for Outstanding Researchers [Детальна інформація про програму](#)

2) 2232 – B International Fellowship for Early Stage Researchers [Детальна інформація про програму](#)

02.03.2024

Зміцнюємо партнерство

Підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці між Національною бібліотекою Республіки Молдова та Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського. Документ має на меті зміцнити професійні взаємини між бібліотеками та сприяти їх співробітництву в галузі

культури, науки та поширення наукової інформації ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 20](#)

11.03.2024

Президент Ярослав Гадзало домовився про співпрацю НААН з Італійською академією сільського господарства

Президент Національної академії аграрних наук України Ярослав Гадзало із робочим візитом відвідав Італійську академію сільського господарства з метою подальшого розвитку та поглиблення наукової співпраці між установами ([Національна академія аграрних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 21](#)

Наукові дослідження коронавірусу COVID-19

13.03.2024

На території України циркулюють 29 субваріантів COVID-19, підтипів штаму «Омікрону»

Під час епідсезону 2023/2024 в Україні триває секвенування штамів COVID-19 на мутації. Таке лабораторне дослідження дозволяє відстежувати наявні штами, які переважають на території країни, та характер мутацій, що виникають, – для вживання оперативних заходів у разі збільшення випадків захворюваності під час епідсезону ([Міністерство охорони здоров'я України](#)).

[Докладніше див. додаток 22](#)

11.03.2024

By Claire Bugos

CDC Recommends a New Round of COVID Boosters for Older Adults

Центр контролю та профілактики захворювань США рекомендує дорослим віком від 65 років цієї весни отримати додаткову дозу оновленої вакцини проти COVID-19 ([Verywell Health](#)).

[Детальніше](#)

01.03.2024

Басараб О.

Не кажани єдині. Пандемія Covid-19 могла стати результатом експерименту вчених – британський дослідник

Covid-19 міг стати результатом інцидентів, які пов'язані з дослідженнями. Так вважає доцент кафедри науки та міжнародної безпеки в Королівському коледжі Лондона, доктор Філіпп Ленцос ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 23](#)

13.03.2024

Coraz lepiej rozumiemy koronawirusy

У новому дослідженні, опублікованому в журналі Nucleic Acids Research, команда з Міжнародного інституту молекулярної та клітинної біології у Варшаві у співпраці з Consejo Superior de Investigaciones Científicas у Мадриді та Ягеллонським університетом у Кракові зробила важливе відкриття щодо чотирьох основних типів бетакоронавірусів ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

13.03.2024

By Korin Miller

Study Finds Link Between Low Iron and Long COVID

Нове дослідження показало, що люди з тривалим COVID-19 можуть мати вищий ризик низького рівня заліза ([Verywell Health](#)).

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

11.03.2024

В Антарктику поїхала 29-та Українська антарктична експедиція

Упродовж року 29-та УАЕ виконуватиме дослідження за трьома основними напрямками – біологія, геофізика, метеорологія, а також забезпечуватиме роботу станції «Академік Вернадський» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Читайте також: [29-та УАЕ прибула на станцію «Академік Вернадський»: стартувала перемінка річних команд](#)
[Докладніше див. додаток 24](#)

28.03.2024

НОВЕ СВДЧЕННЯ ПОТЕПЛІННЯ: В РАЙОНІ «ВЕРНАДСЬКОГО» УКРАЇНСЬКІ БІОЛОГИ ВІЯВИЛИ ПЕЧІНОЧНИК, ЯКИЙ РАНІШЕ ТАМ НЕ РІС

Українські вчені зробили важливу знахідку – у районі «Вернадського» вони виявили вид рослини , який раніше тут не зустрічався. І це може бути ще одним свідченням потепління в Західній Антарктиці ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/AntarcticCenter>

[Докладніше див. додаток 25](#)

11.08.2024

Перші люди в Європі жили на території сучасної України: археологи знайшли докази

Розкопки на Закарпатті виявили археологічні артефакти, яким майже півтора мільйона років ([NAUKA](#)).

[Докладніше див. додаток 26](#)

18.03.2024

Інтерв'ю ученої-мікробіолога, старшої наукової співробітниці Інституту молекулярної біології і генетики НАН України кандидата біологічних наук Олени Мошинець

Сьогодні антибіотикорезистентність – як стійкість бактерій до антибіотиків, стала ще одним серйозним викликом для людства ([СВІТ](#)).

Про ризики зловживання антибіотиками, стратегії боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів та досягнення українських науковців у цьому напрямі в інтерв'ю програмі «Про науку. Компетентно» (ведучий – академік **Володимир Семиноженко**) для YouTube-каналу [НАН України](#) розповіла старша наукова співробітниця відділу регуляторних механізмів клітини Інституту молекулярної біології і генетики НАН України кандидат біологічних наук **Олена Мошинець**.

Відео: <https://youtu.be/V-fO89pEHfk>

20.03.2024

Науковці Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України створили низку ефективних пробіотиків, які широко використовуються у нашій країні ([Інститут мікробіології і вірусології ім. ДК Заболотного НАН України](#)).

Розповідаємо про ці розробки: <https://cutt.ly/Vw2BQyrX>

11.03.2024

В Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона відбулася робоча зустріч науковців нашого Інституту з представниками компанії «Boeing Україна»

Головною темою розмови стало обговорення спільної роботи, яка дозволить ефективно використовувати і впроваджувати новітні науково-технічні розробки Інституту електрозварювання ([E.O. Paton Electric Welding Institute – PWI](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

20.03.2024

Борисіхіна К.

Розгадку шукали сто років. Відомий український фізик розв’язав проблему передбачення температури плавлення

Костя Траченко, який здобув ступінь доктора наук у Кембриджському університеті та магістра у Львівському, розробив нову теорію, яка вирішує давню проблему фізики – передбачення температури плавлення матеріалів ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 28](#)

19.03.2024

Борисіхіна К.

Ще раз про військові злочини РФ. У Великій Британії оцінили наслідки підриву Каховської ГЕС для довкілля

Дослідження, проведене британськими вченими на місці підриву Каховської греблі на півдні України, виявило величезні загрози для довкілля та біорізноманіття ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 29](#)

03.03.2024

Дейна А.

**ДЛЯ КОРОТКОЗОРОСТІ ТА ДАЛЕКОЗОРОСТІ: ВЧЕНІ
ВДОСКОНАЛИЛИ УНІВЕРСАЛЬНІ КОНТАКТНІ ЛІНЗИ**

«Спіральні» контактні лінзи для корекції зору, розроблені групою французьких учених, вигинають світло таким чином, що усувають проблеми з баченням близько і далеко, і, на відміну від мультифокальних лінз, що існують вже давно, вони обіцяють не підвести за будь-якого освітлення, пише [Freethink \(zn.ua\)](#).

[Докладніше див. додаток 30](#)

05.03.2024

Борисіхіна К.

**Прорив у лікуванні травм. У США запатентували технологію
створення надреалістичної шкіри**

Дослідники з Пенсільванського університету представили нову технологію біодруку, яка може розв'язати проблеми, пов'язані з недосконалістю реконструктивної хірургії обличчя та голови ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 31](#)

18.03.2024

**ELLE УКРАЇНА ПРЕЗЕНТУЄ НОМЕР, ПРИСВЯЧЕНИЙ ШТУЧНОМУ
ІНТЕЛЕКТУ**

Під час підготовки весняного числа редакція «[ELLE Україна](#)» зважилась на експеримент і присвятила новий випуск темі штучного інтелекту, що сьогодні охоплює все більше сфер нашого життя ([Academ.City](#)).

[Докладніше див. додаток 32](#)

21.03.2024

By Martin Greenacre

**AI has a place in research, but not in evaluation of Horizon Europe
proposals, Commission says**

Європейська Комісія прагне заохотити дослідників використовувати генеративний штучний інтелект, але також попереджає про ризики для наукового процесу ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

06.03.2024

Вауліна Ф.

ШТУЧНИЙ «НАДІНТЕЛЕКТ» МОЖЕ З'ЯВИТИСЯ НАБАГАТО РАНІШЕ, НІЖ ВВАЖАЛОСЯ – ВЧЕНИЙ

Людство може створити штучний інтелект, який не поступатиметься людському, вже протягом трьох найближчих років. Таку думку висловив провідний учений у цій галузі та генеральний директор SingularityNET Бен Герцель, повідомляє [Live Science](#). ([ZN.UA](#)).

Штучний надінтелект може з'явитися вже найближчими роками © Генерация в Runwayml на запит ZN.UA

[Докладніше див. додаток 33](#)

20.03.2024

Печенюк А.

ChatGPT заповнив наукові журнали. Недолугі помилки чат-бота знайшли в рецензованих статтях

В маленьких та великих авторитетних наукових журналах виявили статті, що містять характерний текст-попередження. Його видає чат-бот зі штучним інтелектом від OpenAI, коли не може обробити запит ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 34](#)

06.03.2024

ЯК ВІДРІЗНИТИ КОНТЕНТ ВІД ГШІ ТА ЛЮДИНИ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Омара Сіддіка «Чи можуть науковці відрізнити контент, створений штучним інтелектом, від

контенту, написаного людиною?» [\(Національний репозитарій академічних текстів\)](#).

[Докладніше див. додаток 35](#)

05.03.2024

Печенюк А.

Нова кібербезпека. Створено вірус, здатний використовувати ChatGPT чи Gemini для викрадання даних

Фахівці з кібербезпеки створили хробака Morris II для чат-ботів зі штучним інтелектом. Використання цієї шкідливої програми може призвести до викрадення даних та поширення спаму [\(nv.ua\)](#).

[Докладніше див. додаток 36](#)

04.03.2024

Дейна А.

ОФІС ТА ДИСТАНЦІЙКА: ДЕ ПРАЦІВНИКИ УСПІШНІШІ ТА ЩАСЛИВІШІ

Відповідь на це питання потребує низки довгострокових досліджень, проте вчені вже провели певні аналізи та дійшли неоднозначних результатів [\(ZN.UA\)](#).

[Докладніше див. додаток 37](#)

03.03.2024

Дейна А.

ЧИМ БІЛЬШЕ ВЧИШСЯ, ТИМ ВИЩІ ШАНСИ ПРОЖИТИ ДОВШЕ – РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Неочевидний плюс вищої освіти виявлено під час аналізу даних понад 14 тисяч американців [\(ZN.UA\)](#).

[Докладніше див. додаток 38](#)

Проблеми енергозбереження

20.03.2024

Війна змушує Україну прискорюватися в галузі енергоефективності – Фаренюк

Україна ще до війни почала впроваджувати технології зі збереження енергоспоживання, а війна змушує прискорюватися на цьому шляху [\(ukrinform.ua\)](#).

Про це на полях 10-ї Берлінської енергетичної конференції «Берлінський енергетичний діалог» (BETD) Укрінформу сказав директор Фонду енергоефективності Єгор Фаренюк.

[Докладніше див. додаток 39](#)

01.03.2024

Історичної угоди досягли 31 країна-член International Energy Agency (IEA)/Міжнародного енергетичного агентства під час Міністерського засідання у Парижі

[\(Інститут відновлюваної енергетики НАН України\).](#)

- ✔ 31 країна – 80% світового споживання енергії;
- ✔ Майбутнє енергетики – за відновлюваними джерелами;
- ✔ Не потрібно нових довготривалих нафтогазових проєктів;
- ✔ Ніяких нових вугільних електростанцій;
- ✔ Енергетичний перехід повинен охоплювати всіх і всюди.

[Докладніше див. додаток 40](#)

15.03.2024

В Україні презентували Національний план з енергетики та клімату
Міністерство економіки України презентувало органам місцевого самоврядування Національний план з енергетики та клімату (НПЕК) [\(ukrinform.ua\)](http://ukrinform.ua).

Як передає Укрінформ, про це повідомляє [пресслужба Мінекономіки](#).

«Під цілі, які описані в НПЕК, уряд буде шукати відповідні ресурси. Ми хочемо залучати кошти як приватного бізнесу, так і донорів, щоб максимально сприяти реалізації [«зелених» проєктів](#) на всій території України. Такі інвестиції сприятимуть зростанню місцевих територіальних громад, створюючи нові робочі місця, підвищуючи рівень життя та забезпечуючи стале економічне зростання», – наголосив заступник міністра економіки України Олексій Соколов.

Він наголосив, що НПЕК – це важливий документ, який об’єднує цілі всіх стратегій, які стосуються секторів економіки, енергетики і клімату і демонструє, як будуть виглядати ці сектори у 2030 році.

Як повідомлялось, Міністерство економіки України координує розробку НПЕК, до якої долучені всі ключові міністерства і відомства, спільно з незалежними експертами під егідою аналітичного центру DiXi Group та ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» за підтримки Посольства Великої Британії та Net Zero World Initiative.

14.03.2024

The European High-Level Roundtable on Fusion energy calls for closer collaboration between the public and the private sector

Європейський круглий стіл високого рівня з термоядерної енергії закликає до тіснішої співпраці між громадськістю та приватним сектором ([Research and innovation](#)).

[Детальніше](#)

07.03.2024

Wasserstoff im norddeutschen Energiesystem – Web-Dossier erweitert

Члени робочої групи з водню Академії наук у Гамбурзі висвітлюють важливі міждисциплінарні аспекти водню ([Akademie der Wissenschaften in Hamburg](#)).

[Детальніше](#)

18.03.2024

Борисіхіна К.

Забудьте про нафту, газ і вугілля. Екологи пропонують радикально скоротити видобуток викопного палива для порятунку планети

Дослідження, проведене Університетом Барселони і опубліковане в журналі Nature Communications, закликає до майже повного припинення використання викопного палива для досягнення цілей Паризької угоди ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 41](#)

Науково-організаційні заходи

27.03.2024

МОН ДОЛУЧИЛОСЯ ДО МІЖНАРОДНОГО СЕМІНАРУ В ЦЮРИХУ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Захід було організовано Національною академією наук США в партнерстві з Фондом Сімонса та Федеральною вищою технічною школою Цюриха ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 42](#)

27.03.2024

🌱 Як знешкодити токсичні органічні відходи й одночасно отримати з них корисні продукти – енергоносії, біодобрива, концентрат металів і навіть очищену воду, в якій можна вирощувати рибу?

🔥 Як надійно захистити металеві конструкції від пожеж?
(<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

💊 Як можна застосовувати у медицині поліфункціональні магніточутливі наноструктурні матеріали?

🧠 Як певні хімічні процеси впливають на живі організми?

👤 Якою є демографічна ситуація в Україні під час війни і як вона розвиватиметься у найближчому майбутньому за різних сценаріїв подій?

🏛️ Якою Володимир Вернадський бачив роль Академії наук в Українській державі та роль науки загалом – у світі?

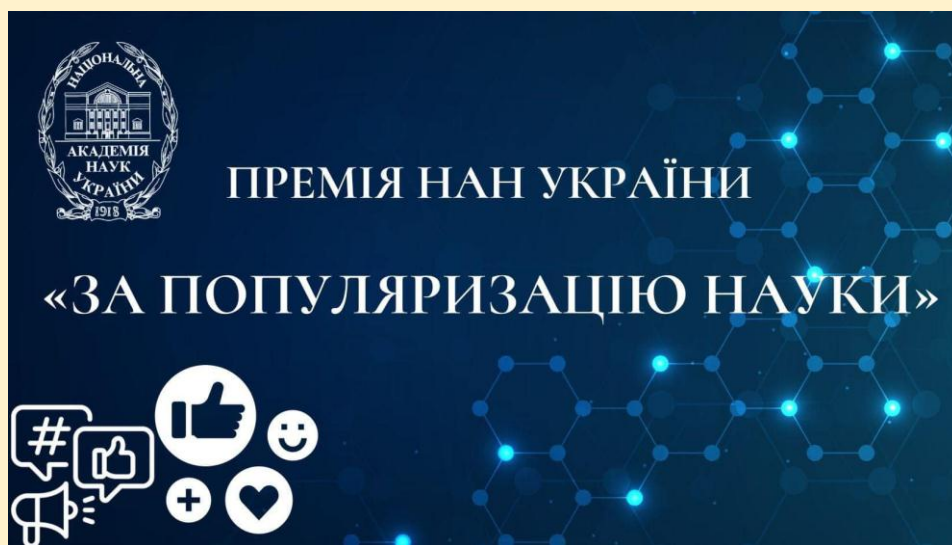
👥 Таку розмаїту тематику науковці нашої Академії обговорили на нещодавніх XXXIV читаннях академіка В.І. Вернадського «Рятівна роль науки в часи війн і суспільних криз», приурочених до чергової річниці від дня народження академіка Володимира Івановича Вернадського (1863–1945), засновника і першого президента Національної академії наук України.

📁 Удоступнюємо матеріали цього заходу: <http://surl.li/rzycm>

15.03.2024

29 лютого завершився термін подання матеріалів для участі у конкурсі на здобуття Премії НАН України «За популяризацію науки»

Цього року на конкурс подано 13 робіт
(<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Джерело: <https://www.facebook.com/NASofUkraine>

[Докладніше див. додаток 43](#)

26.03.2024

Інформаційний захід «Інфо-Дей» та захід із розповсюдження інформації для інших цільових груп у Львові: день I

26 березня у місті Львів команда «Офісу Горизонт Європа в Україні» НФДУ провела «Інфо-Дей» – перший день дводенного інформаційного заходу в рамках виконання проєкту НЕОinUA ([Національний фонд досліджень України](#)).

Читайте також: [Інформаційний захід «Інфо-Дей» та захід із розповсюдження інформації для інших цільових груп у Львові: день II](#)

[Докладніше див. додаток 44](#)

Матеріали ORCID Info Day

27 березня пройшов захід, організований ДНТБ України спільно з компанією ORCID – ORCID Info Day, що зібрав понад 100 слухачів з усієї України ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Пропонуємо посилання на [запис](#) та презентації спікерів з компанії [ORCID](#), [Німецької національної бібліотеки науки та технологій](#), [Державної науково-технічної бібліотеки України](#).

20.03.2024

Цифрові можливості академічних бібліотек

Під такою назвою 19 березня 2024 р. відбувся тематичний науково-методичний семінар для бібліотекарів, організований [відділом науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ](#) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

15.03.2024

МКІП, ПРООН та Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого розповіли про особливості цифрової доступності сайтів бібліотек

15 березня, в рамках комунікативних заходів щодо політики безбар'єрності та недискримінації Міністерство культури та інформаційної політики України та Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого спільно з експертами ПРООН провели вебінар «Створюємо безбар'єрну бібліотеку» ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

[Переглянути відео](#)
[Докладніше див. додаток 46](#)

21.03.2024

20 березня 2024 року у Національному заповіднику «Києво-Печерська Лавра» відбувся міжнародний Круглий стіл «Іван Мазепа та просторово-часовий колорит його доби»

Захід був присвячений 385-й річниці з дня народження гетьмана ([Інститут історії України НАН України](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/history.org.ua>

[Докладніше див. додаток 47](#)

18.03.2024

КОНФЕРЕНЦІЯ IPSA ТА ПОЛЬСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

14–15 березня 2024 р. у Ягеллонському університеті (м. Краків, Польща) відбулася міжнародна наукова конференція «**Нові підходи в науках про політику**», організаторами якої були Польська асоціація політичних наук та Міжнародна асоціація політичної науки (IPSA) ([Інститут політичних і етнологічних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

[Докладніше див. додаток 48](#)

06.03.2024

Можливості для дослідників та інноваторів сфери охорони здоров'я: відбувся інфодень у МОЗ

6 березня Міністерство охорони здоров'я України у співпраці з Міністерством освіти і науки України та Національним фондом досліджень України провело «Інформаційний день для вчених, дослідників та інноваторів сфери охорони здоров'я» ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 49](#)

27.03.2024

Представники університету Богомольця взяли участь у Конгресі з картування мозку та терапії у США

Науковці Національного медичного університету імені О.О. Богомольця та українських клінік представили досвід України у період війни ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 50](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

06.03.2024

Мінцифра та Expertise France підписали меморандум про співпрацю у сфері цифровізації

Під час підписання меморандуму також обговорили можливу співпрацю з Expertise France в межах проекту EU4Innovation East ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 51](#)

08.03.2024

Затверджено середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні

Кабінетом Міністрів України внесено зміни до постанови КМУ від 28 грудня 2016 року № 1056 ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

[Докладніше див. додаток 52](#)

27.03.2024

Майбутнє цифрової економіки: фахова думка науковців Академії

За підсумками україно-британської онлайн-конференції «Соціальна справедливість та цифрова економіка» (яка відбулась 28 лютого 2024 року) медійна платформа «LIGA ZAKON» опублікувала два інтерв'ю зі спікерами конференції і співробітниками Інституту економіко-правових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України – членом-кореспондентом НАН України Володимиром Устименком та доктором юридичних наук Тетяною Гудімою ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 53](#)

15.03.2024

Команда науковців Інституту електрозварювання ім.Є.О.Патона перемогла у хакатоні Vacuum Deep Tech Acceleration

Команда науковців Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України взяла участь у відбірковому хакатоні Vacuum Deep Tech Acceleration ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Науковці представили проект «3D технології проти небезпечних мікроорганізмів».

Захід зібрав понад 100 офлайн та онлайн учасників з різних куточків України та з-за кордону.

Читати [на сайті](#).

МОН презентувало цифрові сервіси для освітян та науковців

...У Міністерстві зазначили, що активно впроваджують цифрові інструменти, щоб відповідати потребам та викликам в освітній і науковій сферах, а е-послуги – один із найважливіших напрямів цифровізації ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

З цією метою, МОН спільно з ДНТБ України впроваджує спеціальний сервіс, через які можна подати на конкурс наукові проєкти, систему [URIS](#).

Водночас, вартий уваги також проєкт [OUCI](#) (Відкритий український індекс наукового цитування; англ. Open Ukrainian Citation Index). Це база даних наукових цитувань, які надходять від усіх видань, що використовують сервіс Cited-by від CrossRef та підтримують Ініціативу для відкритих цитувань. Система OUCI покликана спростити пошук наукових публікацій, привернути увагу редакцій до проблеми повноти та якості метаданих українських наукових видань, покращити представлення українських наукових видань у спеціалізованих пошукових системах, дозволити бібліометристам вільно вивчати зв'язки між авторами та документами з

різних наукових дисциплін насамперед у галузі суспільних та гуманітарних наук.

13.03.2024

Від ідеї до виходу на ринок: IP офіс запускає відділ консультативної підтримки трансферу технологій

Маєте винахід і хочете вивести його на ринок, щоб заробляти? Вам допоможе новий відділ IP офісу, який займатиметься інформаційним забезпеченням трансферу технологій ([IP офіс](#)).

[Докладніше див. додаток 54](#)

13.03.2024

ДОРОЖНЯ КАРТА З ЦИФРОВОГО ОХОПЛЕННЯ СТУДЕНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ І СПІЛЬНОТИ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Рахіла Навази «Дорожня карта з просування цифрового охоплення ваших студентів, співробітників і спільноти» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 55](#)

Бібліотека в науковому процесі

Альона Годлюк,

кандидат політичних наук, науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Бібліотеки як суб'єкти правової комунікації в сучасному інформаційному просторі

Бібліотеки як суб'єкти правової комунікації в сучасному інформаційному просторі є актуальними і мають велике значення в наш час. Це пов'язано з тим, що інформаційний простір постійно розвивається, із зростанням обсягів інформації, доступної в мережі «Інтернет», збільшується і кількість правової інформації, що надходить до користувачів.

Бібліотеки як інформаційні центри відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до правової інформації та підтримці правової культури в суспільстві. Вони забезпечують доступ користувачів до документів, які є важливими для здійснення правової комунікації, таких як законодавчі акти, судові рішення, договори, рішення регулятивних органів та ін.

Крім того, бібліотеки можуть допомагати користувачам з розумінням правової інформації та надавати консультації з питань, що стосуються їхніх прав та обов'язків. Вони також можуть бути майданчиком для проведення правових тренінгів та семінарів, що сприяють підвищенню правової грамотності.

Отже, у сучасному інформаційному просторі, де велика кількість правової інформації доступна в інтернеті, роль бібліотек як суб'єктів правової комунікації є надзвичайно важливою для забезпечення доступу до правової інформації та підтримки правової культури в суспільстві.

Вітчизняна література з питань бібліотекознавства та інформаційних технологій пропонує різноманітний підхід до визначення ролі бібліотек як суб'єктів правової комунікації, серед яких варто виділити таких авторів: О. Макеєву, Л. Чередника, О. Балагуру, О. Музику, І. Кріцака, М. Кочана, О. Пестрецову.

Метою статті є аналіз ролі бібліотек як суб'єкта правової комунікації в сучасному інформаційному просторі та виховання інформаційної культури користувачів, визначення ролі бібліотек у правовій комунікації, забезпеченні прав людини на інформацію та підтримки правової держави. Дослідження теоретичних аспектів таких понять, як «правова комунікація» та «правова інформація», «правова грамотність», «спеціалізовані правові бібліотеки», «адвокатські бібліотеки» в сучасному інформаційному просторі. Результати дослідження можуть бути корисні для визначення перспектив розвитку бібліотечної галузі та правової комунікації в цілому.

У процесі розвитку людського суспільства бібліотеки завжди були вагомим частиним становлення соціальної інституції, що традиційно займалися збиранням, зберіганням й наданням доступу до книг. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» дає таке визначення: «Бібліотека – інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [2].

Глобальні зміни, що відбуваються в галузі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, неминує впливають на суспільство в цілому й на окремі його ділянки – науку, культуру, освіту. Тому стає очевидним, що бібліотека не може не відчувати на собі впливу і залишатися незмінною.

У сучасних бібліотеках широко застосовуються новітні технології, які сприяють формуванню відкритої інформації, пропонують безліч можливостей у контексті сучасних підходів до реалізації принципів публічного доступу до інформації.

Виховання інформаційної культури користувачів потребує не тільки застосування відомих методик та програм, а й використання інноваційних технологій, які стали вже звичними в сучасних закладах вищої освіти (зокрема, мультимедійних лекцій, презентацій тощо). Сьогодні вимагає

від бібліотекаря нових професійних навичок, серед яких слід назвати такі, як уміння працювати з комп'ютером і різними пошуковими системами в мережі «Інтернет», великого значення надається знанню іноземної мови. Часто говорять, що експансія інформаційних технологій, особливо серед молоді, призводить до деякого духовного зубожіння. Інтернет деякою мірою витісняє книгу, яка є не лише паперовим носієм інформації, а й символом знання, культури. Цю тенденцію слід змінювати, насамперед в умовах нестабільності економічних і соціокультурних реалій життя [3].

Головним, на думку дослідників, сьогодні «залишається вміння швидко реагувати на зміни в інформаційному просторі, критично мислити, шукати і переробляти необхідну інформацію» [4, с. 181].

Життя вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Не можна не погодитися зі словами відомого англійського письменника-фантаста Ніла Геймана, який у своїй лекції «Чому наше майбутнє залежить від читання?» висловив цікаві думки про бібліотеки та їхню роль у суспільстві. Він писав: «Бібліотека – це свобода. Свобода читати, свобода спілкуватися. Це освіта, яка не закінчується в той день, коли ми покидаємо школу чи університет, це дозвілля, це притулок і доступ до інформації. Бібліотеки – це місця, куди люди приходять за інформацією. Бібліотекарі можуть допомогти людям орієнтуватися у світі. Бібліотеки – це ворота у майбутнє. Якщо ви не цінуєте бібліотеки, значить, ви не цінуєте інформацію, культуру та мудрість. Ви заглушаєте голоси минулого і шкодите майбутньому» [5].

Слід зазначити, що в сучасних умовах на «передовій» перебувають інтернет-бібліотеки, де правові ресурси розміщуються лише у вкрай обмеженому доступі. За таких умов потребує докорінного переформування уся система бібліотек з метою доступу до найрізноманітніших правових та інших нормативно-наукових ресурсів (документальна та архівна база, фахові статті, монографії, аналіз законодавства). Певним зрушенням в цьому напрямі є те, що дисертаційні дослідження сьогодні розміщуються у відкритому доступі, а проведення їхніх захистів стали публічними, що загалом сприяє реалізації принципу загальної відкритості наукової інформації [6].

На сьогодні забезпечення публічного доступу до правових документів, які з'явилися ще в 90-ті роки, для збільшення авторитету вітчизняної науки та підвищення індексу цитувань українських вчених є величезною проблемою. Провідні країни світу вже давно визначили науку пріоритетом свого державного розвитку. Після здобуття Україною незалежності правові розробки та напрацювання були спрямовані в основному на інформування державних органів, установ та організацій, а не на окремих громадян, хоча вони повинні бути у широкому доступі для всієї спільноти науковців. Величезна кількість дисертаційних робіт із права лежить у бібліотеках без діла, їх мало хто читає, адже саме публічність та відкритість сприяє збільшенню цитованості автора, запозиченню окремих ідей, так здійснюється їхня

відповідна трансформація в умовах сучасності. Коли ж мова йде про технічні розробки, які можуть бути національним надбанням, то вони можуть бути в обмеженому доступі [6].

Бібліотеки відіграють важливу роль у правовій комунікації, яка передбачає обмін правовою інформацією між різними сторонами правової справи, включаючи адвокатів, суддів, юристів, законодавців, науковців, студентів та інших учасників правової системи. Бібліотеки забезпечують доступ до різноманітних джерел правової інформації, що допомагає забезпечити правову рівність для досягнення справедливого результату у правових справах.

Правова комунікація – це сукупність процесів і суб'єктів, які забезпечують цілеспрямований обіг і поширення нормативно-правової інформації та правових знань у сучасному інформаційному просторі. Під час правової комунікації виникають міжсуб'єктні правові відносини, що є джерелом прав та обов'язків суб'єктів. Норми права закріплюють права та обов'язки суб'єктів, які на їх підставі вступають у комунікацію як між собою, так і з державою. Можливість вступати в правові комунікації властива суб'єктам суспільних відносин – громадянам, їх об'єднанням, органам державної (публічної) влади. Для того, щоб комунікація дійсно виникла, така норма повинна мати певні якісні властивості, зокрема, сприйматись суб'єктами як правова, тобто така, що перш за все містить цінні, реальні (які можна виконати), а не декларативні права та обов'язки [1, с. 39].

Правова комунікація виникає і розвивається в процесі розвитку суспільства. Її витoki сягають епохи стародавнього світу. Перші уснописемні комунікативні акти мають характер релігійних норм, що виражали мотиви поведінки людини.

О. Макеєва наводить цитату з книги «Право і комунікація. Виявлені зв'язки. Роздуми про зв'язок між комунікацією та правом» французького правознавця Г. Прованшера, «що між правом і комунікацією існує взаємозв'язок, який виявляється через сумісне, скоординоване “дійство”, а також шляхом з'єднання юридичного і комунікативного. Таке взаємне переплетіння сфер дозволяє, з одного боку, говорити про правову комунікацію не тільки як про абстрактний концепт, а і як про практичну сферу узгодження взаємодії (через поведінку) людей у юридико-комунікативному суспільстві» [1, с. 37].

У бібліотечному середовищі правова комунікація може мати декілька аспектів, зокрема:

- Представлення та доступ до правової інформації: бібліотеки забезпечують доступ до правових джерел, таких як закони, постанови, нормативні акти, судові рішення, коментарі до них тощо. Це допомагає користувачам отримати необхідну інформацію для усвідомлення своїх прав та обов'язків.

- Посередництво в правових питаннях: бібліотекарі можуть допомогти користувачам знайти відповіді на правові питання та пояснити складні

правові терміни. Вони можуть також звертатися до спеціалізованих правових джерел, щоб забезпечити правильну інформацію користувачам.

- Організація правових заходів та програм: бібліотеки можуть проводити різноманітні заходи, які спрямовані на підвищення правової грамотності громадян. Це можуть бути лекції, семінари, тренінги, дискусійні клуби тощо.

- Зберігання правової спадщини: бібліотеки є важливими інституціями збереження правової спадщини. Вони зберігають документи, що відображають історію законодавства та правопорядку, зокрема рішення судів, законопроекти, публікації з правової галузі тощо. Це забезпечує доступ до інформації про попередні законодавчі та судові рішення, а також можливість відстежувати розвиток правової системи.

Також у бібліотеках можуть мати місце різні види правової комунікації:

- Комунікація між бібліотекарями та користувачами щодо правової інформації: бібліотекарі надають користувачам доступ до різноманітної правової інформації, допомагають у пошуку та виборі потрібної інформації, пояснюють складні правові терміни та терміни, які користувачі можуть не розуміти. Вони також можуть допомагати користувачам у розумінні законів та правил, що регулюють використання різних матеріалів та ресурсів.

- Комунікація між користувачами: бібліотеки можуть забезпечувати місце для обміну інформацією між користувачами на правові теми. Це може бути реалізовано шляхом створення спеціальних обговорень, дискусійних форумів або клубів, присвячених питанням правової тематики.

- Комунікація між бібліотеками та правовими установами: бібліотеки можуть співпрацювати з правовими установами, такими як суди, адвокатські палати та правозахисні організації, для забезпечення доступу до правової інформації, її поширення та обміну досвідом.

- Комунікація між бібліотеками та правовими виданнями: бібліотеки можуть мати доступ до правових видань, що дає їм змогу зберігати та надавати доступ до актуальної правової інформації своїм користувачам.

- Комунікація між бібліотеками та правовими системами: бібліотеки можуть співпрацювати з правовими системами у сфері створення та впровадження нових інформаційних технологій, які допоможуть покращити доступ до правової інформації. Важливим аспектом комунікації між бібліотеками та правовими системами є взаємне навчання та обмін досвідом, що сприяє підвищенню якості обслуговування користувачів.

У сучасному світі бібліотеки стикаються з рядом викликів, що можуть впливати на їхню роль у формуванні та збереженні правової культури суспільства. Це, зокрема:

- Розвиток технологій та зміна підходів до інформаційної комунікації. З появою інтернету та електронних ресурсів бібліотекам потрібно забезпечувати доступ до електронних баз даних та інших електронних ресурсів, що вимагає відповідного технічного забезпечення та кваліфікації персоналу. Важливо зберігати й традиційну форму комунікації з користувачами, що полягає в наданні паперових документів та консультацій.

- Зміна потреб та очікувань користувачів. Сьогодні користувачі бібліотек очікують не тільки доступу до інформації, а й до культурно-освітніх подій, проєктів, спілкування тощо. Таким чином, бібліотеки повинні забезпечувати різноманіття послуг та заходів, що відображатимуть різноманітні аспекти правової культури.

- Підвищення рівня правової грамотності. У зв'язку зі змінами в законодавстві та правових практиках бібліотекам потрібно забезпечувати користувачам актуальну та достовірну інформацію про правові питання. Також важливо забезпечити доступ користувачів до навчальних та освітніх програм, що допоможе підвищити рівень правової грамотності.

- Глобалізація та міжнародний характер правових відносин. Можуть викликати проблеми у збереженні та поширенні національної правової культури через необхідність розуміння та дотримання різних міжнародних правових норм і стандартів, що можуть суперечити національному законодавству.

- Зміни в технологічному та інформаційному середовищі, а також у суспільному дискурсі створюють нові труднощі для бібліотек, які є суб'єктами правової комунікації. Ось деякі з них:

- Зростання обсягів інформації. Сьогодні бібліотеки повинні впоратися з величезним обсягом інформації, що вимагає нових методів індексування, пошуку та зберігання інформації. Необхідно забезпечити доступ до різноманітної інформації, яка представлена в різних форматах, таких як електронні документи, аудіо- та відеозаписи тощо.

- Боротьба з дезінформацією. Через інтернет й соціальні мережі швидко розповсюджується неправдива інформація. Бібліотеки повинні бути в змозі розрізнати правдиву інформацію від дезінформації та забезпечувати своїх користувачів достовірною інформацією.

- Забезпечення доступності інформації. Інформація має бути доступною для всіх користувачів незалежно від їхніх можливостей та фінансового стану. Бібліотеки повинні забезпечувати доступність інформації для всіх користувачів, включаючи людей з обмеженими можливостями та тих, хто живе у віддалених або недостатньо розвинутих районах.

- Забезпечення конфіденційності даних. Бібліотеки повинні дотримуватися законодавства про захист персональних даних користувачів та забезпечувати конфіденційність даних.

- Розвиток нових форматів інформаційної взаємодії, таких як електронні книги, електронні бази даних, віртуальні бібліотеки, що вимагають від бібліотек нових знань і навичок у сфері інформаційних технологій.

- Розвиток глобальної мережі «Інтернет», що дає можливість отримувати доступ до інформації з будь-якої точки світу, але також ставить перед бібліотеками завдання забезпечувати захист даних користувачів та боротися зі зловживанням особистою інформацією.

- Зростаюча кількість фейкової та некоректної інформації в мережі, що потребує від бібліотек особливої уваги до фільтрації та перевірки джерел інформації.

- Зміна вимог до компетентності фахівців бібліотеки, які повинні мати не лише знання зі своєї спеціалізації, а й знати технічні та маркетингові аспекти своєї роботи, бути комунікабельними та вміти спілкуватися з аудиторією.

- Зміна способів отримання інформації користувачами, які дедалі частіше використовують мобільні пристрої та соціальні мережі для пошуку інформації, що вимагає від бібліотек нових підходів до взаємодії з аудиторією та розвитку нових форматів інформаційної взаємодії.

Бібліотеки відіграють важливу роль у забезпеченні правової культури суспільства. Вони надають доступ до різноманітної правової інформації, яка дає можливість громадянам ознайомлюватися з нормативними актами, судовою практикою та іншими джерелами правової інформації. Бібліотеки забезпечують доступ до різних видань, що сприяє підвищенню правової грамотності та розширенню кругозору.

Крім того, бібліотеки відіграють роль важливого майданчика для здійснення правової комунікації, де громадяни можуть отримати відповіді на свої запитання, отримати консультації з питань права та спілкуватись з іншими фахівцями в цій галузі.

Правова інформація та бібліотеки поєднані між собою тим, що бібліотеки можуть бути важливим осередком здобуття правової інформації для користувачів. Бібліотеки мають доступ до різних джерел правової інформації, таких як законодавчі акти, правова література, судові рішення, правові поради та інші матеріали.

Правова інформація – це будь-яка інформація, яка стосується законодавства та права. Це можуть бути закони, постанови, рішення судів, коментарі до законодавства, а також будь-яка інша інформація щодо правових питань.

Бібліотеки можуть зберігати та надавати доступ до різних видів правової інформації, яка може бути корисною для виконання правових досліджень, правових аналізів, виконання юридичної роботи та інших професійних завдань. Вони можуть також надавати консультаційні та інформаційні послуги, що допомагають користувачам зрозуміти складні правові процеси та процедури.

Окрім того, бібліотеки можуть забезпечити доступ до електронних баз даних, які містять правову інформацію, що допомагає користувачам швидко та ефективно знаходити необхідну інформацію. Бібліотеки також можуть сприяти збереженню й доступності правової інформації шляхом створення архівів та співпраці з правовими установами.

Отже, бібліотеки відіграють важливу роль у забезпеченні доступності та поширенні правової інформації для користувачів, що може сприяти

розв'язанню різних правових питань та покращенню правової культури в суспільстві.

Роль бібліотек у правовій комунікації полягає в забезпеченні доступу до правових джерел та в поясненні їх змісту та термінології. Це сприяє зростанню правової грамотності громадян та допомагає їм бути більш успішними в правових справах.

Правова грамотність – це рівень знань та розуміння права і законодавства. Вона включає здатність розуміти закони, застосовувати їх у різних ситуаціях та виконувати правові процедури. Правова грамотність – це знання та розуміння законів і правових процедур, які регулюють поведінку громадян й функціонування суспільства. Це важливий елемент правової культури, що дає можливість людям розуміти свої права та обов'язки, а також вимагати їх виконання.

Головна мета правової грамотності полягає в тому, щоб допомогти громадянам бути усвідомленими індивідуумами, які здатні захищати свої права і свободи, а також уникати правопорушень. Це означає, що люди, які набули правових знань, вміють захистити себе та інших, знають, як вести себе в правових справах і як використовувати правові інструменти, щоб захистити свої права.

Правова грамотність є важливою як для індивідуумів, так і для суспільства в цілому. Вона зменшує ризик виникнення правопорушень, забезпечує розвиток правової культури, допомагає збільшити довіру до системи правосуддя, а також сприяє ефективнішому функціонуванню державних органів та органів місцевого самоврядування.

Отже, правова грамотність є важливим елементом сучасного суспільства, що забезпечує права та свободи громадян, підвищує рівень правосвідомості та правової культури в цілому.

Доступ до інформації – це можливість отримати інформацію на різні теми, включаючи правові питання. Це можна здійснити через різні джерела, такі як бібліотеки, інтернет тощо. Згідно із Законом України «Про доступ до публічної інформації» кожен громадянин має право звернутися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій із запитом на отримання публічної інформації.

Ось кілька способів, як можна отримати згадану інформацію.

Відкриті дані – деякі органи державної влади та місцевого самоврядування публікують на своїх вебсайтах відкриті дані, що можуть містити різноманітну інформацію, таку як бюджетні дані, статистичні дані тощо.

Відкриті збори – деякі організації проводять відкриті збори, на яких можуть бути обговорені питання, що стосуються різних сфер життя, включаючи права людини, політику, науку, культуру тощо.

Відкриті онлайн-курси та навчальні матеріали – деякі університети та навчальні заклади публікують онлайн-курси та навчальні матеріали на різні теми, включаючи право та правові питання.

Оглядові дослідження та звіти – різні організації, такі як міжнародні організації, НГО, наукові інститути тощо, публікують звіти та дослідження з різних тем, включаючи права людини, політику, економіку тощо.

Ці приклади показують, що доступ до інформації може бути здійснений різними способами та стосуватися різних сфер життя.

Так, в Україні таким ресурсом є офіційний сайт Верховної Ради України (<https://rada.gov.ua/>), де можна знайти повну та актуальну версію законодавства країни, а також інформацію про роботу парламенту та його членів. Інформацію про законодавство України можна також знайти на сайтах Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/>) та Верховного Суду України (<https://supreme.court.gov.ua/>). Для забезпечення доступу до правової інформації та підвищення правової грамотності можна віднести й проведення різноманітних навчальних заходів, семінарів та тренінгів для громадян, а також видання популярної літератури та інших матеріалів, які пояснюють складні правові поняття та норми. Такі заходи зазвичай проводяться державними й недержавними організаціями, які працюють у сфері прав людини та правової освіти.

Отже, для збереження ролі бібліотек у забезпеченні правової культури суспільства важливо розвивати їхні технічні та інформаційні можливості, зокрема, забезпечувати доступ до електронних баз даних, підвищувати кваліфікацію бібліотекарів з питань правової інформації, активно використовувати різні форми та методи правової комунікації, сприяти популяризації правових знань серед широкої громадськості. Важливо також забезпечувати достатній фінансовий ресурс для розвитку бібліотечної галузі та підтримувати співпрацю з іншими суб'єктами правової комунікації, такими як адвокати, судді, правозахисні організації тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Макеєва О. М. Поняття і сутність правової комунікації в сучасному інформаційному просторі. *Юрид. вісн.* 2017. № 3(44). С. 35–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_3_7

2. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Чередник Л. А. Роль бібліотек у сучасному інформаційному просторі. *Актуальні проблеми документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф.*, Одеса, 19–20 бер., 2015 р. / за заг. ред. В. Г. Спрінсяна. Одеса : OFFSETic, 2015. С. 125–129. URL: <http://www.adverta.com.ua/publications/Aktualni-pytannya-dokumentoznavstva-ta-informatsiynoyi-diyalnosti-teoriyi-ta-innovatsiyi-Odesa-2015.pdf>

4. Балагура О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів. *Освіта і управління*. 2011. № 2–3. С. 180–182.

5. Гейман Н. Чому наше майбутнє залежить від читання? *Uamodna. Електронний журнал*. 2014.08.10. URL: <https://uamodna.com/articles/chomu-nashe-maybutne-zalezhytj-vid-chytannya/>

6. Музика О. А., Кріцак І. В. Роль бібліотек у культивуванні правової та загальної обізнаності соціуму. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану* : зб. наук. пр. (м. Харків, 26 трав. 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 88–93. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/547/1/%D0%A5%D0%9D%D0%A3%D0%92%D0%A1_26.05.2022%20%281%29.pdf

(Джерело: Годлюк А. Бібліотеки як суб'єкти правової комунікації в сучасному інформаційному просторі / А. Годлюк // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. – 2023. – Вип. 67. – С. 218–229. doi: <https://doi.org/10.15407/np.67.218>).

04.03.2024

Український інститут книги оголошує старт відбору бібліотек «Німецька книжкова полиця в Україні»

Як повідомили в Українському інституті книги, це відбувається в межах проєкту «Обмін між німецькою та українською книжковою та літературною індустрією», що фінансується Уповноваженою федерального уряду Німеччини з питань культури та засобів масової інформації та реалізується Goethe-Institut Ukraine, Німецькою асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів і Українським інститутом книги ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 56](#)

15.03.2024

Підбито підсумки бібліотечно-інформаційної діяльності минулого року

2023 року НБУВ продовжувала вирішувати комплекс актуальних завдань за основними напрямками бібліотечно-інформаційної діяльності ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 57](#)

13.02.2024

Поповнюємо Національний архівний фонд документами наукової спадщини

Незважаючи на надзвичайно складні умови праці під час воєнного стану, працівники ділових і архівних служб установ НАН України продовжили активну роботу з документаційного забезпечення та обслуговування діяльності інституцій, а також здійснення експертизи цінності, описання та забезпечення збереженості документної наукової спадщини НАН України ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 58](#)

27.03.2024

Поліковська Ю.

В Україні створили Цифрову бібліотеку староукраїнських книг

У вільний доступ викладають книги 16-18 століть, видані староукраїнською мовою ([MediaSapiens](#)).

Джерело: <https://ms.detector.media/> (скріншот)

[Докладніше див. додаток 59](#)

05.03.2024

Mobilising libraries for information integrity – answer our survey now!

Щоб підтримати пропаганду місця бібліотек у виробленні національної та регіональної політики щодо цілісності інформації, Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ збирає приклади того, як уряди вже визнають і підтримують бібліотечні установи та професію ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

18.03.2024

New IFLA ARL Blog post: «Combatting Digital Amnesia: The Crucial Role of Librarians»

Публікація в блозі ІФЛА під назвою «Боротьба з цифровою амнезією: вирішальна роль бібліотекарів в епоху інформаційного перевантаження» ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

<https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-biblioteka-konhresu-ssha/32865360.html> 17.03.2024

Твердохліб Г.

Бібліотека Конгресу США зберігає культурну спадщину України і повертає національність українським авторам

Зібрати українську колекцію книжок, зберегти їх і виправити помилки, допущені з українськими виданнями завдяки зусиллям російської пропаганди – таку мету ставить перед собою керівник відділу [Бібліотеки Конгресу](#) Сполучених Штатів Америки, що включає українську літературу ([Радіо Свобода](#)).

[Детальніше](#)

«Copyright © 2021 RFE/RL, Inc. Передруковується з дозволу Радіо Вільна Європа / Радіо Свобода»

01.03.2024

All Roads lead to Rome or: National Libraries on their ways to sustainability

Національні бібліотеки на шляху до сталого розвитку: публікація Конференції європейських національних бібліотек ([CENL](#)).

[Детальніше](#)

28.03.2024

EBSCO: КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Компанія EBSCO на власному вебсайті оприлюднила керівні принципи відповідального використання штучного інтелекту ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У документі наголошується, що генеративний штучний інтелект вже здійснює революцію у різних галузях, включно з бібліотечним сектором.

[Докладніше див. додаток 60](#)

13.04.2024

KBR and Google Books formalize their partnership and will digitize more than 100,000 books in three years

Королівська бібліотека Бельгії і Google Books оформили партнерство та оцифрують понад 100 000 книг за три роки ([Royal Library of Belgium](#)).
[Детальніше](#)

08.03.2024

Learning lessons from the cyber-attack

8 березня опубліковано статтю про кібератаку, яка сталася на Британську бібліотеку в жовтні минулого року. Її мета – поділитися розумінням того, що сталося, і допомогти іншим вивчити цей досвід ([British Library](#)).

[Детальніше](#)

04.03.2024

National Library of Estonia: map donations help fill in the blank spots in history

Національна бібліотека Естонії: пожертвування карт допомагає заповнити білі плями в історії ([CENL](#)).

[Детальніше](#)

13.03.2024

La Junta de Calificación, Valoración y Exportación de Bienes del PHE del Ministerio de Cultura adquiere en 2023 fondos valorados en cerca de 174.000 euros con destino a las colecciones de la BNE

Національна бібліотека Іспанії щороку збагачує свої колекції новими експонатами виняткової цінності ([Biblioteca Nacional de España](#)).

[Детальніше](#)

12.03.2024

LZA sveic LU Akadēmisko bibliotēku 500 gadu jubilejā

Латвійська академія наук вітає Академічну бібліотеку Латвійського університету нагоди її 500-річчя ([Latvijas Zinātņu akadēmija](#)).

Академічна бібліотека Латвійського університету є спадкоємицею Bibliotheca Rigensis, заснованої в 1524 році, тобто однієї з найстаріших у Північно-Східній Європі.

[Детальніше](#)

07.03.2024

DNB und Nachhaltigkeit

Німецька національна бібліотека є культурною пам'яттю країни, оскільки з 1913 року збирає національну культурну спадщину у вигляді текстових, графічних і звукових публікацій. Унікальна місія бібліотеки – розвивати і зберігати це величезне багатство знань, що постійно зростає ([Deutsche Nationalbibliothek](#)).

[Детальніше](#)

01.03.2024

KB får i uppdrag att bilda nationellt råd för skydd av kulturarv

Уряд (Королівства Швеція – *Red.*) доручає Королівській бібліотеці – Національній бібліотеці Швеції разом з кількома органами влади створити Національну раду з питань охорони культурної спадщини ([Kungliga biblioteket](#)).

Національна рада має бути форумом для співпраці та обміну знаннями та досвідом. Мета також полягає в тому, щоб разом зважити та визначити пріоритетність необхідності надзвичайних заходів для захисту культурної спадщини в Швеції.

[Детальніше](#)

Наукова комунікація

12.03.2024

ПОДОВЖЕНО БЕЗОПЛАТНИЙ ДОСТУП ДО COURSERA

Міністерство освіти і науки України повідомляє про продовження терміну безкоштовного доступу українських закладів вищої освіти і наукових установ до курсів «Coursera for Campus» (8,7 тис. курсів) на платформі онлайн-освіти Coursera до 31 липня 2024 року ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Відповідна співпраця була започаткована у березні 2022 року та наразі охопила 250 українських ЗВО і понад 56 тис. слухачів. На платформі українською мовою перекладено понад 4 тис. курсів, запущено нові функції на базі інструментів штучного інтелекту для більш персоналізованого й інтерактивного навчання. Найпопулярнішими курсами українською виявились наступні: «Наука про благополуччя» від Єльського університету; «ШІ для кожного» від DeepLearning.AI; «Що таке наука про дані?» від IBM. Українські студенти віддають перевагу навчанню з технічних спеціальностей: «Англійська для науки, технологій, інженерії та математики», «Програмування для всіх» (Початок роботи з Python), «Основи управління проєктами від Google, «Нейронні мережі та глибоке навчання / DeepLearning.AI», «Основи дизайну взаємодії з користувачем», «Основи: Data, Data, Everywhere», «SQL для наукових даних».

[Детальніше](#)

Цілі сталого розвитку (ЦСР) тепер доступні в профілі установи у базі даних Scopus

Всі установи, які мають профіль у базі даних Scopus, мають можливість оцінити внесок своєї організації в ЦСР. Для бібліотекарів та працівників з організації наукової діяльності установи ця нова функція стане важливим інструментом для оцінки та інформування щодо впливу своєї установи ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 61](#)

27.03.2024

Підписуйтеся на дайджест від МОН – отримуйте найважливіше на електронну пошту

Міністерство освіти і науки України відновлює щомісячний дайджест! Тепер про новини, можливості, зміни у сфері освіти і науки ви зможете дізнаватися в регулярній email-розсилці ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 62](#)

13.03.2024

КОНФЕРЕНЦІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ: РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ТА ФОРМУВАННІ ПОЛІТИК

Останніми роками дослідники все частіше залучаються до програм громадської комунікації. Пандемія Covid-19 та інші глобальні виклики прискорили цю тенденцію ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

Від редакції. Про стратегічні висновки, зроблені в результаті обговорень, які відбулися в рамках Конференції високого рівня з наукової комунікації, читайте у публікації: [Science Communications Conference Strategic Conclusions](#)

[Докладніше див. додаток 63](#)

13.03.2024

Чому ми залишаємося в академічній науці?

Журнал *Nature* попросив вчених розповісти чому вони залишаються вірними академічній роботі ([Пан Бібліотекар](#)).

[Детальніше](#)

15.03.2024

DAUGIAU VIEŠUMO: AKADEMIKŲ STRAIPSNIAI PORTALUOSE IQ.LT IR ALFA.LT

Литовська академія наук з метою поширювати знання про науку та представити широкій громадськості досягнення членів Академії у привабливій та зрозумілій формі, поточні дослідження та їхнє значення в повсякденному житті, починає співпрацювати з новинними порталами IQ.lt і Alfa.lt ([Lietuvos mokslų akademija](#)).

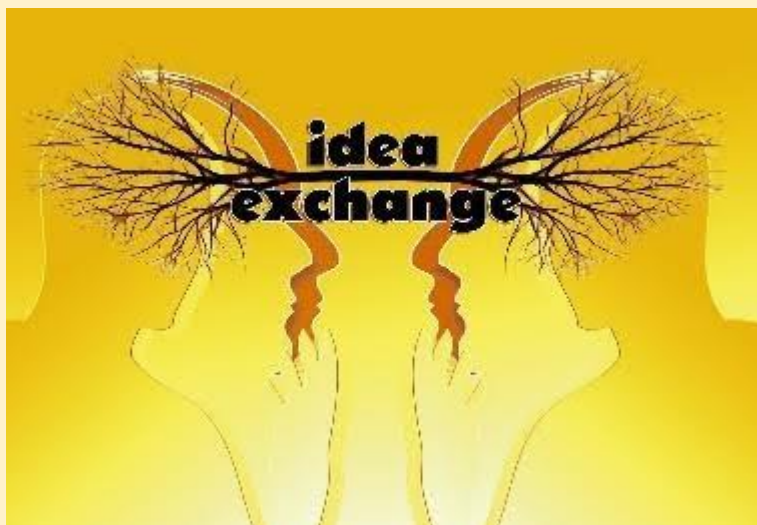
Очікується, що ця співпраця сприятиме підвищенню обізнаності громадськості та сприятиме глибшому розумінню праць литовських вчених у різних галузях...

[Детальніше](#)

19.03.2024

ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ТА ОБМІН ЯКІСНИМИ ДОСЛІДЖЕННЯМИ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Натаніеля Д. Портера «Обмін якісними дослідженнями через відкритий доступ» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Джерело: <https://nrat.ukrintei.ua/>

[Докладніше див. додаток 64](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

14.03.2024

By Martin Greenacre

NATO's DIANA innovation accelerator doubles size of its network

НАТО оголосила про значне розширення своєї програми «Прискорювач оборонних інновацій для Північної Атлантики» (DIANA) ([Science|Business](#)).
[Детальніше](#)

16.03.2024

НАТО створить у Фінляндії три центри інновацій
Фінансуватися центри будуть переважно з програми НАТО «Прискорювач оборонних інновацій для Північної Атлантики» ([ukrinform.ua](#)).
[Докладніше див. додаток 65](#)

21.03.2024

By Martin Greenacre
Commission wants to include research funding in the new defence industrial programme
Європейський оборонний фонд у майбутньому може бути інтегрований у всеохоплюючу оборонну програму ([Science|Business](#)).
[Детальніше](#)

05.03.2024

By Florin Zubaşcu
Commission puts forward legislative proposal to promote translation of defence R&D to the front line
Європейська Комісія оголосила про законодавчу пропозицію щодо стимулювання оборонної промисловості ЄС, включаючи план перетворення результатів досліджень, отриманих від Європейського оборонного фонду, у військові програми, щоб зменшити залежність від імпорту зброї та забезпечити технологічну перевагу в майбутні конфліктах ([Science|Business](#)).
[Детальніше](#)

20.03.2024

Horizon Europe strategic plan 2025-2027 for research and innovation to underpin journey to a green, digital and resilient future
Європейська Комісія прийняла другий стратегічний план [Horizon Europe](#). План визначає три ключові стратегічні орієнтири для фінансування досліджень та інновацій ЄС на останні три роки програми (2025–2027) ([Research and innovation](#)).

[Детальніше](#)

Читайте також: [What's in the strategic plan for the final years of Horizon Europe?](#)

06.03.2024

By Thomas Brent

Helmholtz calls for more attractive Widening programme in Framework Programme 10

Наступна рамкова дослідницька програма ЄС FP10 повинна продовжувати фінансувати проекти, спрямовані на подолання розриву в дослідженнях та інноваціях в Європі, заявила найбільша дослідницька організація Німеччини ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

12.03.2024

By Eleonora Francica

Universities of applied sciences call for timely and equitable access to work programmes in FP10

Університети прикладних наук закликають до своєчасного та справедливого доступу до робочих програм у FP10 ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

14.03.2024

Paving the Way to a Scientifically Literate Society Must Begin in Primary School

Прокладати шлях до науково грамотного суспільства слід починати з початкової школи – Всеєвропейська федерація академій наук оприлюднила нову [заяву \(ALLEA\)](#).

[Детальніше](#)

07.03.2024

By Eveline Crone

Viewpoint: we need a blueprint for integrating social sciences and humanities into EU research

Точка зору: нам потрібен план інтеграції соціальних і гуманітарних наук у дослідження ЄС ([Science|Business](#)).

Соціальні та гуманітарні науки є незамінними для розуміння та орієнтування у широкомасштабних трансформаціях, таких як адаптація до зміни клімату або здійснення цифрового переходу.

[Детальніше](#)

21.03.2024

ÖAW UND FWF BRINGEN 30 „UNERHÖRTE“ IDEEN AUF DEN WEG

Австрійська академія наук та Австрійський науковий фонд FWF дають змогу молодим вченим реалізувати абсолютно нові дослідницькі ідеї ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

[Детальніше](#)

21.03.2024

Strategic Plan

Молода академія Великої Британії випустила перше видання ключового документа: Стратегічного плану на 2023–2028 роки ([UK Young Academy](#)).

[Детальніше](#)

14.03.2024

By Markus Weisskopf

Germany's Zeitenwende turning point comes for military research

Дебати в Німеччині про збільшення фінансування військових досліджень стають дедалі конкретнішими. Комісія дослідників, а також міністри Беттіна Старк-Ватцінгер і Роберт Хабек закликали посилити підтримку оборонних інновацій ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

05.03.2024

By David Matthews

Brain gains, but lagging on new tech: Germany's research and innovation assessed

Експертна комісія з досліджень та інновацій передала канцлеру Німеччини звіт, у якому детально описуються успіхи та прорахунки країни в галузі досліджень та інновацій, а також низка рекомендацій на майбутнє ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

13.03.2024

Instytuty Polskiej Akademii Nauk – liderzy polskiej nauki

Інститути Польської академії наук є беззаперечними лідерами за кількістю наукових публікацій на одного вченого, йдеться у звіті «Наука в Польщі 2023», який підготували експерти Центру обробки інформації ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

13.03.2024

Powstał Zespół doradczy przy Prezesie PAN do spraw ewaluacji jakości działalności naukowej

7 березня ц.р рішенням Президента Польської академії наук, проф. Марека Конажевського була створена дорадча група президента Польської академії наук для оцінки якості наукової діяльності ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

06.03.2024

By Anna Rzhavkina

Czechia targets knowledge transfer reforms to tackle ‘stagnant situation’ in innovation

Чехія започаткувала широкомасштабні реформи для сприяння комерціалізації високоякісних досліджень, але деякі вважають, що вони не заходять достатньо далеко, щоб вирішити глибоко вкорінені проблеми ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

14.03.2024

By Kristjan Vassil

Viewpoint: Trojan Academics or why western universities are a valuable source for Russia’s covert operations

Точка зору: Троянські академіки або чому західні університети є цінним джерелом для таємних операцій Росії ([Science|Business](#)).

Після шпигунського скандалу колишній віцеректор Тартуського університету досліджує, як університети по всьому ЄС стали мішенями російської гібридної війни та як їм захищатися.

[Детальніше](#)

14.03.2024

By David Matthews

US holds off China challenge in global R&D spending race

США все ще зберігають серйозне лідерство за витратами на дослідження та розробки ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

22.03.2024

By Richard L. Hudson

Pentagon advisors urge caution in tightening science security

Незважаючи на зростаюче занепокоєння щодо витoku чутливих технологій США до Китаю, спеціальна урядова консультативна група закликала бути обережними перед запровадженням нових широких заходів контролю над фундаментальною наукою, щоб вони не перешкоджали важливим відкриттям ([ScienceBusiness](#)).

[Детальніше](#)

08.03.2024

Дейна А.

КИТАЙ ТРАНСФОРМУЄ ЕКОНОМІКУ, ВИДІЛЯЮЧИ ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ НА НАУКУ

Однак наукові дослідження в КНР все ще отримують менше фінансування, ніж у США ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 66](#)

01.03.2024

Support for the integrity of Argentina's science system

Міжнародна наукова рада (ISC) висловлює свою стурбованість щодо майбутнього наукової системи Аргентини. ISC пропонує свою допомогу у співпраці з місцевими та регіональними громадами для розвитку потужного наукового сектору ([Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences](#)).

[Детальніше](#)

У критичному фокусі

01.03.2024

ОЕСР: СТАН АКАДЕМІЧНОЇ КАР'ЄРИ В КРАЇНАХ ОЕСР

Незважаючи на те, що в окремих системах вищої освіти заохочується гнучкість кар'єрного зростання, вчені, як правило, залишаються в академічних колах з обмеженою міжсекторальною мобільністю ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 67](#)

01.03.2024

Новіков А., старший науковий співробітник відділу біосистематики та еволюції Державного природознавчого музею НАН України

Нова криза природничих колекцій?

Нещодавно наукову спільноту сколихнула приголомшлива звістка – Дюкський університет (Північна Кароліна, США) ухвалив рішення про закриття свого гербарію. Журнал Science уже назвав це трагічною помилкою (<http://surl.li/rbudd>) ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 68](#)

19.03.2024

Українська академія друкарства виступила проти приєднання до Львівської політехніки

Колектив УАД не погоджується на реорганізацію, оскільки невідомо, в якому форматі працюватиме академія: чи це буде інститут, чи це буде автономія у складі університету, куди підуть гроші УАД, де залишаться наукові школи тощо ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 69](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

08.03.2024

Уряд схвалив порядок фінансування розвитку інновацій та технологій для потреб оборони

Зазначається, що Порядок визначає механізм надання фінансової підтримки для забезпечення розвитку інновацій та технологій для потреб оборони, розмір якої дорівнює або перевищує 9 млн грн, інші питання,

пов'язані з наданням фінансової підтримки та впровадженням розробок, створених за рахунок коштів фінансової підтримки (ukrinform.ua).

Також передбачено, що Фонд розвитку інновацій може запроваджувати грантові програми «Brave 1», які передбачають надання на конкурсних засадах грантів на фіксовану суму для фінансування розробок, що можуть використовуватись у сфері оборони, розміром не більше ніж 8 млн 999,999 тис. гривень. Такі грантові програми реалізуються відповідно до положення про грантову програму, затверджених Фондом, в яких визначаються, зокрема, види розробок, що можуть бути подані для фінансування, кваліфікаційні вимоги до розробників, а також номінальні суми та, у разі потреби, кількість грантів, що надаються розробникам, які беруть участь у грантовій програмі.

([вгору](#))

Додаток 2

27.03.2024

Міноборони презентувало інноваційні рішення щодо цифровізації стандартів НАТО

Темою заходу стала зміна підходів до ведення війни. Пріоритетні завдання країн у цьому напрямку до 2030 року — це проведення взаємосумісних спільних операцій (що включатимуть в тому числі залучення цивільного сектору та перспективних технологій), а також важливість переведення бойових ІТ-систем у хмарне сховище, доцільність яких вже перевірили в бойових умовах українські військові розробники ([Міністерство оборони України](#)).

«Сьогодні українські війська використовують всі можливі технології для отримання переваги над ворогом, а ми в Центрі інновацій створюємо сучасні ІТ-продукти. Саме вони дозволяють мати інформаційну перевагу, підвищувати координацію та ефективність наших сил, а головне – керувати операціями дистанційно, з меншим ризиком для людини. Інновації – це в тому числі, про вирішення існуючих проблем новими інструментами», – доповіла розробниця системи DELTA, майор Єлизавета Бойко.

Делегація Центру інновацій продемонструвала, як за допомогою хмарних обчислень та обробки великих даних цифровізувати вже існуючі стандарти НАТО, а також поділилася досвідом розробки екосистеми управління бойовим простором DELTA. Окрему увагу було приділено процесам покращення кібербезпеки, а також презентовано технологію інтеграції дронів до системи DELTA та інших систем, що відбувається завдяки співпраці з Мінцифрою, партнерами з ГО «Аеророзвідка» та компанією Cossack Labs.

«DELTA пришвидшує ухвалення рішень і дає перевагу над ворогом на полі бою. Ми постійно працюємо над розширенням її функціоналу, запровадженням інструментів на базі штучного інтелекту. Світ ще не має

досвіду використання технологій, які Україна вже успішно використовує на полі бою. Використання роботів на передовій – окремий феномен. Дякую команді Центру інновацій за лідерство у галузі», – підсумувала результати заходу заступниця Міністра оборони Катерина Черногоренко.

Довідково: DELTA – це унікальна екосистема військових продуктів, що розробляється військовими для військових, та побудована за стандартами НАТО. Вона дозволяє бачити поле бою в режимі реального часу та відображає повітряну, наземну, морську обстановку на цифровій мапі. Система дозволяє обмінюватися інформацією в межах підрозділу, бригади, а за потреби – і з союзниками.

([вгору](#))

Додаток 3

18.03.2024

Сирський: Шукаємо асиметричні рішення, щоб отримати якісну перевагу над ворогом

Він наголосив, що технології й технологічність є запорукою переваги над ворогом: «Чільне місце тут посідають безпілотні системи. Тому розвиток застосування безпілотних систем – це мій пріоритет» ([ukrinform.ua](#)).

Головнокомандувач нагадав, що в ЗСУ за цей напрям відповідає його заступник – полковник Вадим Сухаревський. За його словами, разом вони працюють «над пришвидшенням впровадження технологічних інноваційних рішень й забезпечення інституційної стійкості та адаптивності визначених органів військового управління сил оборони».

«Збройні Сили України, зокрема, повинні бути забезпечені найефективнішим та найновішим озброєнням. Окремий акцент – на підготовці фахівців з радіоелектронної боротьби, безпілотних систем, автоматизованих систем управління тощо», – зазначив Сирський.

Він додав, що разом із командою шукає асиметричні рішення, аби отримати якісну перевагу над ворогом, який переважає кількістю.

«Підходимо комплексно до планування наших потреб, насамперед враховуючи актуальний досвід з поля бою. Але найважливішим завданням, яке повинні виконувати [технології](#) та інновації – збереження життя наших військових», – підкреслив головнокомандувач ЗСУ.

([вгору](#))

Додаток 4

14.03.2024

Федоров закликав світові технологічні компанії докласти більше зусиль для підтримки України

Віцепрем'єр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – міністр цифрової трансформації Михайло Федоров закликав провідні технологічні

компанії світу об'єднатися у своїх зусиллях для більшої підтримки України (ukrinform.ua).

Про це він сказав в інтерв'ю [Euronews](http://euronews.com), передає Укрінформ.

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну Федоров звернувся до представників компаній Big Tech – найбільш домінуючих і найбільших технологічних компаній у відповідних секторах, з проханням підтримати Україну у розв'язаній проти неї війні РФ і заблокувати або обмежити їхні російські сервіси.

За словами Федорова, [Україна](http://ukrainainfo.com) вдячна за підтримку. Однак, на його думку, державі «безумовно потрібно більше допомоги» від технологічних компаній, оскільки їхня реакція і час реагування «трохи менші», ніж це було з початку повномасштабного вторгнення.

«Ми розуміємо, що життя триває, і іноді Україна з'являється і зникає із заголовків новин, але водночас ми повинні пам'ятати, що російські удари продовжуються, люди гинуть, і це жахлива війна. Якби вони (компанії Big Tech – ред.) доклали відповідних зусиль у сфері оборонних технологій та підтримки України, ми були б набагато потужнішими за Росію», - наголосив він.

За його словами, Україні потрібна підтримка в галузі хмарних сервісів та можливість відкрити науково-дослідні центри, які б дозволили розробляти технології подвійного призначення, а також місце для обміну досвідом та ресурсами.

На запитання, яке послання він хотів би донести до компаній Big Tech, Федоров відповів: «Бути більш залученими і просто зрозуміти, що у нас велика війна, і це стосується всіх. Якщо ми об'єднаємося, зможемо зупинити її набагато швидше. Але нам потрібно об'єднатися».

Ще один спосіб, за допомогою якого світові технологічні компанії можуть об'єднатися для підтримки України, – це боротьба з дезінформацією.

«Ми працюємо з міжнародними компаніями, які допомагають нам блокувати російські бот-мережі та канали», – сказав Федоров, додавши, що Україна все ще може використовувати більше допомоги від технологічних компаній у всьому світі, щоб обмежити можливості Росії.

За його словами, технології мають дуже специфічну конкурентну перевагу, яка дозволяє Україні зупинити ворога там, де він знаходиться, і забезпечити певні асиметричні дії. «Це технологічна війна, яка розвивається дуже швидко», – зауважив він.

Українські дрони-камікадзе є основним елементом арсеналу країни. Але Росія має потужні засоби радіоелектронної протидії і великий досвід у цій сфері. РФ також глушить сигнал системи GPS в Північній Європі в районі Полярного кола, де Норвегія і Фінляндія межують з Росією.

Відповідаючи на запитання, чи варто країнам НАТО турбуватися через це, Федоров зазначив, що «партнери повинні стежити за тим, що відбувається в Україні, тому що темпи змін неймовірні».

«Якщо ви не будете брати активну участь у цьому безперервному темпі адаптації до воєнного часу, а ваше виробництво не буде щодня адаптуватися до цього темпу, то потім буде дуже складно надолужити втрачене», - сказав він.

Також Федоров відзначив важливу роль штучного інтелекту (ШІ) у сучасній війні, зокрема у використанні дронів. «Штучний інтелект дозволяє розпізнавати події на полі бою і відповідно реагувати, а це означає, що в майбутньому слід очікувати більш широкого використання систем зі штучним інтелектом», – додав він.

Однак на даний момент дрони з технологією ШІ все ще перебувають у зародковому стані, оскільки технологія ще не може вести безпілотник до цілі по повній траєкторії. Щоб боротися з цим, за словами Федорова, фахівці постійно аналізують дані з поля бою і випробовують нові технології радіоелектронної боротьби.

[\(вгору\)](#)

Додаток 5

02.03.2024

Кластер Brave1 профінансував розробки оборонних технологій на \$3 мільйона

Кластер оборонних технологій Brave1 профінансував 173 розробки на загальну суму \$3 045 000 для розробників, які створюють оборонні інновації ([АрміяInform](#)).

Про це [повідомив](#) Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров у Телеграмі.

«Ці технології підсилюють військових, зберігають їхні життя й дають Силам оборони переваги на полі бою», — зазначив він.

Наразі гранти на розвиток оборонних технологій отримали розробки: 54 — з наземних робіт, 30 — у сфері виготовлення безпілотників, 19 — системи захисту та безпеки військ, 11 — із виготовлення засобів логістичного забезпечення та життєдіяльності, 10 — у сфері зв'язку та захисту інформації, 12 — технічних засобів розвідки. Крім того, гранти були надані ще 22 проектам на інші напрямки.

Михайло Федоров нагадав, що до кластера Brave1 може доєднатися кожен охочий, незалежно від того, є тільки ідея або вже прототип розробки. Brave1 супроводжує розробників на всіх етапах — від подання заявки до кодифікації за стандартами НАТО й контракування.

На 2024 рік на гранти від Brave1 у бюджеті закладено 1,5 млрд гривень, а суму грантів буде збільшено до 10, 25, 50, 100 та 200 тисяч доларів.

[\(вгору\)](#)

18.03.2024

Київські політехніки створюють евакуаційні наземні електронші для ЗСУ

Ноші розробив переселенець зі Слов'янська Дмитро Мамонов. Складані ноші дуже легкі, компактні, легко вміщаються в багажник автомобіля та мають схвальні відгуки від військових ([Світ](#)).

Як зазначають у навчальному закладі, такий винахід рятує не лише поранених, а й медиків.

До війни студенти власноруч збирали спортивні боліди, після 24 лютого почали збирати евакуаційні шасі на радіоуправлінні. Такі керовані електронші для ЗСУ допомагають витягувати з гарячих точок поранених бійців, не ризикуючи життям медиків. Також такий наземний дрон може підвозити протитанкові міни чи снаряди.

Студенти самі роблять все, колеса, ходову, для цього збираються на вихідних. Зібрані студентами електронші здатні долати дистанцію до 5 км, батареї вистачає на годину роботи, гарантовано вони можуть везти до 120 кг. Серед переваг – мобільність і висока прохідність, адже ноші можуть їздити і по калюжах, і по снігу.

На виготовлення одного такого керованого евакуаційного дрону йде 3 тижні, вартість комплектуючих – всього 50 тис. грн

Відео: <https://youtu.be/ReMhaH-1cgo>
([вгору](#))

02.03.2024

Козьяков С., кандидат юридичних наук, адвокат

РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ: ОБМЕЖЕННЯ ЧИ ЗАОХОЧЕННЯ?

Дослідники ринків озброєнь із застосуванням ШІ називають [десять](#) видів його використання у військових цілях: автономні системи озброєння, спостереження та рекогносцировка, розпізнавання та класифікація цілей, аналіз і прогнозування загроз, логістика та управління ланцюгами постачання, захист кібербезпеки, радіоелектронна боротьба, симуляція й навчання, медична діагностика та лікування, системи підтримки прийняття рішень ([ZN.UA](#)).

Проблема застосування ШІ у військовій сфері спонукає держави до спільних рішень щодо регулювання норм «м'якого» міжнародного права. На саміті «Відповідальний штучний інтелект у військовій сфері» ([REAIM 2023](#)), який відбувся 15 і 16 лютого 2023 року в Гаазі, було ухвалено Політичну декларацію про відповідальне використання ШІ та автономії у військових цілях, спрямовану на формування міжнародного консенсусу щодо

відповідальної поведінки та державного управління розробленням, розгортанням і використанням військового ШІ. Станом на 12 лютого декларацію [підтримали](#) 54 держави, зокрема країни G7 і Україна.

Продовжимо дослідження досвіду країн-лідерів у застосуванні ШІ, яке ми [розпочали раніше](#).

США

Першу **Стратегію Міністерства оборони щодо ШІ** було розроблено 2018 року й оприлюднено в лютому 2019-го (оновлено 2020 року). [Стратегія](#) охопила такі теми, як стратегічні цілі, стратегічний підхід і стратегічні напрями, й була орієнтована на підвищення ефективності використання сучасних можливостей ШІ.

Міноборони США не оминуло увагою й навчання військових, [підготувавши](#) Стратегію навчання військовослужбовців у відповідних сферах ШІ. Її основна мета — «прискорене впровадження можливостей штучного інтелекту в масштабі».

А вже 2 лютого 2022 року Міноборони оприлюднило [Стратегію модернізації програмного забезпечення](#). Мотив її розроблення був цілком простий: «Щоб створити більш смертоносну силу, потрібна здатність розвиватися швидше й бути адаптивнішими, ніж наші противники».

В березні 2023 року в США ухвалили **Національну стратегію кібербезпеки**. Ось що говорилося в її тексті про мотиви її ухвалення: «Уряди Китаю, Росії, Ірану, Північної Кореї та інших авторитарних держав із ревізіоністськими намірами агресивно використовують передові кіберможливості для досягнення цілей, що суперечать нашим інтересам і загальноприйнятим міжнародним нормам».

21 лютого 2024 року на симпозіумі «Переваги Міністерства оборони 2024 року: оборонні дані та штучний інтелект», який відбувся у Вашингтоні, округ Колумбія, заступниця міністра оборони США Кетлін Гікс виступила [з доповіддю](#) на тему «Глобальне суперництво у сфері ШІ».

В доповіді названо найважливіші чинники, що спонукають Міноборони США приділяти екстраординарну увагу розвитку ШІ. **Перший чинник** — необхідність застосовувати цю технологію, яка дає «ще більшу перевагу під час прийняття рішень, ніж США мають сьогодні, з огляду на виклик, що постає перед нами з боку Китайської Народної Республіки».

Другий чинник — масштаби менеджменту. Кетлін Гікс порівняла Міністерство оборони США з «найбільшим у світі підприємством», яке має в управлінні «майже 3 мільйони людей на заробітній платі; систему охорони здоров'я, що обслуговує понад 9 мільйонів військовослужбовців, пенсіонерів і членів сімей; і активи по всьому світу, розкидані на 25 мільйонів акрів, що приблизно дорівнює площі штату Кентуккі. Вартість активів Міністерства оборони в усьому світі вища, ніж у Amazon, Apple, Microsoft і Walmart разом узятих». Саме тому необхідно використовувати дані та ШІ, щоб бути

«розумнішими, швидшими та кращими розпорядниками коштів платників податків».

Чотири різні групи цифрових технологій, штучного інтелекту й аналітики були об'єднані в Міноборони США вже 2022 року під керівництвом Головного управління цифрового та штучного інтелекту ([CDAO](#)), відповідального за прискорення впровадження даних, аналітики та ШІ в Міноборони. Управління було створено шляхом злиття Об'єднаного центру штучного інтелекту (JAIC) і цифрових служб оборони (DDS), які діяли раніше.

Ключовим завданням CDAO є регулювання та масштабування випадків спільного використання інструментів, що містять ШІ, включно з виконавчою аналітикою для вимірювання прогресу в реалізації стратегії національної оборони, загальною оперативною картиною для бойових командувачів від оперативного до стратегічного рівня в межах ініціативи [Advancing Data and AI \(ADA\)](#), а також найкращими інструментами й аналітикою для допомоги вищому керівництву та бойовим командирам у динамічній кампанії.

14 листопада 2023 року CDAO оприлюднило [Інструментарій](#) відповідального штучного інтелекту (RAI), який є ключовим результатом Стратегії та шляху впровадження відповідального ШІ ([RAI S&I Pathway](#)) Міністерства оборони США, підписаної в червні 2022 року.

В RAI S&I Pathway описано аж 64 напрями докладання зусиль для впровадження етичних принципів ШІ саме в Міністерстві оборони, включно з розробленням технічних інструментів і вказівок, які допоможуть його персоналу проектувати, розробляти, розгортати та відповідально використовувати системи ШІ.

Велика Британія

У Великій Британії — як у всіх інших випадках — ухвалення державних рішень стосовно військового застосування ШІ відбувається відповідно до принципу належного врядування. Система стратегічних і регуляторних документів будується за строгою ієрархією і за результатами консультацій із представницькими органами державної влади, експертами, які мають реальний успішний багаторічний досвід реалізації проєктів у відповідній сфері. Процедури підготовки документів виконуються максимально прозоро для суспільства.

Зокрема в межах національного стратегічного порядку і стратегій ухвалено один документ рівня «всеосяжний», два — стосовно питань цифровізації і один — стосовно ШІ. Міноборони затвердило чотири документи рівня «всеосяжні», дев'ять стосовно цифровізації і один стосовно ШІ. І, зрештою, Командування Британської армії затвердило два документи рівня «всеосяжні», один — стосовно цифровізації і один — стосовно ШІ.

Так, у жовтні 2023 року з урахуванням саме такої структури Британська армія оприлюднила [стратегічний документ](#), що мав назву «Підхід Британської армії до штучного інтелекту. Посібник для прискорення

впровадження штучного інтелекту в армії та підготовки армійського штучного інтелекту», в якому було описано, як армія планує стати «готовою до штучного інтелекту» вже до квітня 2024 року.

Цей документ додається до Інтегрованої операційної [концепції](#) від вересня 2020 року, Цифрової [стратегії](#) оборони 2021 року й Стратегії [даних](#) для оборони, Стратегії [оборонного](#) штучного інтелекту від червня 2022 року та встановлює практичне виконання [Плану](#) армійської цифрової інформації та даних на 2023–2025 роки, опублікованого в квітні 2023 року. Окрім навичок, етики та внутрішнього лідерства й управління даними, стратегія охоплює участь армії в приватному секторі.

Для реалізації програм ШІ в оборонній сфері Великої Британії 2021 року було створено [Центр](#) штучного інтелекту **Міноборони**, який працює в тісному зв'язку з трьома іншими підрозділами. Серед них виділяється організація [Defense Digital](#), яка відповідає за передавання військовим ефективних цифрових та інформаційних технологій. DD має річний бюджет понад 2 мільярди фунтів стерлінгів і команду з приблизно 2400 співробітників, включно з військовими, державними службовцями та підрядниками, й діє на підставі Цифрової [стратегії](#) оборони. [Підрозділ](#) «Оборонне обладнання та підтримка» (DE&S) створений як незалежний орган Міноборони 2014 року з унікальними правами управління, делегованими Казначейством Її Величності та Кабінетом міністрів. Підрозділ діє в умовах чотирьох основних стратегічних [викликів](#): вторгнення Росії в Україну, зростання економічної, військової й технологічної сили Китаю, цифрова війна та зміни клімату. Лабораторія оборонної науки і технологій ([Dstl](#)) є виконавчим агентством Міноборони, що надає досвід світового рівня та забезпечує передову науку й технології на благо нації та союзників.

І ще одна свіжа новина, яка може зацікавити деяких народних депутатів у Верховній Раді. 14 грудня 2023 року Комітет оборони британського парламенту [створив](#) підкомітет зі ШІ у сфері оборони, який, зокрема, опікується такими питаннями:

1) Наскільки чітко Міноборони визначило пріоритети щодо можливостей і досвіду ШІ, якими, на його думку, має володіти оборонний сектор Великої Британії, які саме пріоритети воно визначило та чи можливо їх виконати?

2) Які сильні сторони й досвід наразі має британська промисловість у сфері ШІ з оборонними застосунками?

3) В який спосіб уряд Великої Британії може якнайкраще розвивати спроможність і досвід у вітчизняній промисловості в таких секторах, як інженерія та програмне забезпечення для підтримки розроблення й доставки застосунків ШІ в обороні?

4) Що може зробити уряд, аби допомогти включити британські компанії ШІ в ланцюги постачання оборонної продукції як усередині країни, так і за кордоном?

У парламенті Великої Британії вже встигли ґрунтовно [дослідити](#) деякі з цих питань.

Китай

Як США, так і Велика Британія найзагрозливішою тенденцією для світової безпеки вважають зростання економічного, політичного та військового впливу Китаю. Це стосується й розвитку можливостей Китаю в застосуванні ШІ у військовій сфері.

Факт: Китай узяв участь у самітах і підписав два необов'язкові юридичні документи, ухвалені в межах великих міжнародних самітів: Політичну [декларацію](#) про відповідальне використання штучного інтелекту та автономії у військових цілях (Нідерланди, 2023) і Декларацію [Блетчлі](#), узгоджену на саміті з питань безпеки ШІ у Великій Британії (2023).

З висновків експерта Інституту дослідження війни Меттью МакІнніса в [дослідженні](#) «Росія і Китай: погляд на майбутнє війни»: «Зусилля Китаю щодо військової модернізації спрямовані на досягнення домінування в ухваленні рішень за допомогою тристороннього підходу: доктринальна трансформація та ідеологічна жорсткість; використання передових технологій для формування характеру сучасних конфліктів; інноваційні методи навчання, щоб компенсувати брак бойового досвіду під час війни».

До того ж наявна [інформація](#) про контакти на найвищому рівні між Китаєм і Росією уже в лютому 2024 року щодо співробітництва в розвитку ШІ у військовій сфері додає ще більше занепокоєння.

У [звіті](#) китайських дослідників Fei Su та Jingdong Yuan, які працюють у Європі, «Китайське «мислення щодо інтеграції штучного інтелекту та взаємодії з ядерним командуванням та управлінням, структурою сил та ухваленням рішень» повідомляється, що за останні роки Китай оприлюднив два ключові позиційні документи щодо ШІ та пов'язаних із ним ризиків: **Позиційний документ 2021 року щодо регулювання військового застосування штучного інтелекту та Позиційний документ 2022 року щодо зміцнення етичного управління штучним інтелектом.** Ключові висновки дослідників щодо цих двох документів такі:

1) З огляду на прискорення темпів інтеграції Китаєм ШІ до військових систем мало ймовірно, що Китай запропонує будь-яке регулювання, що обмежувало б розвиток військового ШІ.

2) У документах окреслено протидію використанню ШІ для підриву суверенітету Китаю й територіальної безпеки. Це — червона лінія в позиції Китаю щодо використання ШІ.

3) Наголошено на важливості втручання людини в системи озброєння — ШІ завжди має бути під контролем людей.

З урахуванням особливостей [управлінських методів](#) на рівні держави, можна стверджувати, що небезпека амбіцій Китаю в застосуванні ШІ у військовій сфері є цілком реальною.

На нашу думку, також важливо звертати особливу увагу на активізацію інтересу до застосування ШІ у військовій сфері в таких державах, як [Іран](#) і [Північна Корея](#). **Росія**, яка з 2022 року використовує елементи ШІ у війні з Україною, того ж року заявила про створення підрозділу ШІ в управлінні інноваційного розвитку Міноборони. Тенденції використання [Росією](#) ШІ у військовій сфері стрімко прискорюються.

Україна

Україна на рівні окремих проєктів, як співпрацюючи з провідними компаніями світу, так і застосовуючи власні розробки, надзвичайно активно використовує інструменти ШІ під час бойових дій проти армії РФ.

Як [зазначає](#) міністр цифрової трансформації Михайло Федоров, «Сьогодні ми є таким собі полігоном для використання штучного інтелекту. Він активно застосовується для розпізнавання й розшифрування супутникових знімків, розпізнавання цілей на полі бою, розвитку технологій захоплення цілей для дронів, розпізнавання обличч, прогнозування засобів, якими можна вражати певні цілі».

Обговорюючи питання регуляції ШІ в оборонній сфері, заступник міністра цифрової трансформації з питань розвитку ІТ-сфери Олександр Борняков [зазначив](#), що під час повномасштабної війни регулювання ШІ в проєктах, які стосуються воєнних потреб, не передбачається. В якості делікатного коментаря звертаємо увагу на те, що державне регулювання «для обмеження» є лише одним з інструментів державного управління. В тих країнах, де діє принцип «належного врядування», державне регулювання застосовується переважно «для заохочення» та перспективного стратегічного й тактичного планування.

Звісно, якщо є таке бажання.

([вгору](#))

Додаток 8

11.03.2024

Відновлення наукової інфраструктури України коштуватиме понад \$1,26 мільярда – ЮНЕСКО

"Згідно з новим дослідженням, опублікованим сьогодні ЮНЕСКО та Малою академією наук України, за останні два роки було пошкоджено або зруйновано 1 443 будівлі, що належать 177 [науковим](#) установам. Відновлення цих будівель коштуватиме понад 1,21 млрд дол. З них 980,5 млн доларів – лише для університетів, оскільки вони зазнали найбільших втрат", - йдеться у повідомленні ([ukrinform.ua](#)).

Зазначається, що найбільше постраждала наукова інфраструктура Харківської області, причому найбільших збитків зазнали Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (116,5 млн дол. США) та Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова (104,1 млн дол. США).

Згідно з дослідженням, значна частина обладнання була знищена або викрадена. Пошкоджено понад 750 одиниць науково-технічного обладнання, з яких 643 одиниці не підлягають відновленню. Сюди входить обладнання, що використовується в широкому спектрі дослідницької діяльності. Загальна вартість відновлення дослідницького обладнання оцінюється в 45,9 млн дол. США.

"Тимчасова окупація територій російськими військами також має значний вплив: 18 наукових інститутів були змушені переїхати, деякі з них проводили дослідження місцевого біорізноманіття та екології, які не можуть продовжуватись дистанційно", - йдеться у повідомленні.

Було вказано на те, що особливе занепокоєння викликає ситуація навколо Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України, розташованого поблизу Запоріжжя. Обладнання для моніторингу стану ядерної промисловості було викрадено або знищено, в тому числі унікальна радіологічна лабораторія, яка контролює рівень радіації.

Згідно з дослідженням, війна також розпорошила українських науковців по всій країні і навіть за кордоном, а умови їхньої праці погіршилися. У лютому 2022 року в державному дослідницькому секторі працювало 88 629 дослідників. З того часу 12% (10 429) цих дослідників і професорів з 524 установ та університетів були змушені переїхати в інші місця в межах України (4 887) або за кордон (5 542). Наразі найбільше українських науковців у вигнанні перебуває в Німеччині та Польщі. Кількість науковців, зайнятих у державному науково-дослідному секторі України, скоротилася на 4 958 осіб (5,3%).

Через війну також значно скоротилося фінансування науки в Україні. За даними Інституту статистики ЮНЕСКО, валові внутрішні витрати на дослідження і розробки в період з 2021 по 2022 рік скоротилися на 38,5% - з \$2019,5 млн до \$1242,1 млн.

[\(вгору\)](#)

Додаток 9

07.08.2024

Програма Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту для вмотивованих аспірантів й талановитих майбутніх магістрів

В рамках програми, для амбітної й обдарованої молоді відкриються двері для навчання у світових університетах та доступ до міжнародної наукової спільноти ([Національний фонд досліджень України](#)).

Віriamo, що освіта є ключем до розвитку особистості та суспільства. Вже зовсім скоро вмотивовані молоді науковці й талановиті майбутні магістри зможуть отримати фінансову підтримку для проведення наукових досліджень або для здобуття ступеню магістра в найкращих університетах світу.

Щоб дізнатися офіційні умови та отримати персональне сповіщення про старт програми, щойно вона буде запущена, зареєструйтеся за [ПОСИЛАННЯМ](#).

[#ПідсилюємоСильних](#)

[Фонд Президента України з підтримки освіти, науки та спорту](#) – це інституція, яка підтримує розвиток талановитих українців у сфері освіти, науки та спорту задля відновлення та реалізації людського потенціалу, посилення лідерських позицій України у світі.

[\(вгору\)](#)

Додаток 10

26.03.2024

Уряд ухвалив рішення про щорічні гранти молодим ученим та докторам наук

Серед ключових змін:

Пропонується відновлення надання 77 щорічних грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених та 20 щорічних грантів Президента України для здійснення наукових досліджень докторами наук, запроваджених у 2003 та 2009 роках відповідними Указами Президента України. Відтепер буде відновлено: починаючи з 2025 року — конкурсні відбори, а з 2026 року — надання грантів Президента України для молодих учених та грантів Президента України докторам наук для проведення наукових досліджень за результатами таких конкурсів ([Урядовий портал](#)).

Національний фонд досліджень забезпечуватиме (і) проведення конкурсів наукових проектів на отримання грантів за правилами, встановленими цим фондом, та (ii) їхню реалізацію за договорами, укладеними з цим фондом. Раніше конкурси наукових проектів проводилися Державним фондом фундаментальних досліджень.

Крім цього, внесені зміни стосуються:

- Указу Президента України від 9 квітня 2002 року № 315 «Про додаткові заходи щодо підтримки молодих учених».

- Указу Президента України від 16 травня 2008 року № 444 «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку наукової сфери».

- Положення про порядок надання грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених, затвердженого Указом Президента України від 24 грудня 2002 року № 1210/2002.

- Положення про щорічні гранти Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень, затвердженого Указом Президента України від 17 червня 2009 року № 446/2009.

[\(вгору\)](#)

11.03.2024

Презентовано Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року

Сьогодні (11 березня – *Ред.*) Міністерство освіти і науки України презентувало «Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року» ([Урядовий портал](#)).

«Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року» – ключовий документ, що визначає 9 стратегічних пріоритетів та цілі відомства на найближчі роки. Документ розроблено в умовах військової агресії РФ проти України, виконання зобов'язань у сфері євроінтеграції та імплементації Цілей сталого розвитку.

Документ ґрунтується на Візії майбутнього освіти і науки, державних програмних документах та результатах публічних консультацій із залученням експертів галузей освіти та науки. Пріоритети охоплюють трансформацію змісту освіти, ролі педагогів і науковців, системи управління та освітнього простору, розбудову спроможності менеджменту.

В основі всіх напрямів трансформацій – особистість людини. Ключова мета – створити систему освіти і науки, спрямовану на максимальне розкриття потенціалу особистості на різних етапах життя та забезпечення гнучкості до змін. Освіта стане фундаментом для розбудови економіки та людського капіталу України, а наука – синонімом інновацій і технологій для залучення інвестицій і міжнародного партнерства.

Ознайомитися детально зі Стратегічним планом діяльності МОН до 2027 року можна за [посиланням](#).

Із текстом «Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року» можете ознайомитися [на сайті МОН](#).

([вгору](#))

28.03.2024

Проект Демографічної стратегії України до 2040 року: Міністерство соціальної політики розпочинає процес публічних консультацій

Внаслідок війни Україна стикнулася з глибокою демографічною кризою: значна кількість громадян загинула, частина населення депортована або примусово переміщена на територію країни-агресора, велика кількість українців виїхала за кордон, до того ж внаслідок війни критично знизився рівень народжуваності ([Міністерство соціальної політики України](#)).

Таким чином, війна суттєво посилила всі негативні демографічні тенденції, які спостерігались в нашій країні і до початку повномасштабного вторгнення.

Наразі суспільство шукає різні шляхи вирішення цієї ситуації. Проте подолання цих трендів потребує не окремих точкових дій, а злагодженої

скоординованої політики усіх органів влади із залученням суспільства та міжнародних партнерів, з подальшим визначення взаємоузгоджених між собою набору кроків.

З цією метою Міністерство соціальної політики спільно із широким колом представників експертного середовища, залученням Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, органів влади, міжнародних партнерів розробило проект Стратегії демографічного розвитку до 2040 року.

Підготовці проекту Стратегії передувала суттєва аналітична робота, виявлення та аналіз демографічних змін, порівняння показників демографічного розвитку України та країн Європейського союзу, вивчення найкращого міжнародного досвіду щодо подолання подібних демографічних викликів.

Важливо відзначити, що проект Стратегії є високорівневим документом, який дає загальний опис проблем та цілей і завдань, спрямованих на їх вирішення. Після затвердження Урядом проект Стратегії буде доповнений детальним Планом заходів, що забезпечить узгоджену реалізацію цієї Стратегії всіма дотичними органами влади.

Від сьогодні Міністерство починає публічні консультації щодо обговорення цього проекту. Ми запрошуємо експертів з різних сфер, громадськість, міжнародне співтовариство до коментування, надання пропозицій, додаткових аналітичних даних, які можуть посилити, підвищити якість документу та ефективність його реалізації.

У рамках публічних консультацій будуть проводитися секторальні „круглі столи” та обговорення із залученням профільних експертів, міжнародної спільноти та громадськості. Публічні консультації триватимуть наступні декілька місяців. Після чого доопрацьований за результатами консультацій проект Стратегії буде подано на розгляд Уряду.

Мета Міністерства соціальної політики – забезпечити формування цілісної, комплексної демографічної політики, яка дозволить підвищити рівень народжуваності, зменшити рівень передчасної смертності та створити умови для повернення до нашої країни мігрантів, як тих, які виїхали за кордон після повномасштабного вторгнення, так і тих, хто виїжджали раніше, а сприятиме залученню української діаспори та забезпечить створення наскрізних передумов для того, аби громадяни України та етнічні українці вибирали саме Україну, як країну, в якій хочеться жити.

Проект Стратегії демографічного розвитку до 2040 року розміщений на сайті Мінсоцполітики за посиланням: <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>

Чекаємо на ваші пропозиції та коментарі до проекту Стратегії на електронну адресу: strategy@mlsp.gov.ua. Просимо вказувати у назві листа “Пропозиції до Стратегії демографічного розвитку України”.

(вгору)

09.03.2024

Підписано Меморандум про співпрацю між Агентством з розшуку та менеджменту активів (АРМА) та НАПрН України

8 березня 2024 року Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА) та Національна академія правових наук України підписали Меморандум про співпрацю. АРМА на зустрічі представляла Голова Агентства Олена Дума та Начальник Управління виявлення та розшуку активів Віталій Чубаєвський, НАПрН України – Володимир Журавель, президент НАПрН України та Олександр Бандурка, перший віцепрезидент НАПрН України ([Національна академія правових наук України](#)).

Меморандум передбачає обмін інформацією та досвідом на основі наукового партнерства у форматі надання науково-правової підтримки, підготовки та реалізації спільних національних та міжнародних наукових та практичних заходів, програм, освітніх проектів, інформаційно-аналітичних та експертних матеріалів, організацію та проведення навчальних і тренінгових заходів, семінарів за участю профільних фахівців обох органів.

Планується спільна робота у законодавчій сфері, зокрема розробка змін до Кримінального процесуального кодексу України, до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», удосконалення Закону України «Про віртуальні активи».

Олена Дума зазначила, що обидві сторони мають цінні практичні напрацювання, тож бачить необхідним унікальний досвід інтерпретувати в спільні законодавчі ініціативи. Представники АРМА та НАПрН України переконані, що спільна робота сприятиме розвитку та покращить результативність діяльності обох установ.

([вгору](#))

07.03.2024

КМДА у співпраці з КПІ ім. Ігоря Сікорського, Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge та Klitschko Foundation започаткували акселераційну програму «Стійке місто»

Київська міська державна адміністрація у співпраці з КПІ ім. Ігоря Сікорського, Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge та Klitschko Foundation започаткували акселераційну програму «Стійке місто» ([Офіційний портал Києва](#)).

Акселераційна програма «Стійке місто» збере талановитих розробників, дизайнерів, урбаністів та інших креативних особистостей для пошуку інноваційних технологічних рішень, спрямованих на підвищення стійкості житлових будівель Києва.

«Стійкість міста – це не лише відповідь на виклики, але й шлях до інновацій, де творчі мислителі об'єднують зусилля для створення міста майбутнього. Участь у City Resilience Accelerator – це шанс не лише змінити Київ, але й впровадити нові проекти сталого та стійкого розвитку», – додав Петро Оленич, керівник цифрової трансформації Києва.

У межах програми КПП ім. Ігоря Сікорського спільно з Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge та благодійною організацією Klitschko Foundation організує стартап-акселератор для енергетичної стійкості.

У межах [акселераційної програми](#) буде розроблений Коефіцієнт Стійкості житлових будівель міста та проведений конкурс «Смарт-системи енергомоніторингу і програмні рішення розвитку систем енергетичного менеджменту», що охопить аналітичні системи енергетичного менеджменту житлових будівель, програмні рішення для аналізу даних із систем обліку енергії, інтерфейси для відображення результатів енергомоніторингу, системи IoT для збору даних, алгоритми машинного навчання для прогнозування та оптимізації енергоспоживання.

«Без інновацій та інноваторів, якими можуть виступати підприємці, вчені, студенти та школярі, неможливо побудувати ні стійкого міста, ні стійкої держави. Саме інновації будують фундамент сильної країни. Попри будь-які виклики, які стоять перед нами у воєнний час, головною ціллю Акселераційної програми є зібрати інноваторів та інновації, які спроможні забезпечити стійкість міста: енергетичну, безпекову із застосуванням ІТ-технологій та IoT», – додала Інна Малюкова, керівниця Всеукраїнської інноваційної екосистеми «Sikorsky Challenge».

Конкурс відбудеться 26-27 червня 2024 року у форматі офлайн та онлайн.

Перші три призиви місця отримають гранти від організаторів.

Перспективні проекти зможуть взяти участь у фіналі XIII Міжнародного Фестивалю Sikorsky Challenge 2024 та знайти інвесторів для виконання замовлень чи відкриття невеликих стартапів у Києві.

Акселераційна програма є частиною співпраці з Bloomberg Philanthropies, яку [анонсували](#) раніше.

([вгору](#))

Додаток 15

14.03.20245

Проведення другого конкурсного відбору наукових робіт та проєктів для посилення участі українських організацій в програмі ЄС «Горизонт Європа»

[\(Міністерство освіти і науки України\).](#)

Проектні пропозиції приймають за такими тематичними напрямками:

Напрямок 1: інфраструктурні проєкти;

Напрямок 2: науково-технічні роботи й науково-технічні проекти;

Напрямок 3: науково-технічні проекти, спрямовані на підтримку інноваційної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ;

Напрямок 4: науково-технічні проекти суб'єктів господарювання, які потребують розроблення ТЕО.

Основні новації Конкурсу:

- збільшення обсягу підтримки інноваційних проектів та розвитку інноваційної екосистеми ЗВО/НУ;
- розширення кола учасників: у конкурсному відборі зможуть повноцінно брати участь українські учасники програми «Горизонт Європа»;
- надання переваги учасникам, які в разі перемоги в конкурсі планують також подати заявку на фінансування за програмою «Горизонт Європа»;
- надання переваг проектам:
 1. у складі авторського колективу якого більше молодих учених;
 2. що матимуть безпосередній вплив на відбудову та відновлення України в повоєнний період;
 3. у якій беруть участь науковці, які починаючи з 2014 року, після довготривалого перебування за кордоном, повернулися та офіційно працевлаштувалися в Україні;
- проведення Конкурсу в новому електронному модулі Національної науково-інформаційної системи «URIS» (nauka.gov.ua);
- вільне планування дослідницьких етапів, без жорсткої прив'язки до завершення річних бюджетних періодів.

Подання документів:

Документи для участі потрібно подати в електронному вигляді (скан-копії оригіналів у форматі .pdf) в Національну електронну науково-інформаційну систему «URIS» за [посиланням](#) до 23 год. 59 хв. – 15 квітня 2024 року.

Строк проведення наукової і науково-технічної експертизи не може бути більш як 90 календарних днів з дня завершення строку подання заявок до МОН.

Початок виконання проектів-переможців передбачено з серпня 2024 року.

Деталі: Оголошення про проведення конкурсного добору наукових, науково-технічних робіт та проектів, які фінансуються за кошти зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України в Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» ([наказ МОН](#) від 14 березня 2024 № 325)

([вгору](#))

Міністерство освіти і науки України оголошує проведення другого конкурсного відбору наукових робіт та проєктів за кошти програми ЄС «Горизонт 2020» через систему URIS

Міністерство освіти і науки України оголосило проведення другого конкурсного відбору наукових робіт та проєктів за кошти програми ЄС “Горизонт 2020” через Національну електронну науково-інформаційну систему «URIS» ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Проєктні пропозиції охоплюють такі тематичними напрями як:

- інфраструктурні проєкти для розвитку ЦККНО;
- дослідницькі науково-технічні роботи та проєкти;
- спільні інноваційні проєкти з бізнесом та ЗВО/НУ;
- науково-технічні проєкти, які потребують розроблення ТЕО на власні інноваційні розробки

Основні новації Конкурсу:

■ збільшення обсягу підтримки інноваційних проєктів та розвитку інноваційної екосистеми ЗВО/НУ;

■ розширення кола учасників: у конкурсному доборі зможуть повноцінно брати участь українські учасники програми «Горизонт Європа»;

■ надання переваги учасникам, які у разі перемоги у конкурсі, планують також подати нову заявку на фінансування за програмою «Горизонт Європа»;

■ надання переваг проєктам:

- у складі авторського колективу якої більше молодих вчених;
- що матимуть безпосередній вплив на відбудову та відновлення України у повоєнний період;
- в якій беруть участь науковці, які починаючи з 2014 року, після довготривалого перебування за кордоном, повернулись та офіційно працевлаштувалися в Україні;

■ проведення Конкурсу в новому електронному модулі Національної науково-інформаційної системи “URIS” (<https://nauka.gov.ua/>);

■ вільне планування дослідницьких етапів, без жорсткої прив’язки до завершення річних бюджетних періодів.

Заявки на участь у Конкурсі можна готувати з 15 березня 2024 року.

Документи для участі подаються лише електронному вигляді у Національній електронній науково-інформаційну систему «URIS» за [посиланням](#)

Дедлайн подання Заявок: 23 год. 59 хв. – 15 квітня 2024 року.

Початок виконання проєктів попередньо планується з серпня 2024 року.

([вгору](#))

28.03.2024

МОН підписало меморандум із CRDF Global

Цей крок спрямований на посилення співпраці у сферах, що є критично важливими для обох сторін: безпеки науково-дослідницької діяльності, академічної доброчесності, кібербезпеки, захисту інформації та стійкості критичної інфраструктури ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Мета меморандуму — створити механізми для ефективної співпраці між Україною та США для запобігання передання та використання технологій, пов'язаних зі зброєю масового ураження або технологіями подвійного призначення. Зокрема, виявлення та реагування на загрози у сфері кібербезпеки.

Меморандум передбачає низку спільних ініціатив, серед яких обмін інформацією, досвідом, проведення спільних навчальних заходів, а також навчання спеціалістів й реалізація спільних дослідницьких проектів.

Дякуємо партнерам за співпрацю, яка допоможе підвищити рівень кіберзахисту та інформаційної стійкості для розвитку партнерств між науковими й освітніми установами України та США.

([вгору](#))

06.03.2024

В Антарктиці закладено українсько-чеську мережу моніторингу рослинності

Це важливо, адже здоров'я та швидкість розростання антарктичної флори є одним з індикаторів зміни клімату ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

Для проведення дослідження вчені обрали 3 різні регіони, віддалені один від одного:

- Південні Шетландські острови – о. Нельсон (логістична база «CZ*ECO Nelson»)
- район Аргентинських островів – півострова Київ (наш «Академік Вернадський»)
- район острова Джеймса Росса (чеська станція «Mendel»).

У цих локаціях науковці заклали мережу порівняльних майданчиків-полігонів з подібними рослинними угрупованнями.

Зазвичай такі рослинні угруповання існують поряд з кригою, і дослідження зв'язку рослинності з динамікою вічної мерзлоти є одним із завдань українсько-чеської наукової групи.

На всіх обраних полігонах вчені докладно зафіксували параметри ґрунту, зібрали та проаналізували композицію видів рослин. Так вони отримали інформацію про вихідний стан біотопу для подальшого моніторингу – його планують робити щорічно.

Завдяки цьому в майбутньому науковці матимуть дані щодо впливу кліматичних змін на вразливі екосистеми Антарктики.

«Стало очевидним, що рослинність реагує на потепління в регіоні, проте ми як науковці повинні мати беззаперечні докази. Започаткування мережі моніторингу з часом дасть нам такі докази», – зазначив керівник відділу біології та екології НАНЦ Іван Парнікоза.

([вгору](#))

Додаток 19

05.03.2024

КОНКУРСНИЙ ВІДБІР НА ДОДАТКОВІ ГРАНТОВІ МОЖЛИВОСТІ НІДЕРЛАНДСЬКОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РАДИ (NWO) ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЗАВЕРШЕНО: РЕЗУЛЬТАТИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ NWO-НФДУ 2023

Влітку минулого року Національний фонд досліджень України та Нідерландська дослідницька рада (NWO) домовилися про співпрацю та об'єднання зусиль: було оголошено конкурс «Конкурсний відбір на додаткові грантові можливості NWO для українських вчених: Партнерська ініціатива

NWO-НФДУ». Науковці отримали можливість співпрацювати з дослідниками Королівства Нідерландів і продовжувати наукову кар'єру в складних умовах ([Національний фонд досліджень України](#)).

Запуск ініціативи став результатом місяців послідовних, дипломатичних зустрічей представників дирекції та наукової ради Фонду з нідерландськими колегами, в онлайн режимі і особистих, необхідних для розкриття специфіки діяльності NWO, обміну досвідом та кращими практиками грантового фінансування дослідницьких проєктів, а згодом узгоджувальних процедур, з'ясування деталей фінансування та особливостей нідерландського законодавства і узгодженості з вітчизняним.

Метою партнерської ініціативи було стимулювання дистанційної участі кваліфікованих дослідників з України в поточних проєктах NWO та розширення їхньої професійної мережі в нідерландській дослідницькій спільноті.

За результатами конкурсного відбору переможцями стали 13 українських науковців. Вони приєдналися до проєктів, які будуть виконані у партнерстві з колегами з Нідерландів. NWO профінансує їхню спільну роботу на загальну суму близько 250 000 євро.

Голова Національного фонду досліджень України Станіслав Вільчинський переконаний, що вченими, які в складних умовах і постійній небезпеці продовжують роботу, можна пишатися. *«Наука нагадує хороший детектив, ти маєш задачу і шукаєш на неї відповідь. Ця робота не зупиняється, навіть коли бракує фінансування. Я радий, що конкурс допоміг науковцям знайти нових друзів і нові можливості та продовжити роботу»*, – наголосив голова Фонду.

Відбір найкращих проєктів

Вимоги до українських заявників були спільно розроблені НФДУ та NWO. Зокрема, вони стосувалися перебування в Україні, наявності наукового

ступеню, установи офіційного працевлаштування та посади українських вчених, а також дії міжнародних та національних законодавств та правил.

Особливістю конкурсного відбору заявок було створення НФДУ спеціального органу – Тимчасової комісії. Члени комісії аналізували документи та інформацію, що містилась в аплікаційних пакетах українських учасників з метою визначення прийнятності заявки. За необхідності члени Тимчасової комісії зверталися до українських вчених для отримання додаткових, уточнюючих документів чи відомостей. Це дозволило не відхиляти заявки за формальними ознаками при їхньому отриманні, а дати науковцям можливість надати додаткову (уточнюючу) інформацію відповідно до умов ініціативи.

До складу Тимчасової комісії увійшли представники наукової ради Фонду. Висловлюємо щирю вдячність за їхню кропітку роботу протягом усього процесу відбору заявок.

Детальніше про переможців

Переможцями стали 13 висококваліфікованих дослідників, які перебувають і працюють в Україні і які знайшли партнерів в Королівстві Нідерландів.

Список проєктів-переможців

1. DiTES: Цифрові двійники для еволюційних змін у водних мережах.

Головні дослідники: В.О. Дегелер (Амстердамський університет) та Ю. Дорофеев (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»).

2. Працююча демократія. Філософія праці для демократичних суспільств.

Головні дослідники: Л. Герцог (Університет Гронінгена) та Т. Степура (Національний університет «Львівська політехніка»).

3. Сильніші разом: як глутаматні рецептори взаємодіють на нанорівні для формування синаптичної передачі в мозку.

Головні дослідники: Х.Д. Макгіллаври (Утрехтський університет) та О. Цупиков (Інститут фізіології імені О. О. Богомольця НАН України).

4. CURE4LIFE: Розробка та соціальний вплив генетичних лікарських засобів на основі стовбурових клітин.

Головні дослідники: Франк Й.Т. Стаал (Лейденський університет) та О. Боярчук (Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України).

5. Під тиском: як громадяни реагують на загрози та формують ставлення і поведінку для протидії.

Головні дослідники: Б.Н. Баккер (Амстердамський університет) та В. Дзюндзюк (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна).

6. Покращені алгебраїчні методи криптоаналізу пост-квантових криптосистем (ALPaQCa).

Головні дослідники: С. Самарджиска (Радбудський університет) та А. Олійник (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

7. Наукові чесноти та вади у ХІХ столітті.

Головні дослідники: Х.Й. Пауль (Лейденський університет) та В. Греков (Національний науковий центр Харківський фізико-технічний інститут НАН України).

8. Домашній цифровий скринінг фібриляції передсердь у пацієнтів з високим ризиком.

Головні дослідники: Ф.В. Ассельбергс (Амстердамський медичний центр) та М. Черська (Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України).

9. Польова оцінка протезних виробів в Україні.

Головні дослідники: Т. Хореман-Франсе (Технічний університет Делфта) та С. Колісник (Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова).

10.Перехід до аналізів без використання тварин для виявлення ендокринних порушень – від науки до регуляторного визнання (AFARA).

Головні дослідники: Й. Леглер (Утрехтський університет) та І. Попова (Буковинський державний медичний університет).

11.Розробка комп'ютерних моделей для прогнозування тиреоїдної токсичності.

Головні дослідники: Й. Леглер (Утрехтський університет) та П. Задорожний (Український державний хіміко-технологічний університет).

12.Безпрецедентний погляд на еволюцію галактики та природу темної матерії.

Головні дослідники: М. Пінья (Лейденський університет) та А. Рудаковський (Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України).

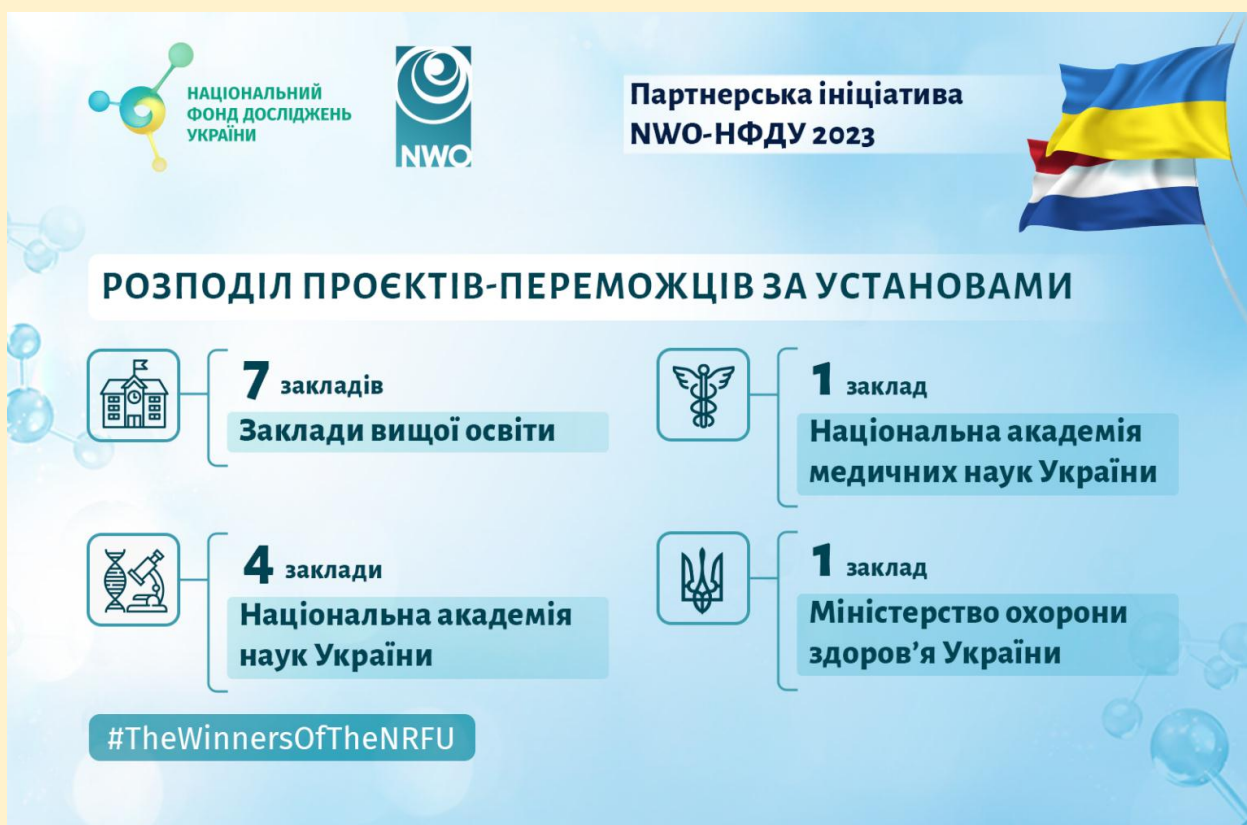
13.Антибіотики наступного покоління, спрямовані проти грамнегативних патогенів.

Головні дослідники: Н.І. Мартін (Лейденський університет) та Д. Волочнюк (Інститут органічної хімії НАН України).

Розподіл проєктів-переможців за географією

Розподіл проєктів-переможців за установами

Національний фонд досліджень України висловлює щире подяку Нідерландській дослідницькій раді, а також керівникам проєктів NWO за підтримку українських колег, можливість обміну найкращими практиками та досвідом. Впевнені, що ці проєкти допоможуть зробити значний внесок у розвиток українсько-нідерландського наукового співробітництва та сприятимуть розвитку національного дослідницького простору та його інтеграції до європейського та світового дослідницького простору.

([вгору](#))

Додаток 20

02.03.2024

Зміцнюємо партнерство

Нові горизонти співпраці між головними національними бібліотеками України та Молдови ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Міжнародне бібліотечне співробітництво сьогодні – важливий елемент міжнародного культурного та наукового обміну. Воно є одним з пріоритетних напрямів діяльності Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. У цьому контексті важливо відзначити плідні результати міжнародної комунікації НБУВ. Так, 1 березня 2024 року підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці між [Національною бібліотекою Республіки Молдова](#) (Кишинів, Республіка Молдова) та [Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського](#) (Київ, Україна).

Цей документ має на меті зміцнити професійні взаємини між бібліотеками та сприяти їх співробітництву в галузі культури, науки та поширення наукової інформації.

2022-2023 роки ознаменувались інтенсифікацією та поглибленням відносин нашої книгозбірні з Національною бібліотекою Молдови. Зокрема, у 2022 році під егідою [CENL](#) у рамках «Днів Європи 2022» у [Національній бібліотеці Молдови](#) було проведено тематичний захід під девізом «Солідарність з Україною». 2023 року на запрошення молдовської сторони науковці НБУВ взяли участь у міжнародній науковій конференції «Social resilience and stronger professional networks as preconditions for peace» («Соціальна стійкість та міцніші професійні мережі як передумови миру»), що проходила 9-10 жовтня 2023 року в Національній бібліотеці Молдови. Делегацію від Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського представили: генеральний директор Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, член-кореспондент Національної академії наук України, доктор історичних наук, професор [Л. А. Дубровіна](#) з доповіддю «V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine during the crisis: paths to survival - European solidarity» («Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського під час кризи: шляхи до виживання - Європейська солідарність»); директор [Інституту інформаційних технологій](#), доктор наук із

соціальних комунікацій, старша наукова співробітниця [К. В. Лобузін](#) з доповіддю «Vernadskyi National Library of Ukraine support of Open Scientific Communication during the war» («Підтримка відкритої наукової комунікації Національною бібліотекою України імені Вернадського під час війни») та т.в.о. заввідділу [міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків](#), кандидатка історичних наук [Л.М. Дем'янюк](#) з доповіддю «V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine: library diplomacy and building international relations during the crisis time» («Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотечна дипломатія та розбудова міжнародних відносин у кризовий час»).

На конференції українська сторона доповідала про поточний стан бібліотечної галузі в країні, про роботу, сучасні виклики, стратегії розвитку НБУВ у кризових умовах, ділилася досвідом оцифрування та формування електронних ресурсів, розбудови міжнародного партнерства в кризових умовах, спричинених російською агресією. Українські учасники висловлювали вдячність за підтримку і солідарність [CENL](#), зарубіжним бібліотекам-партнерам, донорам, які долучаються до підтримки українських бібліотек, зокрема НБУВ. Також вони наголошували на критичній важливості інтеграції українських ресурсів у європейське інформаційне середовище, що є ключовим аспектом у зміцненні європейської солідарності та співпраці в умовах сучасних викликів. Доповіді української сторони увійшли до фахового видання [Національної бібліотеки Молдови](#) «Magazin bibliologic» (№ 1-2, 2024). Окрім того, до циклу українських публікацій також увійшла наукова стаття «Electronic information resources in the modern library and information complex» («Електронні інформаційні ресурси в сучасному бібліотечно-інформаційному комплексі»), автором якої є заступник генерального директора з наукової роботи НБУВ [Т.М. Коваль](#).

Варто відзначити, що з [Національною бібліотекою Республіки Молдова](#) в галузі книгообміну НБУВ співпрацює з 2008 року. Обмін ведеться лише книжковими виданнями, а замовлення та відправлення видань здійснюється згідно з обмінними списками, які взаємно пропонуються між бібліотеками для вибору книг. Упродовж останніх двох років (2022-2023) до [Національної бібліотеки Республіки Молдова](#) було надіслано 20 українських книг, і натомість НБУВ отримала 24 книги.

Співпраця між Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського та [Національною бібліотекою Республіки Молдова](#) відкриває нові горизонти для обміну досвідом та ресурсами. Сподіваємось на подальше поглиблення та розширення співпраці, що сприятиме збагаченню культурного й наукового простору обох країн.

([вгору](#))

11.03.2024

Президент Ярослав Гадзало домовився про співпрацю НААН з Італійською академією сільського господарства

Під час зустрічі з представникам італійської сторони, зокрема з президентом Массімо Вінченціні, віцепрезидентом Амедео Альпі та вченим секретарем Сімоне Орландіні, обговорювалися перспективи двосторонніх наукових досліджень та обміну напрацюваннями між обома академіями ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Презентуючи досягнення та наукові розробки Національної академії аграрних наук України, академік Ярослав Гадзало зазначив важливість спільних зусиль у вирішенні актуальних проблем аграрної сфери, а також обговорив можливості для обміну досвідом та науковими інноваціями.

Після зустрічі обидві сторони висловили намір активізувати співпрацю у сферах аграрних досліджень, сільського господарства та сталого розвитку. Передбачається обмін науковими делегаціями, організація спільних наукових заходів та публікацій, спрямованих на покращення сільськогосподарських практик та розвитку нових технологій у галузі.

Accademia dei Georgofili – навчальний заклад у Флоренції. Вона була заснована в 1753 році. Академія була історичною установою протягом понад 250 років і найбільш відома тим, що сприяла вченим і землевласникам вивчення агрономії, лісового господарства, економіки, географії та сільського господарства.

Академія є найстарішою установою такого типу у світі, яка займається питаннями сільського господарства, навколишнього середовища та продуктів харчування і сприяє поглибленню знань, розвитку технічної та економічної діяльності та соціальному зростанню.

Робота, яку виконує Академія, є нагадуванням про життєву важливість сільського господарства, яке завжди справедливо вважалося первинним сектором не тільки через пріоритетність його виробничої діяльності в часі, але й тому, що воно було і залишається основним джерелом нашого продовольчого забезпечення. Більше того, воно було матрицею розвитку промислового виробництва (яке забезпечувало сировиною, робочою силою і капіталом) і є фундаментальним балансуєчим фактором для біосфери, невід'ємною частиною якої є людина і від якої залежить саме її виживання. Академія супроводжує розвиток сільськогосподарських наук у їх найширшому розумінні.

Отож, цей візит президента НААН Ярослава Гадзала визначає новий етап в плідному взаєморозумінні та науковій співпраці між Україною та Італією в аграрній галузі.

([вгору](#))

13.03.2024**На території України циркулюють 29 субваріантів COVID-19, підтипів штаму «Омікрону»**

Зараз на території країни циркулює 29 субваріантів штаму «Омікрон». Від початку 2022 року саме цей штам фактично витіснив інші COVID-штами, зокрема «Дельту» та «Альфу», поширені під час попереднього епідсезону. Виокремити субваріанти вдалося завдяки секвенуванню у Національній референс-лабораторії Центру громадського здоров'я МОЗ України. Це спеціальне лабораторне дослідження, яке дозволяє генетично розшифрувати вірус та виявити, які мутації відбулися у його геномі ([Міністерство охорони здоров'я України](#)).

«Світова тенденція щодо COVID-19 полягає у тому, що вірус остаточно переходить до категорії сезонних захворювань, як грип. Щороку люди будуть стикатися з коронавірусом, який продовжить мутувати. Наразі відомий і досліджений характер мутацій COVID-19 не вказує на те, що вірус став агресивнішим для організму. Все частіше COVID-19 протікає як гостра респіраторно-вірусна інфекція та ухиляється від імунної відповіді — тобто швидше вражає ослаблений імунітет, тому захворіти можуть навіть раніше вакциновані, однак набутий імунітет після вакцинації знижує ризики ускладнень під час хвороби. Тому людям, які не завершили курс вакцинації проти COVID-19, та особам з групи ризику важкого перебігу захворювання, особливо старшим за 60 років та з хронічними захворюваннями, необхідно проконсультуватися з сімейним лікарем і зробити щеплення», — зазначив заступник міністра, головний державний санітарний лікар України Ігор Кузін.

За перебігом захворювання штаму «Омікрон» переважно протікає як звичайна респіраторна хвороба й не викликає тяжкої кисневої залежності. Однак залишається небезпечним для груп ризику: людей з патологіями, хронічними захворюваннями та ослабленим імунітетом, старших за 60 років. Людям з групи ризику рекомендована вакцинація. Вона безоплатна, зробити щеплення можна у сімейного лікаря або у пункті щеплення на базі лікарні.

[Нагадаємо](#), загальний рекомендований курс з вакцинації проти COVID-19 — 3 щеплення (або 2, в разі якщо перше проведене однодозною вакциною). Це курс з первинної вакцинації, усі наступні щеплення проводяться після консультацій з лікарем та називаються бустерними щепленнями. Також в Україні дозволена вакцинація проти COVID-19 з 5-річного віку. Зробити перше щеплення також можна «Омікрон-специфічною вакциною» — це оновлена версія вакцини «Comirnaty» від американської компанії «Pfizer», адаптована спеціально для захисту проти штаму «Омікрон» коронавірусу SARS-CoV-2. Раніше її використовували лише для бустерних щеплень.

Читайте також: [Омікрон-специфічна вакцина проти COVID-19: хто та де може зробити щеплення цією вакциною?](#)
([вгору](#))

Додаток 23

01.03.2024

Басараб О.

Не кажани єдині. Пандемія Covid-19 могла стати результатом експерименту вчених – британський дослідник

У зв'язку з цим вчений закликав до покращення регулювання науки, яка ставить під загрозу велику кількість людей, пише [Telegraph \(nv.ua\)](#).

«Ми повинні визнати той факт, що пандемія могла початися з якогось інциденту, пов'язаного з дослідженнями. Чи збираємося ми це з'ясувати? На мій погляд, я думаю, що це дуже мало ймовірно. Нам потрібно не повторити помилок у майбутньому. Нас чекають більш неоднозначні події», — сказав він, виступаючи в ООН у Нью-Йорку.

За його словами, вчені мають розробити алгоритм дій на випадок повторного спалаху, який допоможе розслідувати яким саме чином він виник.

Коронавірус вперше зафіксували всього за 12 кілометрів від Інституту вірусології Уханя (WIV), Китай, який раніше працював над експериментами зі збільшенням ефективності вірусів. Крім того, заклад неодноразово звинувачували в слабкій безпеці.

Влада Китаю відмовилася провести належне розслідування та заблокувала спроби в отриманні доступу до лабораторій, журналів досліджень або баз даних зразків.

Міністерство охорони здоров'я та послуг США (HHS) постановило, що перед пандемією вони проводили небезпечні експерименти, які підвищували ефективність коронавірусу.

У доповіді говориться, що дослідження, які можуть спровокувати пандемію, мають високу ймовірність короткострокової користі для суспільства в усьому світі та мають проводитись під суворим міжнародним контролем, який виходить за рамки і їх слід проводити лише тоді, коли немає іншої альтернативи.

Команда також закликала до нових протоколів для роботи в лабораторії. Існує ймовірність, що вірус витік з лабораторії Уханя після того, як вчені збирали зразки у заражених кажанів, нехтуючими захисними засобами.

Раві Гупта, професор клінічної мікробіології в Кембриджському університеті та співголова цільової групи, сказав ООН, що важливо «регулювати діяльність з тваринами, наприклад, кажанів».

Команда заявила, що співпрацюватиме з ООН і Всесвітньою організацією охорони здоров'я для впровадження змін, особливо

це стосуватиметься роботи з кажанами та іншими тваринами, які є носіями патогенів.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

([вгору](#))

Додаток 24

11.03.2024

В Антарктику поїхала 29-та Українська антарктична експедиція

На станцію «Академік Вернадський» вирушила 29-та УАЕ. Її від'їзд відбувся сьогодні, 11 березня 2024 року, з Києва ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Ця команда має змінити на станції «Академік Вернадський» зимівників із 28-ї УАЕ, які відпрацювали там майже рік. На нову експедицію чекає тривалий шлях: автобусом — до Польщі, літаками — до Чилі, а з порту Пунта-Аренас нашим криголамом «Ноосфера» — до Антарктики.

«Це вже третя ротація зимівників, яку ми проводимо за час повномасштабної війни. Знаходити професіоналів для річних експедицій дедалі складніше, адже багато полярників чи ідеальних кандидатів — на фронті. Уже маємо кілька випадків, коли під час добору потенційні зимівники ставали військовослужбовцями. Але попри всі складнощі ми не можемо зупинити антарктичну програму. Не маємо такого права ні перед минулими поколіннями, які вклали дуже багато сил і коштів, щоб Україна стала антарктичною державою, ні перед нинішнім, для якого Антарктика — це вікно в світ глобальної науки, ні тим паче перед майбутніми, адже наша присутність на крижаному континенті має надзвичайні перспективи», — зазначив директор НАНЦ Євген Дикий.

У складі 29-ї УАЕ — 14 учасників і учасниць, які були відібрані на відкритому конкурсі. Серед них 9 учених (по 3 біологи, метеорологи та геофізики) та 5 представників команди життєзабезпечення (лікар, кухар, сисадмін, системний механік, дизеліст-електрик).

Уперше за останні 27 років в експедиції працюватиме 4 жінки (раніше стільки полярниць було лише у другій УАЕ 1997-1998 років). Примітно, що одна з учасниць, геофізикиня Анна Соїна, вирушила вже в другу свою зимівлю (раніше вона була в 25-й УАЕ 2020-2021).

У першу для них експедицію їдуть біологиня Тетяна Баглай, метеорологиня Валентина Гарбарчук, лікарка Іванна Котурбаш.

Повний склад 29-ї УАЕ можна переглянути [ТУТ](#).

У команді — більшість новачків (десятеро), але керуватиме ними один із найдосвідченіших полярників України, геофізик Юрій Отруба. Для нього це буде восьма зимівля.

Упродовж року 29-та УАЕ виконуватиме дослідження за трьома основними напрямками – біологія, геофізика, метеорологія, а також забезпечуватиме роботу станції «Академік Вернадський».

([вгору](#))

Додаток 25

28.03.2024

НОВЕ СВДЧЕННЯ ПОТЕПЛІННЯ: В РАЙОНІ «ВЕРНАДСЬКОГО» УКРАЇНСЬКІ БІОЛОГИ ВІЯВИЛИ ПЕЧІНОЧНИК, ЯКИЙ РАНІШЕ ТАМ НЕ РІС

Йдеться про печіночник маршанцію південну (*Marchantia berteroana*). Спершу його знайшов учасник сезонної експедиції, керівник відділу біології та екології НАНЦ Іван Парнікоза на північно-східному мисі острова Дарбу. Ця локація відома з архівних джерел: у 1980-х британські дослідники вивчали тут рідкісні види мохів і досить ґрунтовно описали місцеву рослинність ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

Іван Парнікоза якраз відшукав вказані види, але яким же було його здивування, коли поруч з ними вчений виявив великі зелені площі нового виду. Британські дослідники, вивчаючи ці скелі, просто не могли його не помітити.

А отже – маємо факт проникнення нового !!виду рослини в околиці «Вернадського». Пізніше цей печіночник українські біологи знайшли також на острові Бут – найпівнічнішому в нашому районі Аргентинських островів – півострова Київ.

Дослідники відзначають, що поява нового виду може бути черговим підтвердженням потепління в регіоні. Адже печіночники – досить теплолюбні і раніше росли у значно сприятливіших для них регіонах морської Антарктики. Якщо ж нині вони поширилися в район «Вернадського», то для них тут теж стали кращі умови.

Цікаво також, що в Україні можна побачити родича південної маршанції – маршанцію мінливу (*Marchantia polymorpha*). Водночас її наявність в Антарктиці поки не підтверджена.

Тож, як ми писали раніше, Антарктика дедалі більше зеленіє , і новим зеленим елементом в районі «Вернадського» стала південна маршанція.

Дякуємо за фото та інформацію Івану Парнікозі.

([вгору](#))

11.08.2024

Перші люди в Європі жили на території сучасної України: археологи знайшли докази

Археологічні знахідки свідчать, що перші люди на європейському континенті оселилися на території, яка сьогодні належить Україні. Про це йдеться у дослідницькому звіті, опублікованому на сторінках авторитетного наукового видання Nature. Зазначається, що ще у 1970-х роках поблизу селища Королево на Закарпатті археологи виявили стоянку первісної людини. Знайдені тут кам'яні знаряддя вивчалися кількома дослідницькими групами. Хоча наукова важливість стоянки біля Королевого була визнана вже давно, головним питанням лишалося датування найнижчих, тобто найбільш ранніх шарів з артефактами ([NAUKA](#)).

У новому дослідженні науковці використали два методи датування поховання за допомогою космогенних нуклідів і дійшли висновку, що вік цих знахідок становить орієнтовно 1,42 мільйона років. Таким чином, стоянка первісних людей біля Королевого є найдавнішою в Європі. Принаймні серед тих стоянок, які вдалося надійно датувати. Також закарпатська стоянка гомінідів доповнює просторовий і часовий розрив у знаннях науковців – між появою перших людей на Кавказі приблизно 1,85–1,78 мільйона років тому та появою людей у південно-західній Європі приблизно 1,2–1,1 мільйона років тому. "Наші висновки підтверджують гіпотезу про те, що Європа була колонізована зі сходу, а наш аналіз придатності середовища існування показує, що ранні гомініни використовували теплі міжльодовикові періоди, щоб розселитися у вищих широтах і відносно континентальних місцях, таких як Королево, задовго до середньоплейстоценового переходу", – йдеться в публікації.

([вгору](#))

11.03.2024

В Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона відбулася робоча зустріч науковців нашого Інституту з представниками компанії «Boeing Україна»

Участь у ній взяли учений секретар Інституту кандидат технічних наук Ілля Клочков, завідувачі відділів – член-кореспондент НАН України Володимир Коржик, член-кореспондент НАН України Володимир Нестеренков, доктор технічних наук Олег Махненко, доктор технічних наук Максим Юрженко, а також старший науковий співробітник кандидат технічних наук Віктор Савицький ([E.O. Paton Electric Welding Institute – PWI](#)).

Головною темою розмови стало обговорення спільної роботи, яка дозволить ефективно використовувати і впроваджувати новітні науково-технічні розробки Інституту електрорварювання.

Науковці представили свої технології та обладнання, які можуть бути впроваджені в авіаційній промисловості. Це, зокрема, технології електронно-променевого зварювання багатьох сучасних конструкційних сплавів, а також устаткування для електронно-променевого зварювання і суміжних технологічних процесів. Таке обладнання дозволяє зварювати деталі газотурбінних двигунів, силового каркасу літаків та інших деталей складної конфігурації і широкого діапазону товщин. Вони забезпечують надвисокий рівень якості з'єднання, в тому числі хімічно активних металів і сплавів.

Були представлені технологічні підходи та обладнання для пошарового виготовлення металевих виробів заданої форми та структури дуговими, гібридними та променевими технологіями 3D друку, а також сучасні методи неруйнівного контролю і технічної діагностики.

Науковці розповіли і про використання математичного моделювання в галузі зварювання та споріднених технологій. Зокрема для виготовлення, відновлення, ремонту і подовження ресурсу зварних конструкцій авіаційної, космічної промисловості та критичної інфраструктури України.

Окрема увага була приділена технологіям зварювання високотехнологічних полімерних композитів та 3D друку полімерними матеріалами виробів зі складною і багаторівневою конструкцією.

[\(вгору\)](#)

Додаток 28

20.03.2024

Борисіхіна К.

Розгадку шукали сто років. Відомий український фізик розв'язав проблему передбачення температури плавлення

Його [дослідження](#), опубліковане в журналі Physical Review E, є значущим кроком у розумінні фундаментальних властивостей матерії і фазових переходів ([nv.ua](#)).

Протягом десятиліть учені стикалися з проблемою відсутності універсального опису лінії плавлення на фазових діаграмах температура-тиск. Але тепер теорія професора Траченка, заснована на останніх досягненнях у теорії рідин, пропонує просте параболічне рівняння для опису цієї лінії. Це означає, що температуру плавлення можна передбачити з використанням фундаментальних фізичних констант.

Відкриття професора Траченка має широкі практичні застосування в матеріалознавстві та інших галузях науки. Точне передбачення температур плавлення необхідне для розробки нових матеріалів, створення ліків і проектування різних пристроїв. Це також допоможе вченим глибше зрозуміти фазові переходи і створити матеріали з бажаними властивостями.

«Простота й універсальність цього результату особливо цікаві», — пояснює професор Траченко. «Це передбачає, що плавлення, незважаючи на його складність, демонструє фундаментальну єдність різних систем, від благородних газів до металів».

[Костя Траченко](#) здобув ступінь доктора філософії в Кембриджському університеті 2000 року та ступінь магістра у Львівському університеті. Згодом він став володарем дослідницької стипендії в Дарвін-коледжі в Кембриджі, а також стипендії передових досліджень EPSRC. У 2010 році розпочав роботу в Лондонському університеті Королеви Марії.

Наукові інтереси Траченка здебільшого лежать у царині теоретичної та обчислювальної фізики конденсованого стану, зокрема фундаментальна теорія рідких і надкритичних станів речовини, склування, стекл, ефектів високого тиску та радіаційного пошкодження, зокрема, у вигляді ядерних відходів і термоядерних реакторів. Його також цікавлять зв'язки між теорією поля та фізикою конденсованого стану, зв'язки між фундаментальними фізичними константами та властивостями систем, а також походження фундаментальних фізичних констант.

Робота Траченка отримала 10 найкращих нагород за прорив у фізиці та премію EPSRC-ССР за «видатний внесок у теорію і моделювання фаз конденсованої речовини, включно з теорією рідкого стану».

Траченко відомий розробкою теорії рідкого стану — давньої проблеми фізики.

([вгору](#))

Додаток 29

19.03.2024

Борисіхіна К.

Ще раз про військові злочини РФ. У Великій Британії оцінили наслідки підриву Каховської ГЕС для довкілля

Британський центр екології та гідрології (UKCEH) і HR Wallingford використовували передові технології для проведення першої незалежної оцінки наслідків лише через кілька тижнів після інциденту в червні ([nv.ua](#)).

Оцінки показали, що близько півмільйона гектарів прісноводних і наземних середовищ існування, що охороняються, зазнали серйозних загроз. Вивчення показало, що порушення призвело до викиду тисяч риб, спустошення Каховського водосховища та ерозії відкладень, що може призвести до додаткового викиду забруднювальних речовин.

[Дослідження](#), опубліковане в журналі Nature Ecology & Evolution, також виявило, що понад 1000 потенційних джерел забруднення опинилися на затоплених територіях, включно з промисловими об'єктами та очисними спорудами. Це створило серйозні загрози для навколишнього середовища і здоров'я людини.

Професор Брайан М. Спірс з УКСЕН зазначив, що така оперативна оцінка наслідків військових дій є унікальною. Дослідження об'єднало гідрологічне і цифрове моделювання з аналізом супутникових знімків і даних з екології, що дало змогу виявити охоронювані місця проживання і види, що зазнали загрози.

У звіті також зазначено, що прорив зачепив понад півмільйона гектарів місцезростань національного та міжнародного значення, включно з Чорноморським біосферним заповідником. Близько 28 із 567 видів, які постраждали від цілої низки небезпек, перебувають під загрозою зникнення, зокрема дрохву, понтійський шад, морську свиню, донецького йоржа, степового тхорека, європейську норку та тонкодзьобуватого кроншнепа, останній із яких перебуває на межі вимирання.

Експерти наголосили на важливості вжиття заходів для відновлення порушених районів і включення наукових даних у планування постконфліктного відновлення. Рекомендації щодо подальших дій охоплюють заходи з охорони довкілля та відновлення біорізноманіття.

Професор Гаррі Діксон з УКСЕН наголосив, що подібні дослідження є ключовим елементом у реагуванні на екологічні лиха та підготовці до надзвичайних ситуацій по всьому світу. Завдяки використанню передових технологій і спільній роботі експертів, вчені продемонстрували можливість швидкої та ефективної оцінки наслідків природних і техногенних катастроф.

([вгору](#))

Додаток 30

03.03.2024

Дейна А.

ДЛЯ КОРОТКОЗОРОСТІ ТА ДАЛЕКОЗОРОСТІ: ВЧЕНІ ВДОСКОНАЛИЛИ УНІВЕРСАЛЬНІ КОНТАКТНІ ЛІНЗИ

"На відміну від існуючих мультифокальних лінз, наша лінза добре працює в широкому діапазоні умов освітлення та зберігає мультифокальність незалежно від розміру зіниці", – каже Бертран Сімон, доцент Вищої школи Інституту оптики ([ZN.UA](#)).

Ідея створити лінзу зі спіралеподібною поверхнею, яка змушувала б вхідне світло обертатися, як штопор, виникла у вченого Лорана Галіньє, коли він вивчав сильні деформації рогівки.

"Оптичний вихор" здатен створювати кілька точок фокусування на лінзі, дозволяючи людині з поганим зором чітко бачити на різних відстанях, не турбуючись про спотворення, які можуть супроводжувати традиційні мультифокальні лінзи.

Винахід перевірили на групі добровольців. Ті повідомили, що у них покращилася здатність бачити на різних відстанях та при різному освітленні.

Нова технологія може принести користь не лише для корекції зору, а й у інших сферах, вважають вчені. Наприклад, для дистанційного зондування за допомогою БПЛА.

[\(вгору\)](#)

Додаток 31

05.03.2024

Борисіхіна К.

Прорив у лікуванні травм. У США запатентували технологію створення надреалістичної шкіри

Провідний професор Ібрагім Т. Озболат і його колеги розробили метод, що дає змогу створити повношарову [шкіру](#) на живих моделях, до того ж, на ній навіть можуть вирости шерсть або волосся ([nv.ua](#)).

У попередніх дослідженнях вчені вже друкували тонкі шари шкіри в 3D, але вперше вони змогли роздрукувати повну живу систему з декількох шарів, включно з гіподермою — найнижчим шаром, що забезпечує структуру і підтримку. Цей процес може бути виконаний під час операції, забезпечуючи більш швидке та ефективно відновлення пошкодженої шкіри.

Результати [дослідження](#), опубліковані в *Bioactive Materials*, підтверджують значний прогрес у реконструкції тканин. Спочатку вчені отримали жирову тканину та стовбурові клітини від пацієнтів. Потім вони використовували їх для створення компонентів біочорнил, які завантажували в біопринтер. Третій компонент — зсідальний розчин, який допомагає зчепити інші компоненти з пошкодженою шкірою.

Дослідження на тваринах показало, що спільна доставка матриксу і стовбурових клітин істотно підвищує ефективність формування гіподерми і структури волосяних фолікулів. Цей метод може мати велике значення в дерматології, трансплантації волосся і пластичній хірургії, забезпечуючи більш природні та естетично прийнятні результати.

Інноваційний підхід до реконструкції шкіри відкриває нові перспективи в галузі медичної хірургії та може призвести до розробки клінічних методів точної реконструкції шкіри та інших тканин.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

[\(вгору\)](#)

18.03.2024**ELLE УКРАЇНА ПРЕЗЕНТУЄ НОМЕР, ПРИСВЯЧЕНИЙ ШТУЧНОМУ ІНТЕЛЕКТУ**

«У цьому номері ми не тільки хотіли познайомити вас із останніми трендами у царині ШІ, але й вирішили надати йому трохи більше повноважень, тобто дозволили взяти участь у створенні окремих матеріалів. Обіцяємо багато несподіванок — зокрема, обкладинку цього номера, згенеровану саме за допомогою цифрових технологій. А ще окреме слово у ролі «запрошеного редактора», — коментує головна редакторка видання Соня Забуга ([Academ.City](https://www.academ.city)).

Штучний інтелект (далі — ШІ) є досить чутливою сферою для людства. Вперше цей термін у 1956 році вжив американець Джон Маккарті: він описував розділ інформатики, метою якого є оснащення машин людськими здібностями. Суперечливі та палкі дебати щодо ризиків цієї технології точаться багато років. Із новою силою ці обговорення в 2022 році сколихнула поява чат-бота ChatGPT: він здатен за кілька секунд створити текст, який важко відрізнити від оригінального людського. Пригадаймо нещодавню ситуацію з письменницею Ріе Кудан, переможницею найпрестижнішої японської літературної премії Акутагави: авторка зізналася, що писала роман за допомогою ChatGPT. Згодом організатори премії Акутагави відмовилися коментувати ситуацію. Заради правди, наша країна має дуже амбітні цілі щодо штучного інтелекту.

Як нещодавно наголосив віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій, міністр цифрової трансформації **Михайло Федоров**, «Україна має очолити тренд ШІ у світі. Розуміти, що відбувається, швидко реагувати та мати власну стратегію». Українці вже застосовують ШІ в медицині, кіноіндустрії, геймінгу, навчанні та на фронті. Наші фахівці, які використовують ШІ, відомі й за кордоном. Так, завдяки ШІ український стартап Respeecher створює голоси для Голлівуду. А розробки проєкційної навігації з використанням ШІ колишнього українського стартапу Apostera можна зустріти в автомобілях світових концернів. І це тільки найвідоміші приклади. Нині в Україні над ШІ працюють багато вчених у різних наукових установах. Зареєстровано кілька десятків компаній, що займаються розробкою моделей ШІ в Україні. Крім всього вищезгаданого, у нашій країні народжуються наукові парки, зокрема **Academ.City** на базі НАН України. Цей парк, своєрідний аналог Кремнієвої долини, створений під впливом наукового парку Adlershof у Берліні, має амбітну мету підштовхнути наукоємні галузі (ШІ, біотехнології, зелену енергетику), стати тими важелями, які дозволять в Україні побудувати інноваційну економіку, що базується на знаннях. До речі, ініціювала запровадження Academ.City та очолила його відома українська наукиня, докторка фізико-математичних наук **Олександра Антонюк**.

Інтерв'ю журналу давали:

СВГЕНІЯ СУЛЕМА Докторка технічних наук, завідувачка кафедри програмного забезпечення комп'ютерних систем Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

НАТАЛІЯ АВАНЕСОВА Учасниця AI-ком'юніті AI HOUSE, AI Architect у компанії Miratech, авторка курсу NLP Beginning в Projector Institute.

АЛІНА ФРОЛОВА Молодший науковий співробітник, кафедра математики КАУ, Лабораторія системної біології. Експертка наукового парку Academ.City

НАТАЛІЯ СТАСЮК Докторка біологічних наук, старша наукова співробітниця Інституту біології клітини Національної академії наук України, лауреатка п'ятого сезону української премії L'Oréal-UNESCO «Для жінок у науці».

АНТОНІНА БОНДАРЧУК Технічна тренерка Grid Dynamics. Основні напрямки роботи: Data Science, Data Analysis, Big Data.

СВГЕНІЯ СЕМЕНОВА Старша наукова співробітниця Інституту математики НАН України, кандидатка фізикоматематичних наук.

Прочитати окремі статті можна тут: [ELLE весна 2024](#)

[Придбати повний номер журналу ELLE.](#)

([вгору](#))

Додаток 33

06.03.2024

Вауліна Ф.

ШТУЧНИЙ «НАДІНТЕЛЕКТ» МОЖЕ З'ЯВИТИСЯ НАБАГАТО РАНІШЕ, НІЖ ВВАЖАЛОСЯ – ВЧЕНИЙ

Герцель відомий як «батько AGI», оскільки на початку 2000-х допоміг популяризувати цей термін, який розшифровується як «загальний штучний інтелект» ([ZN.UA](#)).

Найкращі системи ШІ, які використовуються сьогодні, вважаються «вузьким штучним інтелектом», оскільки вони можуть бути здібнішими, ніж люди, лише в одній області. Вони не можуть перевершити людей загалом. Такі системи, які варіюються від алгоритмів машинного навчання до великих мовних моделей (LLM), таких як ChatGPT, не можуть міркувати та розуміти контекст.

Але Герцель зазначив, що дослідження в галузі ШІ вступають у період експоненційного зростання, і дані свідчать про те, що загальний штучний інтелект (AGI), при якому ШІ стає таким же умілим, як і люди, у кількох областях, незалежно від вихідних даних навчання, знаходиться в межах досяжності. Ця гіпотетична точка розвитку ШІ відома як сингулярність.

На думку Герцеля, людство створить перший варіант AGI у 2029-2030 роках. Але він припускає, що це може статися і 2027 року.

Якщо такий ШІ буде спроектований таким чином, щоб мати доступ до власного коду та переписувати його, він може швидко перетворитися на штучний надінтелект (ІНІ). Його Герцель визначає як ШІ, що має скомбіновану когнітивну і обчислювальну силу всієї людської цивілізації.

«Ніхто ще створив загальний штучний інтелект людського рівня; ніхто не має чіткого уявлення про те, коли ми дістанемося цього. Я маю на увазі, що є відомі невідомі та, ймовірно, невідомі невідомі. З іншого боку, мені це здається цілком ймовірно, що ми зможемо досягти AGI людського рівня, скажімо, у найближчі три-вісім років», - сказав Герцель.

За його словами, існує «три лінії доказів, що сходяться» на підтримку його тези. Перший із них – моделювання Рея Курцвейла, яке він провів у книгах «Сингулярність близька» (2005) та «Сингулярність ближче» (2024). Його моделі показали, що AGI може бути сконструйовано вже в 2029 році.

Герцель також вказав на покращення, внесені до програм LLM за кілька років, які «відкрили у світі потенціал ШІ». Він пояснив, що LLM самі по собі не приведуть до AGI, оскільки те, як вони демонструють знання, не відображає справжнього розуміння, але LLM можуть бути одним із компонентів широкого набору взаємопов'язаних архітектур.

Третім доказом, за словами Герцеля, є його робота зі створення інфраструктури, яку він назвав OpenCog Huregon, а також пов'язаних з нею програмних систем та майбутньої мови програмування AGI, яка отримала назву MeTTa.

Гіпотетична кінцева точка передбачає створення інфраструктури ШІ, яка складатиметься з різних систем і представлятиме різні елементи людського пізнання, від генерації контенту до міркувань.

Разом з тим, Герцель визнав, що може помилятися, і що для створення AGI може знадобитися «квантовий комп'ютер з мільйоном кубітів або щось таке».

([вгору](#))

Додаток 34

20.03.2024

Печенюк А.

ChatGPT заповнив наукові журнали. Недолугі помилки чат-бота знайшли в рецензованих статтях

На вихідних в X (Twitter) став вірусним допис медикіні, яка помітила, що численні статті, яка є у Google Scholar, безплатному інструменті пошуку, що індексує матеріали, опубліковані в академічних журналах, містять текст «Я не маю доступу до даних у реальному часі». Цей характерний текст нерідко бачать користувачі ChatGPT, коли чат-бот зі штучним інтелектом не може виконати їхній запит ([nv.ua](#)).

<p>Financial Inclusion In Economic & Financial Growth In India With Special Reference Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana (Pmjdy) [PDF] mi</p> <p>S Zameer, SU Khan - Migration Letters, 2024 - migrationletters.com</p> <p>... As of my last knowledge update in September 2021, the program had made significant progress in increasing account penetration. 2. Aadhaar: The Aadhaar system, which assigns a ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>	<p>2023 - bcsrj.com</p> <p>... While I don't have access to real-time data or information beyond my last training cut-off in September 2021, I can provide some general insights into drug resistance and its implications ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>
<p>Autism Spectrum Disorder: Advances in Understanding and Intervention Strategies [PDF] ijsi</p> <p>A Bhattacharjee, A Das, N Alam, S Suthar - 2024 - ijsi.in</p> <p>... The categorization of ASD evolved, and as of my last knowledge update in January 2022, the diagnostic criteria underwent changes with the publication of the fifth edition of the ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>	<p>A Comprehensive Review of Blade Battery Technology for the Vehicle Industry [PDF] res</p> <p>RB Hossain, SMN Sakib, MDF Rabbi, S Islam, P Roy... - 2023 - researchgate.net</p> <p>... Although I don't have access to real-time market data, as of my last knowledge update in September 2021, I can provide you with information based on the state of the industry at that ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>
<p>Regulation of online gambling in Russia: Issue of loot boxes and microtransactions [HTML] C</p> <p>T Bhushan - Russian Law Journal, 2023 - cyberleninka.ru</p> <p>... However, as of my last knowledge update in 2021, Australia had not classified loot boxes as gambling, but the discussion indicated a growing concern over their potential impact. ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>	<p>Problems and prospects of the international development of esports in Iraq: master's thesis [PDF] urfi</p> <p>HHA Bananah - 2023 - elar.urfu.ru</p> <p>... While I don't have access to real-time data, I can provide a general overview of the factors typically examined in the distribution of demographics in eSports research. In our sample, we ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p> <p>Zhejiang Normal University's Impact on the Local Community and Beyond</p> <p>L Larsala - Available at SSRN 4622605, 2023 - papers.ssrn.com</p> <p>... As of my last knowledge update in September 2021, I don't have access to real-time data, and Zhejiang Normal University's (ZJNU) specific vision and goals for the future beyond that ...</p> <p>☆ Related articles ⇨</p>

Крім цього, чимало статей містили текст «На момент останнього оновлення знань», яким ChatGPT зазвичай уточнює, що інформація може бути не зовсім актуальною на момент запиту. Видання [404 Media](#) зазначає, що під час перевірки виявило 115 таких матеріалів у Google Scholar.

Більшість таких наукових статей було розміщено у непопулярних журналах, які відомі як «паперові фабрики», що пропонують розміщення текстів за окрему плату. Але були й випадки розміщення текстів, створених за допомогою ШІ й погано вчитаних пізніше, в авторитетних виданнях і зі вказівками про те, що статтю було рецензовано. Приміром, минулого тижня дослідник Bellingcat Коліна Колтай звернула увагу на статтю, опубліковану в Surfaces and Interfaces, яка містила шматок відповіді ChatGPT на запит користувача. Текст «Звичайно, ось можливий вступ до вашої теми» був розміщений у верхній частині вступу до статті.

The three-dimensional porous mesh structure of Cu-based metal-organic-framework - aramid cellulose separator enhances the electrochemical performance of lithium metal anode batteries

Manshu Zhang,^{a,1} Liming Wu,^{a,1} Tao Yang,^b Bing Zhu,^a Yangai Liu,^a

Show more

 Share Cite

<https://doi.org/10.1016/j.surfin.2024.104081>

[Get rights and content](#)

Introduction

Certainly, here is a possible introduction for your topic: Lithium-metal batteries are promising candidates for high-energy-density rechargeable batteries due to their low electrode potentials and high theoretical capacities [1], [2]. However, during the cycle, dendrites forming on the lithium metal anode can cause a short circuit, which can affect the safety and life of the battery [3], [4], [5], [6], [7].

([вгору](#))

Додаток 35

06.03.2024

ЯК ВІДРІЗНИТИ КОНТЕНТ ВІД ГШІ ТА ЛЮДИНИ

З моменту запуску ChatGPT від OpenAI, який відбувся у листопаді 2022 року, мало місце безпрецедентне зростання використання інструментів ГШІ у різних сферах людської діяльності. Але поки недостатньо профільних досліджень цього феномену й відповідно немає системного розуміння проблем і наслідків. Автор статті аналізує результати експерименту, в межах якого студентам-психологам та науковцям було запропоновано відрізнити наукові реферати, створені ChatGPT та написані людиною. 56 учасників з акредитованих інститутів психології (27 студентів, 15 аспірантів та 14 дослідників) показали, що їм важко розрізняли контент, створений штучним інтелектом і людьми (52% зробили правильні експертизи). Було цікаво також встановити, чи впливає наявність академічного досвіду на його здатність розрізняти контент, у чому опитані вбачають різницю між контентом, створеним ШІ та людиною (текстові особливості рефератів), як розуміють етичне та практичне використання інструменту ГШІ та його роль в освіті і наукових дослідженнях ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <http://surl.li/rfisu>, <http://surl.li/rfitg>

([вгору](#))

05.03.2024

Печенюк А.

Нова кібербезпека. Створено вірус, здатний використовувати ChatGPT чи Gemini для викрадання даних

Група дослідників стверджує, що створена ними програма, ймовірно, є першим у світі хробаком для генеративного штучного інтелекту. Хробак здатний поширюватися від однієї системи до іншої, потенційно викрадаючи дані або розгортаючи зловмисне програмне забезпечення, пише [WIRED \(nv.ua\)](https://www.nv.ua).

«Це фактично означає, що тепер у вас є можливість здійснити новий вид кібератак, якого раніше не було», — каже керівник дослідження Бен Нассі з Cornell Tech.

У новій статті вчені показали, як здійснюють атаки за допомогою цього хробака та помічників для електронної пошти з метою викрасти дані з листів і розсилати спам. Для демонстрації дослідники створили систему електронної пошти, яка може надсилати та отримувати повідомлення за допомогою генеративного штучного інтелекту, підключаючись до ChatGPT, Gemini та LLM з відкритим кодом LLaVA.

В одному випадку дослідники, діючи як зловмисники, написали електронний лист, який «отрує» базу даних ШІ-помічника електронної пошти, використовуючи пошуково-розширену генерацію (RAG). Коли RAG отримує електронний лист у відповідь на запит користувача та надсилає його GPT-4 або Gemini Pro для створення відповіді, він, кажуть дослідники, «зламає службу генеративного ШІ» і зрештою викрадає дані з електронних листів. Це можуть бути імена, номери телефонів, номери кредитних карток та будь-яка інша конфіденційна інформація.

«Згенерована відповідь, що містить конфіденційні дані користувача, коли вона використовується для відповіді на електронний лист, пізніше заражає нові хости», — говорить Нассі.

У другому методі, кажуть вчені, використовується зображення з вбудованою зловмисною підказкою, яке змушує помічника електронної пошти пересилати повідомлення іншим.

«Після кодування самовідтворюваної підказки будь-яке зображення, що містить спам, образливий матеріал або навіть пропаганду, може бути перенаправлено новим клієнтам», — пояснює Нассі.

Дослідники очікують на появу хробаків для генеративного штучного інтелекту в «диких» умовах вже у найближчі два-три роки. Також творці нового вірусу наголошують, що їхня робота є попередженням про недосконалість архітектури екосистем зі штучним інтелектом. Вони повідомили про свої висновки Google й OpenAI.

([вгору](#))

04.03.2024

Дейна А.

ОФІС ТА ДИСТАНЦІЙКА: ДЕ ПРАЦІВНИКИ УСПІШНІШІ ТА ЩАСЛИВІШІ

Пандемія COVID-19 прискорила перехід до гібридного формату роботи у багатьох професійних галузях. Наприклад, багато інститутів офіційно дозволили співробітникам ділити свій час між роботою в офісі чи лабораторії та вдома. Однак наслідки таких змін не очевидні, пише [Nature \(ZN.UA\)](#).

Дистанційні працівники стверджують, що вони щасливіші та продуктивніші. Однак деякі дослідження показують, що команди, в яких люди працюють поряд один з одним, в тому числі академічні дослідницькі групи, дають якісніші та інноваційніші результати.

У 2016 році лише 4% повних оплачуваних днів у США припадало на роботу з дому. У травні 2020 року ця частка зросла до 60%, а згодом вирівнялася приблизно до 25%. Схожа історія в інших країнах. За даними уряду Великої Британії за 2022-2023 роки, майже половина працівників повідомила, що деякий час працює з дому.

З розвитком технологій і політики географічний розкид фахівців, які співпрацюють між собою з різних точок планети, збільшується. Згідно з аналізом, проведеним у 2011 році, середня відстань співпраці між вченими поступово збільшувалася з 334 кілометрів у 1980 році до 1,553 кілометрів у 2009 році.

У 1980-х роках американська банківська корпорація American Express провела успішний експеримент під назвою Project Homebound, в рамках якого випробували систему альтернативного офісу вдома для людей з обмеженими можливостями. Компанія вихвалялася економією коштів та підвищенням продуктивності праці. Але профспілкові діячі побоювалися експлуатації та закликали заборонити "електронні домашні робочі місця".

Нещодавно низка невеликих досліджень, проведених на конкретних групах, таких як працівники колл-центрів та IT-фахівці, показала, що повністю віддалені працівники, як правило, менш продуктивні – приблизно на 10-20%. Вони обробляють менше дзвінків, вводять менше даних і витрачають більше часу на виконання тих самих завдань. Це суперечить твердженням перших днів пандемії про те, що люди, які працюють вдома, виконують більше роботи, ніж ті, хто перебуває в офісі.

Теоретично гібридна робота врівноважує бажання працівників бути гнучкими та побоювання начальства з приводу продуктивності.

Дослідження, проведене у 2022 році серед 1,612 інженерів, співробітників маркетингових та фінансових відділів глобального туристичного агентства Trip.com, схоже, підтвердило цю точку зору. Компанія запропонувала співробітникам працювати з офісу або на постійній основі, або два дні на тиждень. Співробітники, які працювали за змішаною

схемою, були щасливішими і рідше залишали компанію, ніж ті, хто працював з офісу повний робочий день. Результати, які опубліковані в якості робочого документа і ще не пройшли рецензування, свідчать про те, що хоча члени команди, віднесені до гібридної групи, працювали в різні години і за різними схемами, ніж ті, хто працював в офісі, загальна продуктивність груп була однаковою. При цьому працівники, яким доводиться довше добиратися на роботу, частіше наголошували на перевагах віддаленої роботи.

([вгору](#))

Додаток 38

03.03.2024

Дейна А.

ЧИМ БІЛЬШЕ ВЧИШСЯ, ТИМ ВИЩІ ШАНСИ ПРОЖИТИ ДОВШЕ – РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Учасники американського багаторічного Фрамінгемського дослідження серця, які досягли вищих рівнів освіти, як правило, повільніше старіли і прожили довше життя порівняно з тими, хто навчався менше, свідчать результати аналізу, проведеного вченими з [Колумбійського університету \(ZN.UA\)](#).

Автори дослідження, опублікованого в медичному журналі [JAMA Network Open](#), стверджують, що вони першими пов'язали освітню мобільність із темпами біологічного старіння та смертності.

"Ми давно знаємо, що люди з вищим рівнем освіти, як правило, живуть довше. Але існує безліч проблем, пов'язаних із з'ясуванням того, як це відбувається, і, що особливо важливо, чи будуть заходи щодо підвищення рівня освіти сприяти здоровому довголіттю", – каже Деніел Бельскі, доцент кафедри епідеміології Колумбійської школи Мейлмана та Центру старіння.

Аналіз проводився на даних 14,106 учасників Фрамінгемського дослідження серця в трьох поколіннях. Щоб виміряти темпи старіння, дослідники використовували епігенетичний годинник DunedinPACE. Результати показали, що два роки додаткової освіти у навчальному закладі знижують темпи старіння на два-три відсотки. Таке уповільнення темпів старіння відповідає приблизно 10-відсотковому зниженню ризику смертності, згідно з попереднім аналізом у рамках Фрамінгемського дослідження серця.

([вгору](#))

Додаток 39

20.03.2024

Війна змушує Україну прискорюватися в галузі енергоефективності – Фаренюк

Він підкреслив нагальну потребу прискорити та масштабувати перехід на відновлювальні джерела енергозабезпечення та зниження енергоспоживання (ukrinform.ua).

«Війна змушує нас значно прискорюватися, значно швидше рухатися вперед та запозичувати найкращі здобутки, практики та впроваджувати їх прямо зараз і у великих обсягах. Перед нами стоять дуже великі виклики щодо зниження енергоспоживання як в житловому, так і громадському секторі», - сказав Фаренюк.

Він зауважив, що в світі загалом відбувається «зелений перехід» до відновлювальних джерел енергії, і наша країна також не залишається осторонь. Будуть запроваджуватися нові програми, які націлені саме на впровадження відновлювальних джерел енергії: йдеться про встановлення сонячних панелей, теплових насосів, акумуляторів і іншого обладнання для забезпечення автономного забезпечення електроенергії в будівлях. Це дуже нагальне питання особливо в сьогоднішній ситуації повномасштабної військової агресії, - повторив Фаренюк і нагадав про блекаути, які українці переживали, особливо попередньої зими.

«Рухаємося в цьому напрямку, шукаємо партнерів. Знаходимо велику підтримку серед наших європейських, особливо німецьких партнерів. Сподіваємося, що завдяки плідній співпраці наша країна буде ставати дедалі енергонезалежною, буде впроваджувати найкращі європейські практики в своїх будинках і енергетичній галузі», - підсумував глава Фонду...

Читайте також: [У Берліні енергетики з усього світу шукають шляхи прискорення переходу на відновлювальні джерела \(вгору\)](#)

Додаток 40

01.03.2024

Історичної угоди досягли 31 країна-член International Energy Agency (IEA)/Міжнародного енергетичного агентства під час Міністерського засідання у Парижі

Впевнені, що виступ Міністра енергетики Герман Галущенко та поточний досвід України допомогли учасникам заходу не вагатися у прийнятті важливого рішення ([Інститут відновлюваної енергетики НАН України](#)).

Хоча Україна є лише асоційованим членом IEA/МЕА, ми також прагнемо здійснити поступовий енергетичний перехід та зменшити залежність економіки від вуглеводнів.

На своїй сторінці у Фейсбук Міністр енергетики України Герман Галущенко [розмістив](#) текст свого виступу:

«Ніколи знову!

Ніколи ми не маємо більше допустити повернення до ситуації, коли росія маніпулювала ринками і країнами, користуючись залежністю від

російських вуглеводнів. Бо саме ця залежність дозволила агресору розпочати війну в Україні.

З такою позицією звернувся до колег – міністрів під час зустрічі, організованої до 50-річчя Міжнародного енергетичного агентства. Залежність – занадто небезпечна річ в енергетиці.

Ми бачили, як росія намагалася використовувати залежність для маніпуляцій урядами, країнами.

І зараз ми, українці, переживаємо наступний етап: коли ми позбулися цієї залежності, росіяни почали війну.

У 2022 році росія отримала 600 млрд доларів від експорту вуглеводнів. Тільки в Європі вони заробили 186 мільярдів. Вони не витрачають їх на освіту чи медицину.

Вони витрачають їх на зброю, якою щодня вбивають українців.

Ми часто чуємо слово «солідарність». Але якщо країна, декларуючи солідарність, допомагає росіянам обійти санкції, то це не солідарність.

Якщо з одного боку вони разом з країнами, які справді щирі у своїй солідарності, виживають у цій енергетичній війні, але з іншого боку купують російські вуглеводні за вигідними контрактами – то це не про солідарність.

І навіть зараз ми чуємо окремі голоси про те, що війна в Україні завершиться, і хтось захоче повернутися до старих контрактів з росіянами.

Ми маємо цього не допустити. Ніколи знову! Щиро вірю, що наші партнери нас чують і розуміють».

(вгору)

Додаток 41

18.03.2024

Борисіхіна К.

Забудьте про нафту, газ і вугілля. Екологи пропонують радикально скоротити видобуток викопного палива для порятунку планети

Для обмеження глобального потепління до 1,5°C необхідно скоротити експлуатацію вугілля, природного газу і нафти в так званих соціально та екологічно чутливих районах (nv.ua).

Останні включають природні заповідники, території біорізноманіття та місця проживання корінних народів.

Автори [представили](#) карту, на якій позначено регіони, де необхідно припинити видобуток нафтових ресурсів.

«Мета зупинити глобальне потепління на позначці 1,5°C вимагає повної зупинки розвідки нових родовищ викопного палива, припинення ліцензування видобутку нового викопного палива та передчасного закриття дуже значної частини (75%) нафтових родовищ», — зазначають автори.

Вони також підкреслюють, що поточні темпи викидів вуглекислого газу скорочують вуглецевий бюджет, що залишився, до його повного вичерпання

до 2028 року. Це ставить хрест на завданнях зі збереження поточних темпів глобального потепління.

Також підкреслюється, що спалювання відомих людству запасів викопного палива може призвести до викидів, що перевищують бюджет, який залишився, у 40 разів.

Щоб досягти цілей Паризької угоди, дослідники закликають інвестувати в чисті джерела енергії.

Паризька угода — це [міжнародний договір](#) про зміну клімату, який закликає обмежити глобальне потепління рівнем нижче 2 °С порівняно з доіндустріальним рівнем і докласти зусиль для обмеження його до 1,5°C. Він був підписаний 196 країнами 12 грудня 2015 року на Конференції ООН зі зміни клімату COP21 у Парижі і набув чинності 4 листопада 2016 року.

[\(вгору\)](#)

Додаток 42

27.03.2024

МОН ДОЛУЧИЛОСЯ ДО МІЖНАРОДНОГО СЕМІНАРУ В ЦЮРИХУ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Цими днями у Цюриху (Швейцарія) відбувся захід присвячений українській науці та інноваціям «Rebuilding and Strengthening Ukrainian Science and Innovation in Support of Economic Recovery: A Workshop in Zurich» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Семінар був організований Національною академією наук США в партнерстві з Фондом Сімонса та Федеральною вищою технічною школою Цюриха. Учасниками заходу були провідні міжнародні експерти та науковці.

У межах події в онлайн-форматі взяв участь заступник міністра освіти і науки України Денис Курбатов, який представив міжнародним партнерам стратегічні кроки уряду України стосовно реформування наукової сфери, а також розповів про ключові аспекти Стратегічного плану МОН до 2027 року щодо науки.

Серед основних цілей семінару — пошук нових інструментів міжнародної підтримки та підсилення української науково-інноваційної системи для подальшого економічного відновлення та стійкості України, а також створення спільного дослідницького фонду для підтримки української науки.

[\(вгору\)](#)

Додаток 43

15.03.2024

29 лютого завершився термін подання матеріалів для участі у конкурсі на здобуття Премії НАН України «За популяризацію науки»

(<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

У номінації «Найкращий науково-просвітницький проєкт року (музейні, виставкові, фестивалі, лекторії, наукові кафе, спеціальні (тематичні) онлайн-проєкти, проєкти в соціальних мережах, подкасти, проєкти блогерів, проєкти інших форматів, що залучають широку громадськість (дорослих, дітей і школярів, студентів) до досягнень науки через публічні заходи) подано 8 проєктів:

📌 Проєкт Харківського фізико-технічного інституту «Фотоархів ХФТІ: збереження, поширення та переосмислення»

📌 Науково-просвітницькі проєкти Національного фармацевтичного університету для учнів закладів загальної середньої освіти «Від захоплення природничими науками до чарівного світу фармації»

📌 Науково-просвітницький проєкт Галини Гуменюк та Андрія Горбаня «Клуб ім.Сергія Виноградського»

📌 «Техлабіно» – мобільна лабораторія для учнів 5-11 класів – проєкт Національного університету «Львівська Політехніка»

📌 Програма з підготовки багатопрофільних військових операторів безпілотних літальних апаратів. Автор: Олександр Волков

📌 Навчально-науковий проєкт Хімічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка з популяризації науки «Лекторій для юних хіміків»

📌 Проєкт «Про науку. Компетентно» на YouTube каналі НАН України

📌 Науково-просвітницький проєкт з технологій та інженерії для школярів STEM PLACE (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»)

Ознайомитись з описами поданих до участі у конкурсі робіт можна за посиланням 📌

https://drive.google.com/drive/folders/1wbi25rOFwPEYFOawid2ZZZ_JoJtWT_cu?fbclid=IwAR0fKh0xEe7L2omu-eYC9yGZGtd75_4pgmtdatYp_Gx0GCuH-4j8drLuBiU

(вгору)

Додаток 44

26.03.2024

Інформаційний захід «Інфо-Дей» та захід із розповсюдження інформації для інших цільових груп у Львові: день I

Представники закладів вищої освіти, наукових установ, малого та середнього бізнесу, органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій – всі, хто так чи інакше цікавиться Рамковою програмою ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», дізнавалися про її можливості для українських учасників ([Національний фонд досліджень України](#)).

Подію розпочали зі вступним словом заступник Міністра освіти і науки України Денис Курбатов, заступниця генерального директора Генерального директорату з питань досліджень та інновацій Європейської комісії Сігне Ратсо та виконавча директорка Національного фонду досліджень України Ольга Полоцька. Вони привітали учасників та підкреслили важливість участі українських науковців, дослідників та інноваторів у Програмі, що відкриває великі можливості, дає поштовх для розвитку вітчизняної дослідницької сфери, а також сприяє інтеграції України до європейського дослідницького простору.

Серед спікерів цього дня були представники Європейської комісії. Так, Ангела Лібераторе, керівниця наукового відділу Європейської дослідницької ради розповіла, чому передові дослідження важливі і як українські дослідники можуть брати в них участь. Марія Федотовайте, спеціалістка з питань політики із регулювання питань у MSCA Генерального директорату з питань освіти, молоді, спорту та культури ЄК представила учасникам можливості для українських дослідників у програмному компоненті «Дії Марії Склодовської-Кюрі» (MSCA). Тудор Трестієні Іон, керівник сектору кар'єри дослідників Генерального директорату з питань досліджень та інновацій ЄК презентував інструмент ERA4Ukraine в Euraxess. Генрієте Стоєбер, аналітикиня SAR Europe partner та членкиня консорціуму MSCA4Ukraine Європейської асоціації університетів розповіла про MSCA4Ukraine та європейську підтримку української спільноти вищої освіти.

Також до заходу долучилися представники Офісів Програми «Горизонт Європа» в інших країнах, зокрема директорка Національного контактного пункту в Республіці Польща Програми «Горизонт Європа» Магдалена Бем-Анджеєвська, керівник «Офісу Горизонт Європа в Республіці Молдова» Віталій Морару та координатор Національного контактного пункту, керівник «Офісу Горизонт Європа в Грузії» Леван Кецуріані. Вони поділилися особливостями функціонування Офісів і підтримки дослідників та інноваторів у їхніх країнах. Зі свого боку керівник «Офісу Горизонт Європа в Україні» Національного фонду досліджень України Ігор Таранов звернувся до присутніх із презентацією роботи Офісу з моменту його відкриття, розповів про його мету, очікування і майбутні можливості для українських учасників. А також керівник українського Офісу познайомив з усіма його спеціалістами за їхніми сферами діяльності.

Крім того, у другій робочій панелі виступили представники програм міжнародної підтримки та проектів, які функціонують у синергії з Програмою «Горизонт Європа». Оксана Бережна, керівниця експертної групи з питань розвитку інновацій директорату науки та інновацій, національна координаторка Європейської асоціації COST в Україні, представниця програмного комітету «Європейська інноваційна рада та європейські інноваційні екосистеми» Програми «Горизонт Європа» розповіла про асоціацію COST та можливості, відкриті для українських дослідників та

інноваторів, оскільки України є її повноцінним учасником. Жанна Таланова, заступниця координатора – менеджерка з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні, координаторка Національної команди експертів з реформування вищої освіти Е+ презентувала Програму Європейського Союзу «Еразмус+», дотичну до досліджень закладів вищої освіти. Представниці Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій Ольга Кронда, начальниця департаменту розвитку інновацій, представниця програмного комітету «Європейська інноваційна рада та європейські інноваційні екосистеми» Програми «Горизонт Європа» та Галина Штогрин, начальниця відділу координації грантової діяльності представили інноваційний розвиток України через призму діяльності УКРНОІВІ. Європейський інститут інновацій і технологій в Україні (EIT Community RIS Hub) презентував його керівник Ігор Маркевич, який поза тим є представником програмного комітету «Цифровізація, промисловість і космос» Програми «Горизонт Європа».

Варто зазначити, що подія спричинила неабиякий резонанс, слухачі ставили багато питань, на які отримали вичерпні кваліфіковані відповіді. Загалом у заході взяли участь близько 250 гостей, які долучилися як онлайн, так і особисто.

[\(вгору\)](#)

Додаток 45

20.03.2024

Цифрові можливості академічних бібліотек

Захід пройшов у змішаному форматі онлайнної та офлайнної зустрічі на платформі Zoom та у Залі засідань Вченої ради НБУВ (модератор – завідувачка [відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ](#), кандидатка наук із соціальних комунікацій [О. Л. Сокур](#)) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

У роботі семінару взяли участь близько 120 учасників зі всіх куточків України, зокрема: фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної наукової медичної бібліотеки України, Національної історичної бібліотеки України, Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка, Одеської національної наукової бібліотеки, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Короленка, Державної науково-технічної бібліотеки України імені В. Г. Заболотного, Державної науково-технічної бібліотеки України, Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, Науково-технічної бібліотеки Українського державного університету науки і технологій (Дніпро), Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка, бібліотеки Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України, Інституту металофізики імені Г. В.

Курдюмова НАН України, Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України, Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України, Інституту мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАН України, Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України, Інституту археології НАН України, Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, Інституту відновлювальної енергетики НАН України, Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України, Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології імені Р. Є. Кавецького НАН України, Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України, Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інституту теоретичної фізики НАН України, Інституту технічної теплофізики НАН України, Радіоастрономічного інституту НАН України, Інституту літератури імені Т. Шевченка НАН України, Інституту радіофізики та електроніки імені О. Я. Усикова НАН України, Фізико-механічний інститут імені Г. В. Карпенка НАН України та інші.

Цікавою і змістовною була доповідь директорки [Інституту інформаційних технологій](#) НБУВ, докторки наук із соціальних комунікацій, старшої наукової співробітниці [Катерини Вілентіївни Лобузінної «Бібліотечний сервіс підтримки наукових досліджень ResearchUA»](#). Було наголошено, що ця бібліотечна цифрова платформ виступає потужним ресурсом з підтримки наукових досліджень в Україні, інтегратором створеної бази знань наукового надбання країни. Бібліотечна цифрова платформа ResearchUA орієнтована на розвиток електронної дослідницької інфраструктури та формування всеукраїнського цифрового наукового простору.

Надзвичайно інформативним був виступ [Надії Несторівни Зубко](#), наукової співробітниці відділу бібліотекознавства [Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника](#), кандидатки наук із соціальних комунікацій «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка: досвід оцифрування, доступнення й популяризування у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника» був присвячений висвітленню досвіду цієї книгозбірні з оцифрування, доступнення й популяризації колекції друкованих видань НТШ за підтримки Українського культурного фонду. Наголошено, що мета грантового проєкту – забезпечити збереження оригіналів рідкісних та цінних видань з книжкової спадщини НТШ, створити цифрову колекцію книжкових видань НТШ, які побачили світ упродовж 1874–1913 рр., надати доступ користувачам до оцифрованих повнотекстових копій видань та ввести їх у широкий науковий та культурний обіг. Загалом було оцифровано 500 видань 125 авторів.

Науковий співробітник науково-інформаційного відділу [Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України](#), PhD [Сергій Борисович](#)

[Козак](#) у виступі «Презентація видань науково-інформаційного відділу Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, що вийшли у серії «Українська діаспора: літературна бібліографія»» представив бібліографічні напрацювання відділу. Доповідач докладно розповів учасникам заходу про підготовлені відділом покажчики у період воєнного стану в Україні.

Змістовним був виступ [Марини Анатоліївни Штолько](#), завідувачки науково-інформаційного відділу [Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України «Науково-інформаційний відділ Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України: історія та сучасність»](#). Учасники мали змогу ознайомитися з історією як установи, так і бібліотеки у її складі, напрямами роботи та інформаційним продуктом, який готує відділ у межах наукових тем.

Виступи супроводжувалися презентаціями, насиченими яскравим ілюстративним матеріалом.

Підбиваючи підсумки науково-методичного семінару «Цифрові можливості академічних бібліотек», [О. Сокур](#) подякувала учасникам і доповідачам за плідну роботу та висловила надію на подальшу результативну співпрацю фахівців інформаційно-бібліотечної сфери України у розбудові національного інформаційного простору.

[Олена Сокур](#),
завідувачка [відділу науково-методичної роботи](#)
[Інституту бібліотекознавства](#)
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка наук із соціальних комунікацій

([вгору](#))

Додаток 46

15.03.2024

МКІП, ПРООН та Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого розповіли про особливості цифрової доступності сайтів бібліотек

«Ми продовжуємо добру традицію проведення комунікативних заходів, які були започатковані МКІП спільно з Національною бібліотекою імені Ярослава Мудрого. Така співпраця показала дуже гарні результати, які є важливими для нашої бібліотечної сфери», – сказала начальниця відділу соціокультурного розвитку регіонів Управління соціокультурного розвитку МКІП [Катерина Орлюк](#) ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

Начальниця відділу політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я МКІП [Леся Хемраєва](#) привітала учасників заходу та експертів ПРООН і зазначила: *«Переконана, що згодом сайти бібліотек стануть більш доступними та інклюзивними як того вимагає сьогодення»*.

Спеціалістка з розробки політик «Проекту підтримки Дія», UNDP в Україні **Оксана Гречко** розповіла, що всі сайти виконавчих органів влади мають відповідати державним стандартам України у цій сфері, а всі цифрові сервіси мають бути доступними для всіх громадян. Вона також зазначила, що вебдоступність – це не лише про безперешкодність користування сайтами для людей з інвалідністю, а й про доступність ресурсів для всіх, зокрема, для старших людей.

Д-р наук із соц. комунікацій, в. о. генерального директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого **Олег Сербін** підкреслив, що такий вебінар посилить комунікації під час створення безбар'єрних бібліотек для українців. Він також додав, що найближчим часом на сайті бібліотеки розмістять методичні рекомендації з питань створення безбар'єрного простору в публічній бібліотеці.

Про вимоги до вебсайтів бібліотек з урахуванням доступності розповів заступник генерального директора НБУ ім. Ярослава Мудрого **Сергій Доценко**. Раніше Уряд ухвалив постанову, яка зобов'язує державні органи зробити всі сайти веб-доступними відповідно до міжнародних стандартів.

Крім того, консультант з вимог цифрової доступності, UNDP в Україні **Дмитро Попов**, а також головна бібліотекарка НБУ ім. Ярослава Мудрого **Валентина Горчинська** зробили огляд вебсайтів публічних бібліотек щодо відповідності функціональним вимогам доступності.

Модераторкою заходу виступила заступниця генерального директора НБУ ім. Ярослава Мудрого **Наталія Розколуна**.

([вгору](#))

Додаток 47

21.03.2024

20 березня 2024 року у Національному заповіднику «Києво-Печерська Лавра» відбувся міжнародний Круглий стіл «Іван Мазепа та просторово-часовий колорит його доби»

Організаторами заходу виступили Інститут історії України НАН України, Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра», Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця», Відділ історії козацтва на Півдні України при Науково-дослідному інституті козацтва та ГО «Інститут соціальних стратегій та ініціатив» ([Інститут історії України НАН України](#)).

Наукове зібрання за участі дослідників України, Польщі та Швеції відкрив директор Інституту історії України НАН України академік НАНУ Валерій Смолій.

У ході пленарного засідання було заслухано та обговорено ґрунтовні доповіді Віктора Горобця та Олексія Сокирка.

У ході роботи трьох панелей було виголошено 17 доповідей, присвячених новим джерелам з історії родоводу Мазеп та з історії занять Івана Мазепи у молоді роки, нещодавно віднайденим архівним матеріалам у шведських архівосховищах, археологічним дослідженням у Батурині, поглядам польських істориків на постать гетьмана України та ін.

У дискусії активну участь взяли Наталія Старченко, Олег Однороженко, Наталія Білоус, Борис Черкас та ін.

За результатами Круглого столу планується видання збірника текстів доповідей.

Програма «круглого столу» з переліком усіх учасників та тем їхніх виступів – за лінком:

https://drive.google.com/file/d/1nFAP8XIFVMOnSQysF-o-CmyhqSNcnlri/view?fbclid=IwAR3A-vKfWTVfwLJWvUrfyeyTk7O2_WxFiQAdNwfrp9F_BeTUS0JCifaiY
(вгору)

Додаток 48

18.03.2024

КОНФЕРЕНЦІЯ IPSA ТА ПОЛЬСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

В центрі уваги учасників конференції: проблеми використання даних у політологічних дослідженнях; нові підходи і методи досліджень, обумовлені розвитком штучного інтелекту та засобів комунікацій; міждисциплінарні дослідження, які набувають дедалі більшої популярності; медіатизація політики, використання цифрових технологій у політологічних дослідженнях ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

У роботі конференції взяла участь доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувачка відділу політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, перший віцепрезидент Асоціації політичних наук України *Галина Зеленько*. Під час конференції Г. Зеленько прочитала установчу лекцію на тему: „Російська військова агресія проти України як каталізатор політичних змін: регіональний та український виміри”. Лекцію було підготовлено за результатами досліджень, виконаних директором Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктором історичних наук, професором, членом-кореспондентом НАН України *Олегом Рафальським* „Війна і цивілізаційний вибір України” і оприлюдненому у монографії „[Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни](#)”, а також дослідження „Удавана Росія: імітація величі і могутності”, підготовленого групою дослідників на чолі з Г. Зеленько за підтримки Міжнародного фонду „Відродження”.

(вгору)

06.03.2024

Можливості для дослідників та інноваторів сфери охорони здоров'я: відбувся інфодень у МОЗ

Учасники дізнавалися про грантову підтримку, яку надає НФДУ, а також про можливості Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Національний фонд досліджень України](#)).

У заході взяли участь представники профільних міністерств, закладів вищої освіти, програмних комітетів, відповідальні за моніторинг виконання Програми «Горизонт Європа», громадських організацій, наукових установ, а також інші зацікавлені особи – потенційні учасники міжнародних конкурсів та програм для дослідників та інноваторів у сфері охорони здоров'я.

Захід розпочала зі вступним словом заступниця Міністра охорони здоров'я України Марина Слободніченко, яка представила спікерів та коротко розповіла про програму заходу. Міністр охорони здоров'я України Віктор Ляшко привітав присутніх та підкреслив важливість участі вітчизняних закладів освіти як осередків досліджень у міжнародному медичному партнерстві. Він наголосив, що можливості міжнародної підтримки, які сьогодні є відкритими для вітчизняних науковців, мають виняткову важливість для майбутнього України.

Також із вітальним словом виступили заступники Міністра освіти і науки України Михайло Винницький та Денис Курбатов. Останній зазначив, що оскільки Україна є на шляху до інтеграції в європейський дослідницький простір, грантові можливості є важливим ресурсом для розвитку університетів та наукових інституцій.

Ольга Полоцька, виконавча директорка Національного фонду досліджень України розповіла про національні грантові можливості для дослідників, науковців та інноваторів від НФДУ, які сприяють розвитку наукової спроможності країни та інтеграції до Європейського дослідницького простору. Вона звернула увагу на грантове фінансування, яке надає НФДУ кандидатам-переможцям конкурсів, зокрема за підтримки міжнародних партнерів, зупинилась на видах грантової підтримки та ресурсах фінансування. Також Ольга Полоцька проінформувала про спільні проекти та ініціативи, які реалізуються за рахунок міжнародної підтримки.

Однією із таких міжнародних програм є Рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа». Ігор Таранов, керівник «Офісу Горизонт Європа в Україні» розповів про мету Програми та переваги й можливості, які відкриваються для її учасників. Керівник Офісу порівняв Програму «Горизонт Європа» із попередньою Рамковою програмою «Горизонт 2020», кількість учасників та показники успішності. Крім того, він розповів про роботу «Офісу Горизонт Європа в Україні», його мету та підбив підсумки діяльності на сьогодні.

Фахівці Офісу детально висвітлили окремі питання, що стосуються Програми «Горизонт Європа». Так, головна спеціалістка Офісу Олена Лівінська детально представила актуальні конкурси за кластером «Здоров'я» II напрямку «Глобальні виклики та європейська промислова конкурентоспроможність».

Таїсія Симочко, головна спеціаліста «Офісу Горизонт Європа в Україні» НФДУ проінформувала слухачів щодо практичних аспектів участі у Програмі «Горизонт Європа», а саме: пошуку та вибору відкритих конкурсів, пошуку партнерів, особливості створення консорціумів та участі у них, підготовки та подання пропозицій до участі в конкурсах.

Подія викликала велике зацікавлення серед учасників. Насамкінець виконавча директорка НФДУ Ольга Полоцька закликала присутніх активно долучатися до участі в національних конкурсах, а також проектах Програми. Адже участь вітчизняних науковців у ній має виняткову важливість, оскільки дозволяє використовувати європейські інструменти конкурсного фінансування, забезпечує умови для проведення спільних досліджень із країнами-членами ЄС, а також надає доступ до міжнародної дослідницької інфраструктури та сприяє розбудові матеріально-технічної бази в Україні.

([вгору](#))

Додаток 50

27.03.2024

Представники університету Богомольця взяли участь у Конгресі з картування мозку та терапії у США

У Лос-Анджелесі (США) завершився 21-й щорічний конгрес з картування мозку та терапії від Товариства картування мозку та терапії (21-st Annual World Congress of Society for Brain Mapping & Therapeutics, SBMT). На запрошення американських партнерів у престижному міжнародному заході взяла участь українська делегація, до складу якої увійшов ректор Національного медичного університету імені О.О. Богомольця Юрій Кучин і співробітники кафедри неврології НМУ. У режимах онлайн і офлайн наші колеги стали спікерами заходу та взяли участь у стендових доповідях ([Світ](#)).

У межах чотириденного Щорічного конгресу з картування мозку та терапії було представлено 900 доповідей з різних напрямків нейронаук від представників із різних країн світу. Тут відбувся потужний обмін досвідом із найбільш сучасних методів діагностики та лікування неврологічних захворювань.

В онлайн-режимі головним спікером секції, присвяченій українській медичній освіті, став ректор НМУ Юрій Кучин. Професор розповів про всі виклики та досягнення в організації освітнього процесу у нашому закладі вищої медичної освіти, продемонстрував потужності та перспективні зони розвитку. Багато запитань колег стосувалося організації освітнього процесу в

умовах війни, ролі та місця у системі освіти міжнародної співпраці з колегами із усього світу. Власне, секція освіти фокусувалася на необхідності обміну знаннями між іноземними та українськими колегами, необхідності проведення спільних лекцій, вебінарів, воркшопів, гуманітарних місій.

На головній сцені Конгресу делегацію від України представили заступниця Міністра оборони Наталія Калмикова спільно з асистенткою кафедри неврології НМУ Катериною Потаповою. Наша колега взяла участь у панельній дискусії на тему «Зміна парадигми та менеджменту нейротравми та черепно-мозкової травми: від футбольного поля до зони бойових дій» і представила доповідь «Роль міжнародних освітніх гуманітарних ініціатив у рамках секції медичної освіти». Також співробітник кафедри неврології НМУ Ярослав Самінін у секції «Уроки, вивчені з досвіду України» спільно з професоркою кафедри неврології Ларисою Соколовою представили роботу «Дослідження сну у хворих із черепно-мозковою травмою».

Так, представники НМУ імені О.О. Богомольця брали участь у доповідях, а також стали частиною глобального проекту GPS (Global Physicians And Scientists). Відтепер НМУ буде активно співпрацювати над новими проєктами у сфері освіти та обміну знаннями із американськими колегами, надаючи едукативний майданчик, ресурси та знання у рамках міжнародних освітніх проєктів.

Завдяки представникам нашого Університету голос України прозвучав на міжнародному заході. Науковці НМУ та українських клінік якісно представили досвід України у період війни, отримали нові знання у галузі нейротравми, зокрема щодо наукових досліджень про відмінності черепно-мозкових травм у жінок та чоловіків і періоду реабілітації, отримали нові контакти. Окрім того, за результатами домовленостей заклади охорони здоров'я нашого Університету отримують нове обладнання – 3 апарати транскраніальної доплерографії.

[\(вгору\)](#)

Додаток 51

06.03.2024

Мінцифра та Expertise France підписали меморандум про співпрацю у сфері цифровізації

Міністерство цифрової трансформації України та Французька агенція міжнародного технічного співробітництва Expertise France уклали меморандум про співробітництво [\(Міністерство цифрової трансформації України\)](#).

Мета меморандуму – посилити співпрацю у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій і технологій, кіберзахисту, електронної комерції та бізнесу.

«Ми в Мінцифрі продовжуємо будувати найзручнішу цифрову державу у світі. Цьогоріч Expertise France реалізує 10 національних проєктів у понад 6

секторах, і я дуже пишаюся, що ми розпочинаємо співпрацю в межах цифрової трансформації. Серед перших ініціатив — спільна робота з Українським фондом стартапів, яка сприятиме розвитку інвестиційного іміджу tech-індустрії України та підтримуватиме українські стартапи. А також підтримка проєктів Офісу з розвитку підприємництва та експорту. Наша спільна мета — підвищити економічну спроможність України через інноваційність та передові технології», — зазначила **Валерія Іонан**, заступник Міністра цифрової трансформації з питань європейської інтеграції.

Під час підписання меморандуму також обговорили можливу співпрацю з Expertise France в межах проєкту EU4Innovation East, який стартує в травні та триватиме до березня 2028 року. Його мета — підтримка інновацій у 5 країнах Східного сусідства — Україні, Молдові, Грузії, Вірменії та Азербайджані. Expertise France відповідає за розробку та реалізацію проєкту. Європейський Союз виділив для реалізації регіонального проєкту 20 млн євро. Уряд Франції додатково виділяє 2 млн євро безпосередньо на підтримку розвитку стартапів та інновацій в Україні.

Проєкт EU4InnovationEast сприятиме:

- реалізації національної інноваційної стратегії;
- обміну досвідом і співпраці між Францією та Україною у сфері інновацій;
- підтримці українських стартапів та інновацій.

«Франція підтримує прагнення України стати країною стартапів. Ми будемо раді сприяти посиленню української інноваційної екосистеми в межах регіональної програми, яку фінансує Європейський Союз та Франція. Зокрема, ми підтримуватимемо доступ українських інноваційних компаній до ринків і сприятимемо налагодженню зв'язків з французькими та європейськими інвесторами», — заявив **Жеремі Пелле**, Генеральний директор Expertise France.

Крім того, у межах проєкту EU4Innovation East планується створити інноваційне середовище для молоді в Чернігівській області.

Довідково. Французьке агентство міжнародного технічного співробітництва Експертиз Франс (Expertise France) входить до групи Французьке агентство розвитку (Agence française de développement). Агенція Expertise France представлена в Україні через низку проєктів з 2006 року. З 2023 року впроваджується нова програма технічного співробітництва тAIDan Ukraine, яка є частиною допомоги Уряду Франції та направлена на підтримку відновлення й процесу європейської інтеграції.

([вгору](#))

08.03.2024

Затверджено середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Відповідно до цих змін середньостроковими пріоритетними напрямами інноваційної діяльності загальнодержавного рівня є:

- технологічне оновлення та розвиток сфер національної безпеки і оборони;
- освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

([вгору](#))

27.03.2024

Майбутнє цифрової економіки: фахова думка науковців Академії

Директор Інституту економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України член-кореспондент НАН України Володимир Устименко розповів про правотворчу діяльність НАН України та цифровізацію українського законодавства. Учений наголосив, що сучасне законодавство повинно відповідати викликам сучасності, забезпечуючи правовий фундамент для розвитку технологій, цифрової економіки та інновацій. Ознайомитися з повним [текстом інтерв'ю](#)

([Світ](#)).

Заступниця завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Інституту економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України доктор юридичних наук Тетяна Гудіма розповіла про те, яким має бути регулювання криптовалют і цифрових активів, щоб

забезпечити їх використання в правовому полі та попередити ризики використання в неправомірних цілях. Учена акцентувала на тих викликах, які постають перед законотворцями, та на тому, як можна розв'язати проблему ухилення від економічних санкцій через децентралізовані автономні організації. Ознайомитися з повним [текстом інтерв'ю](#)

Довідково: 28 лютого 2024 року відбулася україно-британська онлайн-конференція «Соціальна справедливість та цифрова економіка». Організатором заходу виступила Національна асоціація адвокатів України, Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України, LIGA ZAKON, громадське об'єднання «Українська сучасна цифрова наука» – UMDS та Європейська асоціація молодих адвокатів. У фокусі уваги науковців були кібербезпека, крипторегуляція, штучний інтелект та права людини в епоху цифрових технологій.

[\(вгору\)](#)

Додаток 54

13.03.2024

Від ідеї до виходу на ринок: IP офіс запускає відділ консультативної підтримки трансферу технологій

Основне завдання нового відділу – всеосяжна консультація, інформаційна та правова підтримка процесу трансферу технологій між його учасниками (винахідниками, науковими установами, бізнес-спільнотою та іншими стейкхолдерами) на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок [\(IP офіс\)](#).

Чим займатиметься новий відділ

Наші фахівці:

- здійснюють аналіз документів, укладених угод, ліцензійних договорів тощо;
- розробляють проекти договорів з розпорядження правами інтелектуальної власності (ліцензійних договорів, договорів комерційної концесії (франчайзингу), договорів про відчуження об'єктів інтелектуальної власності тощо);
- розробляють механізми збереження інформації з обмеженим доступом;
- надають консультації з питань набуття, передачі та захисту майнових прав інтелектуальної власності, а також щодо вирішення спорів та конфліктів з метою пошуку компромісних рішень;
- надають висновки зацікавленим особам щодо відповідності законодавству представлених ними проектів договорів відносно об'єктів права інтелектуальної власності;
- здійснюють оцінку юридичних ризиків, пов'язаних зокрема із трансфером технологій, розробляють стратегії для їх уникнення чи зменшення;

- проводять та беруть участь у навчальних заходах, спрямованих на проведення просвітницької діяльності та підвищення обізнаності в питаннях правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, комерціалізації інтелектуальної власності, трансферу технологій.

Крім того, задля уникнення ризиків порушення прав інтелектуальної власності та посилення їх подальшого захисту фахівці відділу забезпечать юридичну підтримку протягом всього процесу комерціалізації інтелектуальної власності, зокрема трансферу технологій, включаючи переговори, підписання угод та виконання їх умов.

Куди звертатися?

За консультаціями просимо звертатися:

- за телефоном: +380(44) 498-38-72 (понеділок – четвер: з 9:00 до 17:15; п'ятниця: з 9:00 до 16:00);
- на електронну пошту: tetiana.tkachuk@nipo.gov.ua або olha.berezhna@nipo.gov.ua

Пам'ятайте: фахова підтримка – запорука успішного виходу ваших ідей на ринок.

([вгору](#))

Додаток 55

13.03.2024

ДОРОЖНЯ КАРТА З ЦИФРОВОГО ОХОПЛЕННЯ СТУДЕНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ І СПІЛЬНОТИ

У ній автор говорить про ключові ініціативи щодо навчання цифровим навичкам. Зростання цифрової освіти у період пандемії COVID-19, яке охопило сферу вищої освіти, зробило масовим використання викладачами цифрових технологій і не змінило цього навіть після зворотного переходу на очне навчання. Але це у ряді випадків може призводити до «цифрового виключення» багатьох студентів через відсутність у них належної цифрової грамотності, обмеженого доступу до технологій. Зважаючи на це, у Стаффордширському університеті прийняли «Маніфест про цифрове охоплення», в основі якого лежить структура із просування інклюзивної практики, що ґрунтується на трьох наступних принципах: доступність; рівність, різноманітність та інклюзивність; розширення прав та можливостей. У маніфесті також визначені напрями для практичної реалізації цифрової інклюзії: зміцнення довіри науково-педагогічних працівників та студентів; розширення можливостей студентів; поєднання політики та практики; доступ до цифрових технологій. На цій основі в університеті було проведене дослідження, визначені його сильні та слабкі сторони, створено та реалізувано послідовну програму дій з упровадження цифрових технологій, створено дорожні карти ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <http://surl.li/ripwl>, <http://surl.li/ripwy>

([вгору](#))

04.03.2024

Український інститут книги оголошує старт відбору бібліотек «Німецька книжкова полиця в Україні»

Мета проєкту — забезпечити у 2024 році публічні бібліотеки України новими виданнями книжок німецьких авторів, перекладених українською мовою. Книжки отримають 1000 публічних бібліотек ([Світ](#)).

Кожна з бібліотек-учасниць проєкту отримає комплект з 14 нових книжкових видань для створення книжкової полиці німецької літератури у своїй бібліотеці. Це книжки для дорослих читачів.

Бібліотеки отримають книжки у жовтні-листопаді 2024 року.

Для участі в проєкті потрібно заповнити анкету за посиланням: <https://forms.gle/Vi6sPDKNEy4s1Fek9>

Прохання заповнити анкету до 1 квітня 2024 року.

Умови участі бібліотек у проєкті:

- створення у бібліотеці окремої полицьки німецької літератури у рамках проєкту «Німецька книжкова полиця в Україні» з інформативним банером чи/або плакатом та відповідним логотипом (надать Гете-Інститут);
- надання у визначений Інститутом книги термін фотодокументації (фотозвітів): фото наповненої і оформленої полицьки з книгами (обов'язково), фото проведених заходів з популяризації читання з використанням зазначених книжкових видань (вітається);
- згода на підготовку і надання фотозвітів створеної полицьки та проведення промоційних заходів.

Список відібраних бібліотек буде опублікований на сайті Інституту книги.

([вгору](#))

15.03.2024

Підбито підсумки бібліотечно-інформаційної діяльності минулого року

Чергове засідання Вченої ради Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського відбулось 14 березня 2024 року під головуванням генерального директора НБУВ Любові Андріївни Дубровіної (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського).

<...> Було детально обговорено звіт про бібліотечно-інформаційну діяльність НБУВ у 2023 році. Доповідь з цього питання та ґрунтовну й змістовну електронну презентацію зробила завідувачка [відділу теорії та історії бібліотечної справи Інституту бібліотекознавства О. Г. Яковенко](#).

Вона, зокрема, окреслила ситуацію, в якій доводилось працювати минулого року Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) у зв'язку з продовженням воєнних дій на території нашої країни. Найбільшою складністю виконання запланованих на 2023 рік показників бібліотечно-інформаційної діяльності НБУВ була робота у морально і фізично складних умовах: неповний робочий день співробітників, обмежений склад працівників, неповний режим обслуговування користувачів. Крім того, у зв'язку з постійними знеструмленнями в бібліотеці відбулося пошкодження баз даних, електронного каталогу, жорсткого диску на сервері, відновлення яких забрало багато часу. Не сприяли повноцінній роботі і періодичні перебої зв'язку з інтернетом на робочих місцях співробітників у приміщеннях бібліотеки, несправна комп'ютерна техніка, зокрема під час дистанційної роботи, що було зумовлено раптовими вимкненнями електроживлення.

Проте, незважаючи на складні умови роботи, НБУВ як головний бібліотечно-інформаційний комплекс країни продовжувала забезпечувати накопичення вітчизняних і світових бібліотечно-інформаційних ресурсів, розширила можливості доступу віддаленим користувачам до джерел наукових знань, спрямувала роботу на поглиблення інноваційних, інтеграційних, комунікаційних процесів бібліотечно-інформаційної діяльності.

2023 року Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського продовжувала вирішувати комплекс актуальних завдань за основними напрямками бібліотечно-інформаційної діяльності: розвиток бібліотечних фондів та інформаційних ресурсів, аналітико-синтетичне опрацювання документів, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування, сприяння формуванню інформаційно-мережевої культури користувачів. Водночас через обмежений формат проведення масових заходів з організації конференцій, виставок, зустрічей, лекцій, семінарів тощо стримувався розвиток соціокультурної діяльності НБУВ.

У бібліотеці продовжувалась робота з інтеграції наукової інформації на всіх видах носіїв, інформаційного, науково-аналітичного, науково-методичного забезпечення потреб науки, освіти, культури, державного управління; розвитку системи цільового інформаційного забезпечення дослідницької та управлінської галузей. Здійснювалася підтримка корпоративного формування та онлайн-представлення на вебпорталі НБУВ ЕК мережі бібліотек НУ НАН України.

НБУВ продовжувала розвивати електронні інформаційні ресурси, надавала віддалені бібліотечно-інформаційні послуги в межах роботи онлайн-сервісів «Віртуальна довідка», «Зворотній зв'язок», «Запитай бібліотекаря», «Електронна доставка документів», презентувала власні інформаційні можливості в соціальній мережі Facebook. Водночас є необхідність у подальшому розвитку традиційних і онлайн-послуг; оптимізації вебпорталу НБУВ; удосконаленні технологічних процесів

виконання замовлень користувачів на бібліотечні документи; доповненні переліку платних послуг; оновленні комп'ютерного парку.

У зв'язку з воєнними діями на території України НБУВ отримала значну моральну й матеріальну підтримку від зарубіжних організацій, провідні бібліотеки країн Європи висловили нам свою солідарність, продовжувалася співпраця як із вітчизняними, так і зарубіжними країнами в галузі бібліотекознавства, книгознавства, документообміну, формування та використання документних, електронних інформаційних ресурсів. З 1 липня 2023 року відбулися певні зміни в структурі бібліотеки: організовано Центр збереження й оцифрування фондів, до складу якого ввійшли відділ оцифрування фондів, відділ оправи, відділ реставрації. Певною мірою таким змінам посприяла й допомога наших зарубіжних колег, зокрема технічними засобами.

У комплексі завдань щодо розвитку кадрового потенціалу продовжували проводитися, зокрема в режимі онлайн, заходи з підвищення кваліфікації спеціалістів, спрямовані на освоєння нових форм і методів наукової та практичної роботи, розширення діапазону теоретичних, практичних професійних знань, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Учасники засідання активно обговорили презентовану доповідь, висловлювали зауваження й пропозиції, спрямовані на вдосконалення роботи НБУВ в подальшому. Звіт про бібліотечно-інформаційну діяльність бібліотеки в 2023 році було затверджено.

Також обговорено й затверджено план бібліотечно-інформаційної роботи НБУВ на 2024 рік, який представила директор [Інституту бібліотекознавства О.М. Василенко](#)...

([вгору](#))

Додаток 58

13.02.2024

Поповнюємо Національний архівний фонд документами наукової спадщини

На базі [Інституту архівознавства](#) НБУВ в лютому відбулося чергове засідання Експертно-перевірної комісії Національної академії наук України (ЕПК НАН України) під головуванням директора інституту [Лідії Яременко](#). На засіданні було розглянуто низку питань щодо результатів експертизи цінності документів академічних установ, внесення частини відібраних документів постійного строку зберігання до [Національного архівного фонду](#) та довготривалого строку зберігання до архівних фондів установ НАН України, погодження нормативних документів з питань організації діловодства і архівної справи в установах з Києва, Львова, Харкова, Донецької й Луганської областей та інших. Було також розглянуто й затверджено Звіт про роботу ЕПК НАН України за 2023 рік та План роботи

ЕПК НАН України на 2024 рік. Загалом на засіданні було прийнято рішення з 45 питань ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

У Звіті про роботу ЕПК НАН України за 2023 рік відзначено, що, незважаючи на надзвичайно складні умови праці під час воєнного стану, працівники ділових і архівних служб установ НАН України, зокрема і тих, що знаходяться в зоні активних бойових дій, продовжили активну роботу з документаційного забезпечення та обслуговування діяльності інституцій, а також здійснення експертизи цінності, описання та забезпечення збереженості документної наукової спадщини НАН України. Минулого року було проведено 4 засідання ЕПК, на яких розглянуто 161 питання щодо результатів проведеної експертизи цінності документів установ НАН України, особових фондів, погодження відповідних індивідуальних нормативних документів тощо. Загалом у 2023 році на розгляд ЕПК НАН України подані 45 описів на документи від 21 академічної установи та організації, серед яких схвалено для включення до Архівного фонду НАН України 3207 справ науково-дослідних, науково-організаційних та управлінських документів, погоджено документацію соціально-правового характеру – 1319 справ. Також погоджено 87 індивідуальних нормативних документів з організації діловодства та архівної справи установ і організацій НАН України, серед яких – 73 інструкції з діловодства, 12 зведених номенклатур справ, 2 положення про експертні комісії установ. Протягом 2023 року ЕПК НАН України схвалено 20 описів на документи 15-ти особових архівних фондів видатних учених, українських письменників, літераторів, громадських діячів, подані Інститутом архівознавства НБУВ, Інститутом рукопису НБУВ, Львівською національною науковою бібліотекою імені В. Стефаника, Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка, Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського, загальною кількістю 6132 справи, серед яких зокрема фонди академіка НАН України, президента НАН України Б. Є. Патона, історика О. С. Компан, відомого українського письменника, класика сатиричної прози ХХ століття Остапа Вишні, патріарха Київського і всієї України Української автокефальної православної церкви Димитрія (Володимира Васильовича Яреми) та інших.

Загалом минулого року ЕПК НАН України схвалено включення до складу Національного архівного фонду 9339 справ документів.

Після розгляду пропозицій експертних комісій академічних установ рішенням ЕПК НАН України від 14 лютого 2024 року до складу Національного архівного фонду було включено 1356 справ документів з науково-дослідної, науково-організаційної та управлінської діяльності 15 установ НАН України, серед яких: Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Інститут відновлюваної енергетики, Інститут технічної теплофізики, Інститут геологічних наук, Інститут проблем кріобіології і кріомедицини, Український степовий природний заповідник, Луганський природний заповідник, Інститут

політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка та інші.

На засіданні були розглянуті також питання про включення до Національного архівного фонду **671** справи **7** фондів особового походження та тематичних колекцій, серед яких документи українського письменника Михайла Драй-Хмари, українського письменника, археолога, політика О. Ольжича, філософа і соціолога, члена-кореспондента НАН України Л. В. Сохань, греко-католицького священника, педагога, науковця Петра Франца Крип'якевича та інших, які науково описані й зберігаються в Інституті архівознавства НБУВ, відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка, відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника, відділі архівних наукових фондів рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського.

Також було погоджено **16** індивідуальних нормативних документів 7-ми академічних установ з питань діловодства і архівної справи, серед яких: інструкції з діловодства (8), номенклатури справ (5), положення про експертні комісії установ (3).

Загалом за результатами першого засідання 2024 року членами ЕПК НАН України схвалено рішення про включення до складу Національного архівного фонду **2027** справ документів української наукової спадщини.

[Лідія Яременко](#),

голова ЕПК НАН України

([вгору](#))

Додаток 59

27.03.2024

Поліковська Ю.

В Україні створили Цифрову бібліотеку староукраїнських книг

В Україні створюють «Цифрову бібліотеку українських стародруків». На сьогодні на сайті проекту [«Стародрук»](#) виклали 311 цифрових копій стародруків, у планах – удоступнити всі відомі 4200 книг, виданих з 1574-го по 1800 рік. Про це MediaSapiens розповів керівник проекту Владислав Захаров ([MediaSapiens](#)).

Команда почала збирати інформацію для проекту наприкінці 2022 року, каже Владислав Захаров. Сайт для цифрової бібліотеки створили в листопаді 2023 року. Наразі користувачі за умови реєстрації отримують доступ до 311 стародруків та гравюр. До кінця року колекцію бібліотеки планують розширити до 1,5 тисяч цифрових копій.

«Проблема в тому, що дотепер в Україні процес оцифрування старих видань відбувався дуже мляво. Такі проекти, як я знаю, реалізують у бібліотеці Вернадського, Музеї друкарства і книги, Острозькій бібліотеці. Проте поки що ці колекції невеликі — 50–60 книжок. Однак ми знаємо, що з

1574-го по 1800 рік староукраїнською було видано понад чотири тисячі книг», — розповів керівник проєкту.

За його словами, команда поставила собі за ціль завантажити до бібліотеки щонайбільше книг, виданих у той період у Чернігові, Новгород-Сіверську, Києві, Острозі, щоб їх зберегти і зробити доступними, щоб писалися нові дослідницькі роботи.

«Це необхідно, щоб аргументовано показувати тяглість розвитку української мови, книговидавництва і культури і розвінчувати російські міфи. Про те, що українська мова штучно створена і нею нічого не друкувалося в ті часи», — пояснив Захаров.

Він додав, що колекція вже привернула увагу науковців з Києва, Харкова, Львова. При цьому з тисячі перших відвідувачів сайту близько третини — користувачі зі США, Канади та країн Європи, тому до травня планують додати англomовну версію. Проєкт є соціальним, доступ до цифрових копій книг на сайті безкоштовний за реєстрацією.

([вгору](#))

Додаток 60

28.03.2024

EBSCO: КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Він трансформує інформаційний ландшафт і фундаментально змінює робочі процеси щодо дослідження, оцінки та взаємодії з контентом. Бібліотеки можуть отримати вигоду від ГШІ у багатьох аспектах: від розширеного пошуку та доступності інформації до персоналізованого досвіду й оптимізації робочих процесів. Разом із тим, важливо розуміти вразливість ГШІ до потенційної дезінформації та фактичних неточностей («галюцинацій»), важливість етичних міркувань (упередженість, несправедливість, обмежений досвід у предметній галузі), занепокоєння частини суспільства з приводу захисту авторських прав. Керівними принципами відповідального використання штучного інтелекту є: якість – надання надійних дослідницьких ресурсів; прозорість – використання генеративних технологій на основі штучного інтелекту у продуктах має бути чітко окреслено для підтримки прийняття обґрунтованих рішень клієнтами і користувачами продуктів; справедливість – прагнення сприяти рівноправному доступу до інформації та ресурсів шляхом упровадження інструментів і заходів із виявлення і пом'якшення алгоритмічних та соціальних упередженостей у сервісах, керованих штучним інтелектом; інформаційна грамотність – використання штучного інтелекту має бути засноване на глибокому розумінні процесу дослідження; цілісність авторських прав – реалізація ШІ не може порушувати права власників; цінність для кінцевого користувача – пильна увага до цінності інструментів для користувачів ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <http://surl.li/rzahf>
(вгору)

Додаток 61

Цілі сталого розвитку (ЦСР) тепер доступні в профілі установи у базі даних Scopus

Нещодавно Scopus представив нову революційну функцію, що забезпечує прозорість впливу організації на досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ЦСР) – це конкретні напрямки досліджень, які допомагають вирішувати найактуальніші проблеми сучасності. Вони є частиною плану, спрямованого на подолання бідності, захист планети та покращення життя і перспектив розвитку кожної людини до 2030 року. 15-річний план має 17 цілей зі 169 завданнями, спрямованими на стимулювання дій у сферах, що мають вирішальне значення для людства та довкілля.

Дослідження в цих сферах можуть отримати маркування ЦСР, що приверне увагу до таких робіт, надасть цінну рекомендацію при подачі заявки на фінансування, продемонструє, що ваші дослідження змінюють світ на краще. Це також підвищить обізнаність та розуміння цієї важливої ініціативи Організації Об'єднаних Націй.

З березня 2024 року нова сторінка “ЦСР” інтегрована у сторінку профілю організації буде доступною і користувачі зможуть безперешкодно її переглядати.

Щоб переглянути ЦСР, співвіднесені з конкретним документом, необхідно вибрати панель «Sustainable Development Goals 2023 New /Цілі сталого розвитку 2023» з нової, вдосконаленої версії сторінки профілю установи. Панель «ЦСР» з'являється лише для документів, які співвіднесені принаймні з однією ЦСР.

Brought to you by The State Scientific and Technical Library of Ukraine

Scopus

Search Lists Sources Sci

The new, enhanced version of the Organization profile page is available. [Try the test version](#)

Affiliation details - National Technical Universi...

About Scopus Affiliation Identifier

The language has been switched to English

Print Email

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

37, Prosp. Peremohy, Kyiv
Ukraine
Affiliation ID: 60003172
Other name formats: [National Technical University Of Ukraine](#) [National Technical University Of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"](#)
[Kiev Polytechnic Institute](#) [Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute](#) [National Technical University Of Ukraine Kpi](#) [Kiev Polytechnical Institute](#)
[View all](#)

Documents, affiliation only: 12,835
Authors: 5,540

Affiliation profile actions:
[Give feedback](#)
[Set document alert](#)
[Export subject area data](#)

Всі установи, які мають профіль у базі даних Scopus, мають можливість оцінити внесок своєї організації в ЦСР. Для бібліотекарів та працівників з організації наукової діяльності установи ця нова функція стане важливим інструментом для оцінки та інформування щодо впливу своєї установи.

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

37, Prosp. Peremohy, Kyiv, Ukraine © 60003172

12 835
Documents

5 540
Authors

[Set document alert](#)

[Give feedback](#)

[Documents](#) [Structure](#) [Collaborators](#)

[Sustainable Development Goals 2023](#)

New: See at one glance Sustainable Development Goals mapped to this organisation
Sustainable Development Goals (SDGs) are specific research areas that are helping to solve real-world problems. Elsevier data science teams have built extensive keyword queries, supplemented with machine learning, to map documents to SDGs with very high precision. Times Higher Education (THE) is using Elsevier SDG data mapping as part of its Impact Rankings. [More about SDGs](#)

SDG contributions

No poverty
Goal 1

[View 11 documents](#)

Zero hunger
Goal 2

[View 41 documents](#)

Good health and
well-being
Goal 3

[View 227 documents](#)

Quality education
Goal 4

[View 99 documents](#)

Gender equality
Goal 5

[View 1 document](#)

Clean water and
sanitation
Goal 6

[View 203 documents](#)

Affordable and
clean energy
Goal 7

[View 636 documents](#)

Decent work and
economic growth
Goal 8

[View 131 documents](#)

Industry,
innovation and
infrastructure
Goal 9

[View 428 documents](#)

Reduced
inequalities
Goal 10

[View 28 documents](#)

Sustainable cities
and communities
Goal 11

[View 91 documents](#)

Responsible
consumption and
production
Goal 12

[View 114 documents](#)

Climate action
Goal 13

[View 41 documents](#)

Life below water
Goal 14

[View 12 documents](#)

Life on land
Goal 15

[View 38 documents](#)

Peace, justice and
strong institutions
Goal 16

[View 27 documents](#)

Partnership for the
goals
Goal 17

[View 630 documents](#)

Функція «Sustainable Development Goals New» демонструє кількість документів, опублікованих авторами, афілійованими з установою, які сприяли досягненню певних ЦСР.

Якщо натиснути на заголовок ЦСР, праворуч відкриється вікно з офіційним описом цієї конкретної ЦСР в ООН.

New: See at one glance Sustainable Development Goals mapped to this organisation

Sustainable Development Goals (SDGs) are specific research areas that are helping to solve real-world problems. Elsevier data science teams have built extensive keyword queries, supplemented with machine learning, to map documents to SDGs with very high precision. Times Higher Education (THE) is using Elsevier SDG data mapping as part of its Impact Rankings. [More about SDGs](#)

SDG contributions

No poverty Goal 1 View 3 documents	Zero hunger Goal 2 View 9 documents	Good health and well-being Goal 3 View 794 documents	Quality education Goal 4 View 22 documents
Gender equality Goal 5	Clean water and sanitation Goal 6	Affordable and clean energy Goal 7	Decent work and economic growth Goal 8

Документи Структура Учасники Sustainable Development Goals 2023 New

New: See at one glance Sustainable Development Goals mapped to this organisation
Sustainable Development Goals (SDGs) are specific research areas that are helping to solve real-world problems. Elsevier data science teams have built extensive keyword queries, supplemented with machine learning, to map documents to SDGs with very high precision. Times Higher Education (THE) is using Elsevier SDG data mapping as part of its Impact Rankings. [More about SDGs](#)

SDG contributions

No poverty Goal 1 View 3 documents	Zero hunger Goal 2 View 9 documents	Good health and well-being Goal 3 View 794 documents	Quality education Goal 4 View 22 documents
Gender equality Goal 5	Clean water and sanitation Goal 6	Affordable and clean energy Goal 7	Decent work and economic growth Goal 8

Good health and well-being
Goal 3

Ensuring healthy lives and promoting well-being at all ages is essential to sustainable development. Currently, the world is facing a global health crisis unlike any other—COVID-19 is spreading human suffering, destabilizing the global economy, and upending the lives of billions of people around the globe. Before the pandemic, major progress was made in improving the health of millions of people. Significant strides were made in increasing life expectancy and reducing some of the common killers associated with child and maternal mortality. But more efforts are

Нова вкладка ЦСР у Scopus дозволить дослідити, зрозуміти та продемонструвати прихильність вашої організації до цілей сталого розвитку. [\(вгору\)](#)

Додаток 62

27.03.2024

Підписуйтеся на дайджест від МОН – отримуйте найважливіше на електронну пошту

Дайджест міститиме як актуальні новини за напрямами, так і загальні — найбільш важливі оновлення зі сфери освіти і науки. З новинних блоків ви зможете першими дізнаватися про ухвалення важливих для сфери освіти і науки законодавчих актів, події та нововведення. Окремим блоком будуть зібрані можливості: програми з підвищення кваліфікації та вдосконалення навичок, конкурси, вебінари тощо. У дайджест МОН також додаватимемо рекомендації, посібники та інші матеріали, що будуть корисними в роботі ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Добірки структуруємо за такими напрямами:

- дошкілля;
- шкільна освіта;
- вища освіта;
- наука та інновації.

Щоб отримувати дайджест від МОН, заповнюйте [форму](#).

Періодичність розсилок — 1–2 рази на місяць.

До зустрічі у вашій електронній скриньці! Добиратимемо лише найактуальніше!

([вгору](#))

Додаток 63

13.03.2024

КОНФЕРЕНЦІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ: РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ТА ФОРМУВАННІ ПОЛІТИК

Незважаючи на це, дезінформація та ‘фейкові новини’ про важливі соціальні питання – такі як штучний інтелект, великі дані, продовольча безпека, енергетика та зміна клімату – продовжують поширюватися соціальними мережами та медіа. Це призвело до зростаючого міжнародного визнання того, що наукова комунікація є важливим аспектом дослідницької культури. Ця конференція високого рівня організована спільно асоціацією *Science Europe*, Дослідницьким фондом Фландрії (FWO) та Національним фондом наукових досліджень Бельгії (FNRS) під егідою бельгійського головування в Раді Європейського Союзу (січень-червень 2024 року). Вона об’єднує європейських політиків і зацікавлених осіб, щоб підкреслити важливість відкритої, етичної наукової комунікації в дослідницьких процесах. Вона також підвищить обізнаність про необхідність більш формального підходу до наукової комунікації в дослідницьких програмах ([Національний фонд досліджень України](#)).

Конференція проходить **12-13 березня в Брюсселі, Бельгія**, і передбачає пленарні засідання, панельні дискусії, загальні обговорення та можливості для нетворкінгу.

Виконавча директорка Національного фонду досліджень України Ольга Полоцька також взяла онлайн-участь в обговореннях у форматі Deep Dive, під

час яких разом з іншими представниками національних дослідницьких спільнот та політиків обговорила низку важливих питань, таких як цілі комунікаційних зусиль, спрямованих на політиків, механізми, що використовуються для комунікації з політиками, основні виклики, з якими стикається дослідницька спільнота, та які меседжі їм надсилати, а також специфіку комунікації, орієнтованої на політику, в кризових ситуаціях.

Відповідаючи на запитання, Ольга Полоцька підкреслила: “Ми вели послідовну дипломатичну комунікацію з Міністерством освіти і науки України, Міністерством фінансів України, Комітетом з питань освіти, науки та інновацій. Разом ми доклали максимум зусиль для того, щоб нові конкурси були запущені. Ми переконали політиків внести відповідні зміни до законодавства, залучили позабюджетне фінансування і вже оголосили конкурс за підтримки Кембриджського університету, оголосили спільний конкурс з Швейцарським національним фондом, запустили конкурс для дослідників, що знаходяться на території України: Ініціатива партнерства з Нідерландською дослідницькою радою, а також Міжнародну багатосторонню ініціативу ‘Партнерство для забезпечення стійкості системи освіти і науки в Україні’ (IMPRESS-U), в якій беруть участь шість країн-партнерів і ще більше організацій. Тому ми надзвичайно вдячні за всебічну підтримку наших іноземних колег та українських політиків і можемо вважати це успішним результатом нашої комунікації”.

(вгору)

Додаток 64

19.03.2024

ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ТА ОБМІН ЯКІСНИМИ ДОСЛІДЖЕННЯМИ

У ній наголошується, що традиційні репозиторії з відкритим доступом призначені для обміну кількісними та якісними даними, різноманітною інформацією, концепціями, тематичними дослідженнями, стенограми, інтерв'ю тощо. І тим не менше, автор вважає, що слід зосередити увагу саме на сховищах якісних даних (QDR), покликаних просувати дослідження, сприяти прозорості та доступності соціальних наук. Натаніель пропонує своє бачення суті QDR та належної його організації, пояснюючи, як університетські дослідники можуть ефективно працювати зі сховищем якісних даних, наводить реальний приклад, що демонструє переваги обміну даними на QDR. Дані QDR доступні будь-якій людині у світі для використання у дослідженнях та освіті. У QDR є прихильники на усіх континентах, платформа QDR має надійні функції пошуку інформації за допомогою заданих користувачем ключових слів, тем і методів. Важливо також, що QDR дотримується стандартів якісної документації даних, таких як Data Documentation Initiative, а стандарт REFI-QDA надає можливість ділитись проектами якісного аналізу даних, їх можна експортувати, перетворювати у інший формат тощо. QDR, наголошує Натаніель, перебуває

в авангарді руху за відкритий доступ, формуючи безпечний, прозорий і доступний простір для якісних даних, відіграє ключову роль у просуванні принципів відкритості, співробітництва та відтворюваності в якісних дослідженнях, сприяючи накопиченню багатого набору якісних знань ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <http://surl.li/rrpkf>, <http://surl.li/rrpkx>
([вгору](#))

Додаток 65

16.03.2024

НАТО створить у Фінляндії три центри інновацій

Незабаром у Фінляндії розпочнуть роботу три центри інновацій НАТО, які розвиватимуть квантові й телекомунікаційні технології ([ukrinform.ua](#)).

Як повідомляє Укрінформ, про це пише Сінхуа із посиланням на заяву уряду Фінляндії.

“Північноатлантичний альянс має намір створити у [Фінляндії](#) акселератор і два випробувальні центри комунікаційних та квантових технологій”, - йдеться у матеріалі.

Зазначається, що нагляд за діяльністю всіх трьох центрів здійснюватиме міністерство оборони Фінляндії. “Акселератор буде створено у Еспоо на півночі країни Центром технічних досліджень Фінляндії у співпраці з університетами Аальто й Гельсінки”, - пише Сінхуа.

Водночас випробувальні центри розмістяться в університеті Оулу на півночі Фінляндії та в місті Отаніємі. Центр в Отаніємі зосередиться на кібербезпечних комунікаціях, квантових та космічних технологіях, а центр в університеті Оулу надаватиме компаніям можливість випробовувати технологій мереж 6G.

Фінансуватися центри будуть переважно з програми НАТО "Прискорювач оборонних інновацій для Північної Атлантики" (DIANA).

([вгору](#))

Додаток 66

08.03.2024

Дейна А.

КИТАЙ ТРАНСФОРМУЄ ЕКОНОМІКУ, ВИДІЛЯЮЧИ ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ НА НАУКУ

Цього року витрати Китаю на науку та технології збільшаться, незважаючи на слабке економічне зростання країни, пише [Nature](#) ([ZN.UA](#)).

Згідно з проєктом бюджетного звіту Міністерства фінансів Китаю, у 2024 році уряд витратить на науку та технології 371 мільярд юанів (52 мільярди доларів США), що на 10% більше, ніж у попередньому році. Доповідь представили на щорічному засіданні законодавчого органу країни,

Всекитайських зборів народних представників, що відбулися цього тижня. Згідно зі звітом, із загального обсягу державних видатків 98 мільярдів юанів підуть на фундаментальні дослідження.

Це найбільше за останні п'ять років збільшення державних витрат на науку та технології, каже Цзін Цянь, який очолює Центр аналізу Китаю при Інституті політики Азіатського суспільства у Нью-Йорку. Після падіння на 9% у 2020 році, за яким пішли два роки застою, минулого року уряд збільшив свої витрати на 2%.

Економіка Китаю зараз переживає структурні зміни, говорить Альберт Ху, економіст із Міжнародної школи бізнесу China Europe у Шанхаї. Відбувається перехід від економіки, що ґрунтується на традиційних секторах, таких як нерухомість, до більшого акценту на розвиток високих технологій. Крім того, роль відіграє суперництво зі США.

([вгору](#))

Додаток 67

01.03.2024

ОЕСР: СТАН АКАДЕМІЧНОЇ КАР'ЄРИ В КРАЇНАХ ОЕСР

Організація економічного співробітництва та розвитку оприлюднила звіт «Стан академічної кар'єри в країнах ОЕСР: огляд фактичних даних» із серії «Перспективи освітньої політики ОЕСР» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У документі наводиться огляд фактичних даних і результатів дослідження, огляд політик та конкретні приклади, систематизовано проблеми (умови праці академічної спільноти, залежність від нестабільних і випадкових контрактів, високе робоче навантаження, негативне співвідношення між роботою та особистим життям). Фіксується ситуація, коли стимули кар'єрного зростання зосереджені на науковій діяльності, відсуваючи на другий план викладання, взаємодію та інші обов'язки. Початкова академічна підготовка, як правило, не забезпечує навичок до максимально ефективного використання потенціалу цифровізованого навчального середовища, для відповідності якому потрібне безперервне навчання. Незважаючи на те, що в окремих системах вищої освіти заохочується гнучкість кар'єрного зростання, вчені, як правило, залишаються в академічних колах з обмеженою міжсекторальною мобільністю. Проблемою також вважається недостатня представленість жінок і маргіналізованих груп. Участь науковців у заходах з інтерналізації значно варіюється усередині навчальних закладів, між ними, та у різних системах вищої освіти. Серйозну занепокоєність викликає зниження академічної свободи ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <http://surl.li/rbjaz>, <http://surl.li/rbjbq>, <https://doi.org/10.1787/ea9d3108-en>

([вгору](#))

01.03.2024**Нова криза природничих колекцій?**

Гербарій Дюкського університету є доволі «молодим», його засновано у 1932 році. Він містить понад 800 тисяч зразків і є надзвичайно важливим джерелом наукових даних. Майбутнє гербарію поки що залишається невизначеним — в університеті обговорюють різні варіанти про переміщення колекції чи окремих її частин до інших наукових установ США. Ця невизначеність додає трагізму ситуації, адже стає зрозуміло, що попри запевнення адміністрації університету, збереження цілісності колекції не є пріоритетним завданням ([Світ](#)).

Kathleen Pryer, директор гербарію Дюкського університету тримає в руках папороть, названу на честь співачки Леді Гаги. Фото видання Science.

Учені зі всього світу пишуть листи адміністрації університету, в яких висловлюють аргументи проти «розпорошення» колекції. Одним з аргументів є те, що не всі колекції гербарію оцифровано. Також науковці розпочали збір підписів під петицією щодо збереження гербарію в стінах університету. Втім, поки що це не дало результату — на всі звернення респонденти дістають шаблонну відповідь про «неможливість утримувати колекцію через застаріле устаткування».

Це не перший гучний скандал навколо природничих колекцій за останні роки. Минулого року ряд британських установ, включно з Британським музеєм (British Museum), Ботанічним садом К'ю (Royal Botanic Gardens, Kew) та Музеєм природознавства (Natural History Museum) оголосили про намір перемістити їхні колекції за межі Лондона у спеціально створений Науковий

парк долини Темзи Редінгського університету, що розташований за 60 кілометрів від столиці Великобританії.

До 2027 року планується повністю перемістити один з найбільших у світі гербаріїв, що налічує понад сім мільйонів зразків, найстаріші з яких датуються 1626 роком. Так само, як і у випадку з Дюкським університетом, було створено петицію проти переміщення колекцій (її підписали понад 15 тисяч учених), однак це не дало результату. Адміністрації установ наполягають на переміщенні й аргументують це рішення ймовірністю затоплення підвальних приміщень будівель, де зберігається частина колекцій, водами Темзи, високою вартістю утримання цих колекцій у старих будинках в історичному ареалі Лондона та неможливістю розбудови інфраструктури.

Вчені вже окреслили цю акцію «культурним вандалізмом» (<http://surl.li/rbtoh>). Дослідники наголошують, що гербарій є одним з найстаріших у світі й міститься в центрі К'ю, де відбувається взаємодія між колекцією та ботанічними садами. Ботаніки з усього світу приїжджають, щоб скористатися цією надзвичайно важливою колекцією. «Заберіть гербарій і поставте його в глухому місці, і ви його зіпсуєте», — йдеться в петиції.

Наукова спільнота вважає подібне переміщення неприпустимим через ризик uszkodження чи навіть втрати частини колекцій. Особливо високим є ризик uszkodження старих зразків, які вимагають спеціального режиму збереження і вкрай важко витримують транспортування.

Ще раніше, навесні 2023-го, з рішенням перемістити близько восьми мільйонів зразків, фіксованих у спирті або спиртових сумішах, виступив Паризький Національний музей природознавства (National Museum of Natural History) (<http://surl.li/rbtpf>). Ця «зоологічна бібліотека» зразків риб, рептилій, морських безхребетних, ссавців та птахів є частиною знаменитих колекцій музею. Для дослідників у всьому світі ці ресурси є неоціненним матеріалом для аналізу біорізноманіття. Мало того, в перспективі також розглядається переміщення всіх сухих колекцій та архівних документів, включно з гербарієм.

Павуки в спирті з колекції Ежена Луї Симона (1848-1924) у Національному музеї природної історії, Париж, 2013 рік. Фото видання Le Monde.

Переміщення планується здійснювати поступово, протягом десяти наступних років. Підставою для ухвалення такого рішення стало те, що будівлі, в яких зберігають колекції, не відповідають сучасним протипожежним нормам. Варто зазначити, що, як і у випадку з лондонськими музеями, в Парижі за останні десять років двічі поставала загроза затоплення колекцій, зокрема тих, що зберігаються у Природничому музеї та Луврі.

Однак у закритому спілкуванні співробітники музею все-таки говорять радше про економічне підґрунтя такого рішення.

Вчені застерігають, що у Діжоні, де планують складувати колекції, нагляд за ними може бути недостатнім. Як зазначають науковці, куратори колекцій не зможуть приділяти достатньо часу утриманню зразків, адже більшість із них одночасно викладають або виконують інші обов'язки в Парижі. (Діжон розташований за 250 кілометрів від Парижу, щодня туди «не наїздишся»).

Також сумнівно, чи вдасться і надалі опрацьовувати колекції у приміщенні, де їх розмістять. (Інакше кажучи, чи не «складуть» неоціненні експонати в одну купу, у якій складно буде щось знайти). Неможливість використовувати ці колекції в науковій роботі стане для них вироком.

Адміністрація музею пропонує користуватися оцифрованими матеріалами. Гербарій Паризького природничого музею справді повністю оцифрований, — але решту колекцій оцифровано лише частково. Окрім того, така пропозиція дуже поверхнева, бо хоч оцифровані зразки спрощують наукову роботу (особливо на ранніх етапах дослідницької роботи), однак не можуть повноцінно замінити оригінальний матеріал. З оцифрованих зразків неможливо взяти проби для генетичного аналізу, неможливо провести їх анатомічне вивчення. Також здебільшого неможливо провести точне

визначення зразка, адже навіть найякісніше зображення має межу роздільної здатності.

Проти переміщення колекцій Паризького природничого музею теж було створено петицію, яка набрала понад 7 тисяч підписів. Утім, процедура підготовки до переміщення все ще триває.

Ситуацію зі зберіганням наукових колекцій багато науковців називають кризовою. Наприклад, дослідник з відділу наук про життя лондонського Музею природознавства Фред Наггс (<http://surl.li/rbtws>) вважає, що переміщення колекцій музею є наслідком глобальної кризи природничих колекцій та переоцінки їхньої важливості для суспільства.

На значній економічній складовій, яка дедалі більше впливає на менеджмент і, як наслідок, стратегію розвитку природничих колекцій Нової Зеландії, наголошує й Браян Гілл (<http://surl.li/rbtxy>). Загалом, переосмислення цінності природничих колекцій для суспільства призвело до значного зниження їхнього наповнення й на сьогодні викликає чимале занепокоєння серед учених (<http://surl.li/rbtyq>).

Варто зазначити, що це вже друга криза за останні двадцять років: наприкінці 1990-х — на початку 2000-х років чимало природничих установ у світі були вимушені скоротити число своїх співробітників через економічні негаразди. Однак, на щастя, та ситуація не була глобальною і чимало установ зуміли залучити кошти на розвиток.

Зокрема, у 2018 році Берлінський Музей природознавства (Museum für Naturkunde) отримав 660 мільйонів євро на розвиток колекцій та реновацію своїх приміщень (<http://surl.li/rbtzn>). Триває реновація Клівлендського природничого музею (Cleveland Museum of Natural History) (<http://surl.li/rbuab>) та Природничого музею Лос-Анджелесу (Natural History Museum of Los Angeles County) (<http://surl.li/rbuav>).

Продовжується реновація Природничого музею у Дубліні (<http://surl.li/rbubm>), нещодавно відкрився Природничий музей Данії (<http://surl.li/rbubr>). Це дає надію на розвиток природничих колекцій та природничої науки загалом.

Тому потрібно шукати нові шляхи комунікації між адміністраторами природничих колекцій і основними стейкхолдерами — відвідувачами, науковцями та, найосновніше, агенціями фінансування.

На мою думку, саме відкритий діалог і пояснення, чому важливо зберегти природничі колекції в часи цифрових технологій, є запорукою майбутнього цих збірок і, можливо, несподіваних наукових відкриттів.

Андрій НОВІКОВ,
старший науковий співробітник відділу біосистематики та еволюції
Державного природознавчого музею НАН України
([вгору](#))

19.03.2024

Українська академія друкарства виступила проти приєднання до Львівської політехніки

Міністерство освіти та науки 12 лютого на засіданні спілки ректорів оприлюднило план модернізації системи закладів вищої освіти, який передбачає приєднання Української академії друкарства до Львівської політехніки у березні 2024 року. В УАД таке рішення називають свавіллям та ліквідацією єдиного в Україні галузевого поліграфічного ЗВО. На прес-конференції у вівторок, 19 березня, ректор УАД Богдан Дурняк [розповів](#), що Міносвіти не пояснило своє рішення й поставило академію перед фактом – за сім днів провести реорганізацію ([Світ](#)).

«Українська академія друкарства ніколи не була проти оптимізації вищих навчальних закладів, якщо така потреба була... Зараз ми не маємо можливості поспілкуватися і визначити, з ким об'єднуватися, в які терміни й в якому форматі. Заступник міністра Михайло Винницький сказав, що ось вам 7-8 днів, якщо рішення не буде, то буде постанова Кабінету міністрів», – розповів ректор УАД Богдан Дурняк.

Він зазначає, що хоч міністр освіти Оксен Лісовий повідомив, що об'єднання ЗВО буде з консультаціями з керівниками навчальних закладів, місцевим самоврядуванням та бізнесу, то у випадку з академією цього не відбувається. За словами Богдана Дурняка, він кілька разів спілкувався з очільником Львівської ОВА й той не мав жодної інформації щодо реорганізації УАД. Крім цього, як зазначив ректор, про об'єднання інформації не має й ректор Львівської політехніки Юрій Бобало.

Колектив УАД не погоджується на реорганізацію, оскільки невідомо, в якому форматі працюватиме академія: чи це буде інститут, чи це буде автономія у складі університету, куди підуть гроші УАД, де залишаться наші наукові школи тощо. Богдан Дурняк наголошує, що УАД має всі акредитовані освітні програми.

«Ми в якому столітті живемо? Це що нас хочуть загнати у 1848 рік?... Освітнє кріпацтво! Ми це не дозволимо зробити. Бо ми самодостатній навчальний заклад. Від реорганізації має виграти справа. Оптимізуйте ті заклади, які ледве виживають, які студентів не можуть набрати, які зарплати не можуть виплатити... Путін на сході оптимізує вищі навчальні заклади, школи, коледжі. А ви хочете на заході оптимізувати таким методом?», – говорить Богдан Дурняк.

Ректор зазначає, що наразі академія має всі потужності для якісного навчання. За словами Дурняка, УАД має власні лабораторії та друкарню. Німецьке підприємство Heidelberg, яке подарувало обладнання для повного циклу виробництва друкарської продукції. Богдан Дурняк розповідає, що навчальний заклад не має проблем зі студентами, але не зазначає, скільки людей навчаються в УАД.

«Студентів завжди буде не вистачати... Торік був для нас надзвичайно позитивним. Можливо, спрацювало те, що нас хотіли приєднати й рейтинг нашої академії піднявся. Заходи на наші веб-сайти збільшилися, як мені говорив декан, у п'ять тисяч разів... Ми набрали вдвічі більше студентів 2023 року, ніж попереднього», – розповів ректор.

([вгору](#))

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101

Упорядник Натаров Олег Олександрович

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7871 від 28.06.2023 р.